

Jongeren en schulden

Afstudeeropdracht van:
Raymond Barendse
Marjolijn van der Ree
Salima Tabelhaji

Geachte lezers,

Wij willen bij deze als eerste onze families, partners en dochter danken voor hun steun en hun onvoorwaardelijke vertrouwen in ons. Dit geldt ook zeker voor onze vrienden die ons altijd hebben gesteund.

Natuurlijk willen wij ook onze opdrachtgever, de heer M. Brahmi, danken want zonder hem hadden wij nooit deze opdracht kunnen uitvoeren. Onze afstudeerbegeleider de heer H. Stroet willen wij ook bedanken voor zijn begeleiding.

Verder willen wij de verschillende instellingen in Den Haag en de rest van Nederland bedanken die hun medewerking hebben verleend. Speciaal mevrouw J. van Tilborg. Natuurlijk gaat onze dank ook uit naar de jongeren die ons hun medewerking hebben verleend door zo openhartig te vertellen over hun schuldensituatie.

Na een jaar hard werken is dit de definitieve versie. We hopen dat u dit met veel plezier leest, net zoals wij dit verslag met veel plezier hebben gemaakt.

Met vriendelijke groeten

Raymond Barendse
Marjolijn van der Ree
Salima Tabelhaji- Allachi

Inhoudsopgave

Hoofdstuk	bladzijde
Hoofdstuk 1 Inleiding	1
1.1 De Inleiding	1
1.2 De opdrachtgever	2
1.3 De probleemstelling	2
1.4 De doelstelling	3
1.5 Het onderzoeksontwerp	3
Hoofdstuk 2 De jongeren	4
2.1 Inleiding	4
2.2 De huidige jongeren en de maatschappij	4
2.3 Factoren die het koopgedrag van jongeren beïnvloeden	5
2.4 Waarom jongeren buiten de huidige hulpverlening vallen	6
2.5 Wat zijn precies schulden?	6
Hoofdstuk 3 Soorten en oorzaken van schulden.	7
3.1 Inleiding	7
3.2 Oorzaken van schulden	8
3.3 Type schulden	10
3.4 Krantenartikelen	11
Hoofdstuk 4 Verschillende onderzoeken naar oorzaken van schulden	13
4.1 Inleiding	13
4.2 Het JES Onderzoek	13
4.3 Onderzoek NIBUD naar schulden onder jongeren	18
4.4 NIBUD onderzoek naar de gevolgen van de invoering van de euro	20
H5 instellingen	21
5.1 Inleiding	21
5.2 Regionale Instellingen	21
5.3 Landelijke Instellingen	28
H6 Schuldhulpverleningsprojecten	32
6.1 Inleiding	32
6.2 Regionale Projecten	32
6.3 Landelijke projecten	35
Hoofdstuk 7 De Wetgeving	42
7.1 Inleiding	42
7.2 De verschillende vormen van schuldhulpverlening	42
7.3 Aansprakelijkheid van jongeren en van ouders	43
7.4 Wet op het Consumentenkrediet	44

Hoofdstuk 8 De theorieën	45
8.1 Inleiding	45
8.2 De Consumptiemaatschappij	45
8.3 Sociale psychologie	48
8.4 Gezondheidspsychologie	50
8.5 Theorie Ontwikkelingsopgave	52
 Hoofdstuk 9 Onderzoeken en Interviews	 53
9.1 Inleiding	53
9.2 Het onderzoekontwerp van de enquêtes voor jongeren zonder (problematische) schulden	53
9.3 De Resultaten van de enquêtes voor jongeren zonder (problematische) schulden	54
9.4 Het onderzoekontwerp van de interviews met jongeren met problematische schulden	58
 Hoofdstuk 10 conclusies	 62
10.1 Inleiding	62
10.2 De conclusies	62
 Hoofdstuk 11 Het advies	 64
11.1 Inleiding	64
11.2 Advies	64
 Begrippenkader	
Lijst met veel voorkomende afkortingen	
Bronvermelding	
 Bijlagen	
1. De enquêtes voor jongeren zonder (problematische) schulden	
2. De Interviews met jongeren met problematische schulden	

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Inleiding

Jongeren krijgen steeds meer en vaker te maken met schulden in vergelijking tot vroeger. Het is opvallend dat het probleem steeds erger wordt terwijl tegelijkertijd jongeren steeds vaker en op vroegere leeftijd een bijbaantje hebben en dus al geld hebben.

De oorzaken hiervan kunnen zijn dat jongeren aangezet worden tot het kopen van goederen en het afsluiten van leningen om op deze manier de goederen te kunnen bekostigen. Het bedrijfsleven ziet jongeren als een belangrijke markt voor het afzetten van goederen. Jongeren zijn een makkelijke prooi omdat ze weinig levenservaring hebben. Onder jongeren hangt er over het algemeen ook geen taboe op het hebben van schulden. Jongeren zelf ervaren het hebben van schulden niet als ernstig. Een andere oorzaak is dat jongeren een lening afsluiten bij de IB groep om een studie te kunnen volgen, jongeren haken door omstandigheden af waarna ze deze lening terug moeten betalen. Veel jongeren krijgen ook regelmatig boetes voor zwart rijden en doordat deze niet wordt betaald wordt de boete steeds hoger.

Zolang jongeren bij hun ouders wonen ontstaan er over het algemeen geen grote problemen. De problemen ontstaan pas als jongeren op zichzelf gaan wonen, ze zijn dan veel geld kwijt aan vaste lasten en houden niets over voor leuke dingen. Het grote probleem is dat jongeren zich aan hun bestedingspatroon vasthouden van toen hij/ zij nog thuis woonden. Dit kan niet en dus ontstaan er grote problemen

1.2 De Opdrachtgever

Onze opdrachtgever is De heer Mohammed Brahmi. Hij is jongerenwerker in de Schilderswijk in Den Haag.

Zijn contactgegevens zijn:

Dhr. M. Brahmi

Vermeerstraat 56

070-3051080

m.brahmi@schilderswijk.nl

De heer Brahmi komt in zijn werk veel jongeren tegen met schulden. Hij heeft gemerkt dat het oplossen van deze schulden complex is. Door zijn ervaring op dit gebied heeft hij de volgende vragen:

- Wat zijn de effecten van schulden op jongeren?
- Hoe hoog zijn de schulden van jongeren?
- Wat zijn de oorzaken van de schulden?
- Hoe komt het dat de hulpverlening slecht is afgestemd op jongeren?
- Wat moet er gedaan worden om hulpverlening aan jongeren beter te laten aansluiten?

Het probleem is altijd al aanwezig geweest alleen hij merkt dat het de afgelopen jaren erger is geworden. Hij ziet in zijn werk dat steeds meer jongeren zich voor schuldhelpverlening aanmelden. De heer Brahmi werkt zelf in de schilderswijk in Den Haag en kan daardoor alleen over de schilderswijk spreken. Het is wel een problematiek die zich overal in Nederland voordoet.

Jongeren hebben vaak geen baan en als ze wel een baan hebben dan hebben ze vaak geen aflossingscapaciteit. De Gemeentelijke Kredietbank kan ze niet vaak niet helpen.

Tevens willen de schuldeisers niet meewerken om jongeren van hun schulden af te helpen, omdat ze jong zijn en daardoor nog lang kunnen aflossen.

Om de jongeren te helpen schrijft de heer Brahmi de schuldeisers aan en probeert samen met hen en de jongeren zelf de schuld op te lossen.

De heer Brahmi vindt dat om de problematiek op te lossen er wetten veranderd moeten worden. Onder andere wil hij dat jongeren tot hun 21ste levensjaar geen grote aankopen mogen doen zonder dat er iemand voor hen garant kan staan, nu is de leeftijd 18 jaar. Verder merkt hij op dat er te weinig specifieke schuldhelpverlening voor jongeren is. Op dit moment is de heer Brahmi in gesprek met de sociale dienst om dit probleem bespreekbaar te maken.

1.3 De Probleemstelling

Hoofdvraag: Wat kan de hulpverlening verbeteren aan de hulpverlening van jongeren met schulden?

Deelvragen:

- Wat is de huidige situatie?
- Hoe hoog zijn de schulden van jongeren?
- Wat zijn de oorzaken van de schulden?
- Wanneer is er sprake van een schuld?
- Wat zijn de (psychische) gevolgen van de schulden?
- Wat zijn de effecten van schulden op jongeren?
- Wat vinden jongeren zelf van (hun) schulden?
- Op welke leeftijd krijgen jongeren voor het eerst schulden?
- Hoe komt het dat de hulpverlening slecht is afgestemd op jongeren?
- Wat moet er verbeterd worden in de huidige regelgeving?
- Wat moet er gedaan worden om hulpverlening aan jongeren beter te laten aansluiten?
- Welke rol speelt de maatschappij in de schuldenproblematiek?
- Hoe lang duurt het gemiddeld om een schuld af te lossen?
- Welke bevolkingsgroep heeft de grootste kans om schulden te krijgen?
- In hoeverre speelt opvoeding een rol bij de problematiek?

1.4 De Doelstelling

Onze opdrachtgever Dhr. Brahmi wilt door dit onderzoek een duidelijk en beter beeld krijgen van de schulden problematiek onder jongeren in zijn werkgebied. Hij stuit op veel problemen in de huidige hulpverlening in Den Haag en hij wil graag weten hoe dit verbeterd kan worden. Daarom zal er een duidelijk beeld gemaakt worden van de huidige hulpverlening in Den Haag. Daarnaast wilde Dhr. Brahmi ook weten hoe andere steden in Nederland met deze problematiek omgaan. Andere steden die al meer doen aan schuldhulpverlening aan jongeren kunnen als eventuele leidraad dienen om de problemen in Den Haag aan te pakken. Tevens wil hij met dit verslag aanbevelingen kunnen doen aan de gemeente om op deze manier aandacht te vragen voor de schuldenproblematiek onder jongeren.

1.5 Onderzoeksontwerp

Om antwoord te krijgen op onze hoofdvraag willen wij jongeren gaan interviewen en ook gaan wij ons verder verdiepen door literatuuronderzoek. Wij willen niet alleen de theorie onderzoeken maar ook de huidige maatschappelijke situatie. Wij gaan jongeren uit onze doelgroep interviewen om zo een duidelijk beeld te krijgen van hoe de schulden zijn ontstaan, hoe hoog ze zijn, wat ze ervan vinden en hoe ze er weer vanaf willen komen. Ons afstudeerproject wordt een inventariserend en ontwikkelend onderzoek.

Wij weten nog niet hoeveel mensen wij gaan interviewen, tijdens het onderzoek willen wij doorgaan totdat wij het gevoel hebben dat wij alle nodige informatie hebben verkregen. Wij worden via hulpverleners in contact gebracht met jongeren die wij kunnen interviewen.

Hoofdstuk 2 De jongeren.

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk willen we een duidelijk beeld geven van de huidige situatie waarin jongeren leven. Wat vinden ze belangrijk en waarom? Ook maken we in dit hoofdstuk duidelijk wat precies problematische schulden zijn en waarom jongeren zo vaak buiten de boot vallen als het gaat om de huidige schuldhelpverlening.

2.2 De huidige jongeren en de maatschappij

De huidige jongeren zijn opgegroeid in de gezinnen van de Baby Boomers met een relatief behoorlijk inkomen. Met dat inkomen hebben ze producten leren kopen, eigen meningen en wensen te hebben ten aanzien van die producten.

De huidige jongeren zijn opgegroeid met multimedia: tv, computers, internet, mobiele telefonie en hebben daardoor een grote voorsprong op oudere generaties. Door de multimedia hebben zij weinig geduld met informatie die niet in een onderhoudende vorm wordt aangeboden.

Tegenwoordig leven we in een informatiesamenleving. Dit houdt een maatschappij in waar iedereen van allerlei verschillende kanten over alles wordt geïnformeerd. De informatiesamenleving stelt andere eisen en vooral hogere eisen aan de huidige opgroeiende jongeren in tegenstelling tot jongeren die opgroeiden in een andere samenleving. Door de informatiesamenleving wordt de maatschappij ook individualistischer. Deze individualisering zorgt voor een toenemende druk vanuit de maatschappij op de eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van de jongeren, terwijl zij steeds minder terug kunnen vallen op tradities, ouders, kerk en dergelijke. De huidige jongeren krijgen steeds meer keuzemogelijkheden bij de inrichting van hun dagelijks leven. Dit doet een steeds groter beroep op de eigen bekwaamheid en capaciteiten van jongeren, en niet alle jongeren kunnen hier op een goede manier mee omgaan.

Één op de zes mensen die aankloppen bij de schuldhelpverlening is jonger dan 25 jaar. Jongeren van deze generaties willen vaak alles en kunnen nog geen keuzes maken. De problemen beginnen meestal al als jongeren nog thuis wonen. Als jongeren nog bij hun ouders wonen is er genoeg geld voor leuke dingen: (merk) kleding, uitgaan, vakantie en mobiele telefonie. Dit verandert als ze op zichzelf gaan wonen. De inkomsten die jongeren hebben zijn dan vooral nodig voor de vaste lasten, hierdoor blijft er minder geld over voor leuke en luxe dingen. Toch vinden veel jongeren het belangrijk om toch een broek van een bepaald merk te kopen of elke week uit te gaan. Jongeren proberen hun uitgavenpatroon wat ze hadden toen ze nog thuis woonden vaak te behouden wanneer ze zelfstandig gaan wonen. Doordat jongeren dezelfde dingen willen blijven doen en kopen als toen ze nog bij hun ouders woonden wordt het voor de jongeren erg aantrekkelijk om een lening af te sluiten of iets op afbetaling te kopen.

Er zijn verschillende bedrijven op de markt die hier gebruik van maken. Primeline en Comfort Card zijn hier voorbeelden van. Dit zijn bedrijven waar het heel makkelijk is om een lening bij af te sluiten of iets op afbetaling te kopen. De maandbedragen die per maand terugbetaald moeten worden zijn erg laag. Het zijn verkapte leningen. Deze leningen lijken heel aantrekkelijk voor jongeren. Vooral omdat het net lijkt of er maar weinig rente betaald hoeft te worden. Zo is de rente bij Primeline 2% en bij Comfort Card 3%. Dit lijkt heel weinig maar

de rente wordt per maand berekend en het minimale aflossingstermijn is 12 maanden bij Primeline en 24 maanden bij Comfort Card. Veel jongeren hebben niet door wat de gevolgen allemaal zijn om via zo'n bedrijf producten te kopen of geld te lenen. Jongeren komen pas veel later achter de gevolgen van zo'n bedrijf als ze er al gebruik van hebben gemaakt en dan is het kwaad al geschiedt. Primeline en Comfort Card blijven ook reclame materiaal sturen naar hun klanten om steeds duidelijk te maken hoe makkelijk het is om nog iets te kopen via hun kaart of iets via afbetaling te kopen. Jongeren kunnen hier gevoelig voor zijn en kunnen er vaker gebruik van maken waardoor het bedrag wat ze moeten betalen en de rente steeds hoger wordt.

Niet alleen leven we tegenwoordig in een informatiemaatschappij waarin mensen steeds individualistischer moeten zijn, maar we leven ook in een consumptiemaatschappij. Dit houdt een maatschappij in die geheel gericht is op het verbruik van materiële goederen en het verkrijgen van zoveel mogelijk comfort. Van dit fenomeen maken veel bedrijven graag gebruik. Via materiele goederen gaan en kunnen jongeren zich onderscheiden van de rest om op deze manier een eigen identiteit te krijgen, zoals door bepaalde (merk) kleding te dragen of door de nieuwste mobiele telefoon te hebben.

2.3 Factoren die het koopgedrag van jongeren beïnvloeden

Er zijn verschillende factoren die het koopgedrag van jongeren kunnen beïnvloeden.

Die factoren zijn:

- 1) De media
- 2) Bekende mensen
- 3) De directe omgeving.

1) De media

Televisie, kranten, internet en tijdschriften hebben een directe invloed op het koopgedrag van jongeren. Door de media wordt heel snel duidelijk wat de trend op het moment is. Jongeren willen de mode graag volgen. Vooral de televisie heeft een grote invloed, uit onderzoek is gebleken dat 78% van de jongeren dagelijks televisie kijkt. Uit het kijkonderzoek van 2004 van Stichting Kijkonderzoek is gebleken dat jongeren in de leeftijdsgroep 13-19 jaar 128 uur tv keken in 2004, in 2003 was dit 124 uur. Jongeren in de leeftijdsgroep 20-34 keken in 2004 167 uur en in 2003 166 uur televisie. Hierdoor is de tv een invloedrijk medium.

2) Bekende mensen

Beroemdheden zijn vaak rolmodellen voor jongeren. Beroemdheden kleden zich naar een bepaald imago en jongeren willen dit nadoen. Natuurlijk zijn de meeste beroemdheden gesponsord door een bepaald merk of ze mogen het lenen of krijgen het zelfs gratis. Op deze manier krijgen merken naamsbekendheid bij de jongeren die dit merk daarna ook willen gaan kopen omdat hun idool erin rondloopt.

3) De directe omgeving

Niet alleen beroemde en bekende mensen zijn een rolmodel voor jongeren ook mensen in hun directe omgeving kunnen een rolmodel zijn. Op straat, op school, bij vrienden of ergens anders zien jongeren wat anderen dragen en doen. Ook dit doen ze na om zo ergens bij te horen of juist niet.

Door middel van hun kleding maken veel jongeren ook een statement.

Jongeren worden ook een steeds interessante doelgroep voor reclame makers. Ze hebben steeds meer te besteden, onder andere door bijbaantjes, ze staan open voor de meest uiteenlopende dingen en ze zijn zo is gebleken erg merkgetrouw.

Jongeren maken zich minder druk om de prijs en de kwaliteit van een product en hechten meer belang aan de expressieve waarde dit in tegenstelling tot ouderen. Via de kinderen proberen reclamemakers hun ouders ook te beïnvloeden.

Uit onderzoek van het CBS in 2001 is gebleken dat jongeren vooral willen genieten van het leven en plezier willen maken. Ze hechten sterk aan financiële en maatschappelijke zekerheid. 44% van alle jongeren tussen de 15 en 24 jaar heeft dan ook een bijbaan naast de studie van minstens 12 uur per week. Dit houdt in dat jongeren veel geld te besteden hebben. Al deze factoren maken jongeren tot een interessante doelgroep voor reclamemakers.

2.4 Waarom jongeren buiten de huidige hulpverlening vallen.

Drie kwart van de schuldhulpverlening zegt dat bepaalde categorieën schuldenaren moeilijk te helpen zijn. Jongeren vallen ook onder deze categorieën, vooral jongeren onder de 23 jaar. Deze groep heeft nog geen recht op een volledige uitkering op bijstandsniveau. Als deze jongeren al werken, dan ligt hun inkomen vaak onder het bijstandsniveau. Hierdoor is er sprake van een negatieve aflossingscapaciteit berekend door de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK). Dit houdt in dat jongeren geen aflossingscapaciteit hebben volgens de berekening van de NVVK. In de praktijk blijkt dat jongeren meestal wel een aflossingscapaciteit hebben, al is deze meestal erg klein.

In het geval dat jongeren wel een inkomen hebben op bijstandsniveau, willen schuldeisers vaak afwachten, omdat de kans groot is dat de jongeren in de toekomst meer gaan verdienen. Waardoor schuldeisers uiteindelijk wel heel hun schuld terug krijgen in plaats van via de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP). Via de WSNP krijgen schuldeisers maar een bepaald bedrag van de schuld terug en de rest wordt kwijtgescholden. Dit wordt verder in dit afstudeerverslag uitgelegd.

2.5 Wat zijn precies schulden?

Iedereen is wel eens iemand een bedrag schuldig, omdat iemand zijn/ haar portemonnee is vergeten mee te nemen en daardoor niet zijn/ haar eigen bioscoopkaartje kan kopen. Het bioscoopkaartje wordt dan vaak even voorgeschieden door iemand en die persoon krijgt dat geld dan zo snel mogelijk weer terug.

Een kleine schuld bij vrienden, familieleden of kennissen is in de meeste gevallen geen groot probleem. Over het algemeen worden deze schulden snel terugbetaald.

In dit afstudeerverslag hebben we het over problematische schulden. Schulden worden problematisch zodra mensen niet meer in staat zijn om rekeningen of afgesproken termijnen op tijd te voldoen en hierdoor in de problemen komen.

Hoofdstuk 3 Soorten en oorzaken van schulden.

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de oorzaken van schulden en de soorten schulden die voorkomen besproken. Ook wordt er een duidelijk beeld gegeven over de soort schulden die jongeren hebben en hoe hoog die schulden zijn. Wij zijn aan deze informatie gekomen door literatuuronderzoek te doen. Het is ons duidelijk geworden dat er niet een duidelijke reden te geven is waardoor jongeren in de schulden komen. Verschillende bronnen geven andere oorzaken aan het ontstaan van schulden, we zullen dan ook meerdere oorzaken aangeven. Het was moeilijk om aan informatie te komen die specifiek over jongeren met schulden ging. Er was veel informatie aanwezig over volwassenen met schulden of over schulden in het algemeen alleen informatie over jongeren met schulden was minimaal.

Naast onderzoeken zijn er de afgelopen jaren verschillende krantenartikelen verschenen waar verschillende oorzaken genoemd worden:

Peter Ruijs, Senior-consultant van de Budgetwinkel in Delft meent dat de oorzaak van het toenemen van de schulden onder jongeren vooral in de opvoeding ligt. “Zij hebben een andere kijk op omgaan met geld. Het calvinistische idee, dat je zuinig moet zijn, is weggesmolten. Bovendien staan jongeren onder grote druk. Door reclame, druk vanuit de maatschappij en vanuit de groep jongeren. Zuinig zijn scoort daar niet meer. Als het om geld gaat zijn ze niet verstandig.”

Bron: Haagsche Courant van 19-04-2003

Het zijn jongeren voor wie de duurste merken en goederen nog niet volstaan. Het zijn mensen die doorlopend meer uitgeven dan ze aan inkomsten ontvangen en hierdoor in de problemen raken. Gedrag dat volgens Siebols wordt aangewakkerd door agressieve marketingmethodes.

Bron: NRC Handelsblad van 02-09-1999

Esther Rosenberg

Vooraf jongeren zijn nonchalant in het aangaan van verplichtingen. Dit zegt Harry Wetzels, directeur van Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet, waarin onder meer de gemeentelijke kredietbanken samenwerken. “Bezittingen zijn belangrijker dan het niet hebben van schulden”. Volgens Wetzels moeten jongeren zo vroeg mogelijk leren budgetteren.

Bron: www.ggn.nl, 18-01-2005

Steeds meer jongeren dreigen steeds gemakkelijker schulden te maken. De oorzaak is vaak dat jongeren nauwelijks nadenken over hun eigen bestedingsgedrag. Bovendien hebben zij vaak een optimistisch beeld van hun toekomstige financiële mogelijkheden..... Bovendien hebben jongeren vaak een relatief laag inkomen. Daardoor hebben zij weinig ruimte in hun budget om eventuele achterstanden binnen een aanvaardbare periode in te lopen.

Bron: Nibud, www.nibud.nl

Intrum Justitia schrijft de oorzaken van het stijgen van de schulden in de afgelopen jaren toe aan de invoering van de euro. Hierdoor zijn volgens hem veel mensen in de war geraakt. De oorzaak dat jongeren in de problemen komen is vaak omdat ze een mobiele telefoon hebben en hier zulke hoge rekeningen voor krijgen dat ze deze niet kunnen betalen.

Bron: www.intrum.nl

Jongeren die jaren thuis wonen kunnen zich een hoog bestedingspatroon permitteren, maar eenmaal op zichzelf zijn ze niet berekend op de vaste lasten. Nog een rede is overmatig gebruik van mobieltjes en de daarbij behorende hoge belkosten. De sociale druk van leeftijdgenootjes zet veel jongeren ook aan tot verkwistend gedrag. Angst dat ze op school niet cool zijn als ze dat nieuwe mobieltje niet hebben. Het wordt de jongeren steeds makkelijker gemaakt om geld te lenen in deze tijd. Als jongeren door problemen de thuissituatie zijn ontvlucht, kunnen ze niet meer terug vallen op de hulp en opvoeding van hun ouders. Het komt steeds vaker voor dat de ouders dezelfde problemen hebben als de jongeren. Dikwijf is hun financiële situatie een générationeel probleem.

Bron: Werklozenkrant nr. 89, maart/april 2002, "jongeren steeds vaker door schulden overvallen"

3.2 Oorzaken van schulden

Het maken van schulden is geen nieuw probleem en in de loop van de tijd zijn hiervoor verschillende verklaringen naar voren gebracht. De belangrijkste verklaringen kunnen onderscheiden worden in verklaringen die de nadruk leggen op bepaalde persoonlijkheidskenmerken, verklaringen die vooral kijken naar de sociale omstandigheden en verklaringen die vooral kijken naar sociale relaties.

De eerste verklaring van schulden is de oudste. In zijn meest ruwe vorm luidt deze dat bepaalde mensen gewoon niet met geld kunnen omgaan, verspillend zijn, een gat in hun hand hebben, hun behoeften niet in toom kunnen houden enzovoorts. In een wat meer genuanceerde versie van deze verklaring wordt gewezen op de achtergrond van deze karaktereigenschappen: mensen hebben in hun jeugd niet geleerd met geld om te gaan, compenseren een ongelukkige jeugd of een problematisch bestaan met koopgedrag, zijn verslaafd of zijn anderszins niet in staat weerstand te bieden tegen alle consumptieve verleidingen. Het maken van schulden kan ook bekeken worden vanuit de sociale omstandigheden. Een terugval in inkomen door werkloosheid, arbeidsongeschiktheid, echtscheiding, overlijden en dergelijke wordt niet snel genoeg gevolgd door een aanpassing van uitgaven. Anderzijds kunnen mensen plotseling voor hoge uitgaven komen te staan waarvoor ze niet hebben kunnen sparen en zich dus genoodzaakt voelen schulden te maken. Een derde manier om het maken van schulden te verklaren is om te kijken naar de sociale netwerken waarvan mensen deel uitmaken: zij zijn verbonden met familieleden, met vrienden, kennissen en burens, en niet te vergeten met allerlei instanties. Deze netwerkrelaties oefenen dwang uit op mensen om zich op een bepaalde manier te gedragen. Als leden van het netwerk bepaald financieel gedrag vragen, aanmoedigen of eisen, kunnen mensen zich gedwongen voelen meer geld uit te geven dan waarover ze beschikken.

Natuurlijk staan deze drie verklaringen niet los van elkaar. Persoonlijkheidskenmerken zijn bijvoorbeeld niet aangeboren, maar het resultaat van netwerkrelaties in het verleden: mensen zijn zo geworden door hun opvoeding. Natuurlijk reageert niet iedereen op dezelfde manier op een terugval in inkomsten of op onverwachte uitgaven, maar de reactie kan afhangen van iemands persoonlijkheidskenmerken, en ook van de invloed van leden uit het persoonlijk netwerk.

Alle de verklaringen die we hiervoor hebben genoemd, kijken van buitenaf naar het gedrag van schuldenaren. Er is ook een andere manier om dit gedrag te begrijpen, namelijk door na te gaan wat mensen met problematische schulden zelf zeggen over het hoe en waarom van hun situatie. Schuldenaren hebben een eigen verhaal, eigen verklaringen en eigen overwegingen om hun handelen voor zichzelf en voor anderen begrijpelijk te maken. In dit verband kunnen begrippen als legitimering, rationalisering, rechtvaardiging, of wat meer neutraal verklaring gebruikt worden. Door buitenstaanders, waaronder hulpverleners, worden die verklaringen vaak gezien als excuses: mensen proberen hun eigen aandeel te ontkennen en de schuld af te schuiven op de omgeving. Toch is het nuttig om die verklaringen te leren kennen, omdat de interpretatie van het eigen gedrag de basis is waarop mensen handelen. Kennis hiervan zou de hulpverlening misschien effectiever kunnen maken.

Opmerkelijk in al deze verhalen is dat de vertellers op een of andere manier het idee hebben dat zij tot het maken van schulden zijn gedwongen: door de omstandigheden, door mensen om hen heen, door hun eigen karakter en meestal door een combinatie van alledrie. Dit staat in groot contrast tot het uitgangspunt van hulpverleners die er doorgaans van uitgaan dat de makers van schulden keuzemogelijkheden hebben. In hun ogen kunnen cliënten ervoor kiezen wel of geen dingen te kopen, wel of niet in te gaan op aanbiedingen van bedrijven of kredietverleners. Deze verschillen in interpretatie kunnen de hulpverlening bemoeilijken. Wanneer cliënten hun eigen gedrag heel anders interpreteren dan de hulpverleners dat doen, zich niet erkend voelen in de positieve motivering van hun gedrag of zich niet serieus genomen voelen in de achtergronden daarvan, dan is het moeilijk om tot effectieve hulp te komen. Als het idee van keuzevrijheid, dat zo essentieel is in de hulpverlening, niet past in de belevingswereld van cliënten en door hen niet wordt geaccepteerd, is het bijna ondoenlijk om hun gedrag blijvend te veranderen.

Natuurlijk zijn de eigen verklaringen van de schuldenaren niet de juiste verklaring. Inzicht in hun verhalen, hun interpretaties en hun definities van de situatie is onontbeerlijk om cliënten te kunnen bewegen om hun uitgaven op den duur aan te passen aan hun inkomsten.

Theoretisch is het mogelijk een onderscheid te maken tussen endogene en exogene verklaringen. Dat houdt in dat mensen de verklaring voor hun gedrag ofwel zoeken in hun eigen persoonlijkheid en hoe zij reageren op situaties ofwel de verklaring juist zoeken in de dwang van hun omgeving. In de verhalen van schuldenaren lopen deze verklaringen doorgaans door elkaar heen. Hun redenering is bijvoorbeeld dat de omgeving een bepaalde dwang uitoefent of dat zij in een bepaalde situatie terecht zijn gekomen, en dat zij daarop vanwege de persoon die ze nu eenmaal zijn op een bepaalde manier reageerden.

Bij endogene factoren gaat het om oorzaken die te vinden zijn in de persoon zelf.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Het doen van impulsieve, onverantwoorde aankopen die men zich niet kan veroorloven. Hierbij gaat het met name om jongeren die moeite hebben het geld op zak te houden mede door het niet kunnen weerstaan van mooie verkooppraatjes.
- Onvermogen het huisgeld te beheren. Dit speelt bij jongeren vooral bij het op zichzelf gaan wonen. Op dat moment heeft een deel van de jongeren een verkeerde inschatting van zijn financiële mogelijkheden waardoor onvoldoende financiën overblijven om de vaste lasten aan het eind van de maand te kunnen betalen.
- Gebrek aan kennis over subsidies, regels en wetten omtrent financiële verplichtingen. Bij jongeren is door gebrek aan kennis vaak sprake van een te laag inkomen (onder de bijstandsgrens) er wordt dan bijvoorbeeld geen aanvulling inkomen of huursubsidie aangevraagd.

- Emotionele of psychosociale problemen, bij jongeren kan hier onder andere gedacht worden aan peergroup schulden. Een peergroup is een sociale groep samengesteld uit individuen van ongeveer dezelfde leeftijd waarmee een jongere zichzelf vergelijkt. De schulden waarmee deze groep te maken heeft zijn schulden die gemaakt worden om erbij te horen. Daarnaast spelen psychische ziekten bij jongeren zoals een psychose ook een grote rol, hierdoor kan het besef van geld volledig verdwijnen.

Bij exogene factoren liggen de oorzaken buiten de persoon. De persoon is dus niet direct schuldig aan het feit dat er schulden zijn ontstaan, het zijn externe omstandigheden die leiden tot een verslechtering van de financiële positie.

Enkele voorbeelden zijn:

- Terugval van het inkomen, hierbij kan gedacht worden een werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en bij het verbreken van een relatie waarmee werd samengewoond. Bij jongeren kan ook het wegvallen van de studiefinanciering van de Informatie Beheer Groep leiden tot een lager inkomen.
- Een structureel laag inkomen, wanneer een huishouden een langere tijd een laag inkomen heeft dan wordt de financiële kwetsbaarheid groot. Dit speelt met name bij jongeren die door een laag opleidingsniveau een laag inkomen hebben en hierdoor geen reserves kunnen opbouwen.
- Plotselinge hoge uitgaven, hierbij wordt bedoeld eenmalige, hoge kosten die zich onverwacht aandienen. De aanschaf van een nieuwe inboedel na het verbreken van een relatie, een kapotte wasmachine of onverzekerde begrafenis kosten van een ouder/ gezinslid.
- Schulden van de nieuwe partner, de nieuwe partner waarmee een relatie wordt aangegaan, brengt schulden uit zijn verleden mee.

Bij het ontstaan van een problematische schuldensituatie spelen zowel de in de persoon gelegen factoren als de buiten hem gelegen factoren een rol. Vaak is het echter een combinatie van beide factoren. Men is altijd in meer of mindere mate zelf verantwoordelijk dat een financieel verslechterde situatie uitgroeit tot een problematische schuldensituatie. Dat kan door het niet tijdig zoeken van de nodige hulp of het niet tijdig bijstellen van de uitgaven.

3.3 Type schulden

Professor De Greef definieert vier oorzaken van problematische schuldsituatie, te weten:

- 1 Compensatieschulden
- 2 Aanpassingsschulden
- 3 Overlevingsschulden
- 4 Overbestedingschulden

1) Compensatieschulden

Compensatieschulden komen vaak voor bij mensen met meervoudige problemen, waarbij geldbesteding wordt gezien als uitlaatklep voor die problemen. Een gevoel van wanhoop en sociale uitsluiting kunnen ook tot compensatieschulden leiden. Bij jongeren kan hierbij gedacht worden aan het aanschaffen van een mobiele telefoon onder het mom dat iedereen er een heeft en ze niet achter willen blijven.

2) Aanpassingsschulden

Aanpassingsschulden zijn schulden die het gevolg zijn van aanpassingsproblemen bij inkomensachteruitgang door werkloosheid of arbeidsongeschiktheid of onvoorziene uitgaven ingeval ziekte of ongeval. Wanneer niet snel genoeg het uitgavenpatroon wordt aangepast aan het veranderde inkomen, kan dit type schuld ontstaan. De vertraagde groei van de economie en de val van de aandeelbeurzen heeft bij meer huishoudens geleid tot een lager inkomen, zo ook voor jongeren.

3) Overlevingsschulden

Overlevingsschulden ontstaan wanneer het inkomen van een huishouden niet toereikend is om de noodzakelijke uitgaven te kunnen bekostigen. Hierbij moet vooral gedacht worden aan schulden die in verband houden met het betalen van de vast lasten, waarbij huur- en energieschulden het meeste voorkomen, zo ook bij jongeren. Een deel van de jongeren is niet op de hoogte van de mogelijkheid om huursubsidie aan te vragen. Er is dus vaak een gebrek aan informatie.

4) Overbestedingschulden

Overbestedingschulden ontstaan wanneer huishoudens structureel meer uitgeven dan er aan inkomen binnenkomt, niet alleen aan noodzakelijke producten, maar ook aan niet-noodzakelijke producten. Bij overbestedingschulden moet met name gedacht worden aan overkreditering. Het aangaan van leningen en dan niet meer de maandelijkse aflossingen kunnen betalen. Jongeren kunnen eenvoudig leningen afsluiten daar banken het idee hebben dat jongeren in de toekomst meer gaat verdienen. Daarnaast heeft tevens de invoering van de euro een rol gespeeld dat jongeren meer zijn gaan uitgeven door geldillusie, het gevoel kwijtraken wat duur of goedkoop is.

3.4 Krantenartikelen

Hieronder volgen delen van krantenartikelen waarin de hoogte van de schulden onder jongeren besproken wordt:

...Tel je de verschillende soorten van financiële achterstand (rood staan, lenen, schulden hebben, rekeningen laten liggen) bij elkaar op, dan lopen de percentages van jongeren met zo'n achterstand op van 20% bij 10 t/m 12 jarigen tot 60% bij de groep van 21 t/m 25 jaar. Werkende en studerende jongeren zeggen het vaakst dat ze schulden hebben. Meer dan de helft van de werkende jongeren heeft schulden. Bij een kwart is die schuld zelfs meer dan 2.150 euro. Bijna de helft van de jongeren die geld lenen, leent bij hun ouders. Een derde leent bij vrienden, een kwart leent bij een bank.

...De totale schuld van jongeren van 15 tot 25 jaar is eveneens explosief gestegen, zo laat het Incassobureau weten. Jongeren zijn erg ongeduldig in het aanschaffen van producten. Zij kunnen zichzelf niet bedwingen en kopiëren vaak het onstuimige uitgavenpatroon van hun ouders. Daardoor komen zij sneller in geldproblemen.

Vooraf jongeren van 16 tot en met 23 jaar die na hun VMBO-opleiding werken en leren combineren, vormen een kwetsbare groep. Uit NIBUD-onderzoek blijkt dat van deze groep een op de vijf jongeren gemiddeld 1400 euro schuld heeft. In de categorie 21 jaar en ouder heeft zelfs een op de drie een schuld van 4500 euro. Het geld gaat op aan leuke dingen: uitgaan, kleding, de mobiele telefoon en brommers. Ook het aantal jongeren dat een beroep

moet doen op de schuldhulpverlening stijgt. Ruim één zesde van het aantal mensen dat aanklopt bij de schuldhulpverlening is onder de 25 jaar.

Bron: Haarlems dagblad van 08-10-2004

<http://www.haarlemsdagblad.nl/>

Uit NIBUD-onderzoek blijkt dat 60% van de werkende jongeren een financiële achterstand hebben. Vooral jongeren die zelfstandig wonen, blijken het financieel moeilijk te hebben. Maar liefst 32% van hen heeft rekeningen openstaan die al betaald hadden moeten zijn. En ruim een zesde van alle mensen die hulp zoeken bij schuldhulpverleningsbureaus is jonger dan 25 jaar.

Bron: Nibud, www.nibud.nl 21-12-2004

Hoofdstuk 4 Verschillende onderzoeken naar oorzaken van schulden

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we verschillende onderzoeken beschrijven die onderzoek gedaan hebben naar de verschillende oorzaken van schulden onder jongeren. Ook beschrijven we een onderzoek die de gevolgen van de invoering van de euro heeft onderzocht.

4.2 Het J€S Onderzoek

Door het project J€S, Jongen en Schulden, (Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid Rotterdam) wordt door maatschappelijk werkers geregistreerd welke achtergronden de schuldvorming van de jongere heeft. Deze gegevens zijn verzameld in een onderzoek: 'Een evaluatie van het Project Jongeren en Schulden' 2002. Een gedeelte van de bevindingen van het onderzoek is hieronder uitgewerkt.

De registratie is verdeeld over dertien categorieën, die een ruwe indicatie geven van de problematiek die aan de schuldvorming ten grondslag ligt. We geven een overzicht in tabel 1. De gegevens betreffen 151 cliënten: twee cliënten maken deel uit van een paar waarvan de partner ook individueel staat geregistreerd, maar waarvan schuldenpakket en achtergronden gezamenlijk zijn vastgelegd. In de analyse zijn deze maar één keer meegenomen. Daarnaast bleven de schuldachtergronden van één cliënt onbekend. Doordat per cliënt verschillende oorzaken kunnen worden aangegeven, tellen de kolompercentages niet op tot honderd.

Tabel 1: Incidentie van achtergronden van schuldvorming (%)

	Aantal	%
Onwetendheid	105	70
Psychosociale problemen	97	64
Overbesteding	62	41
Onverschilligheid	50	33
Tijd geen inkomen gehad	50	33
Te jong/onervaren	48	32
Te hoge aflossing(en)	36	24
Onder dwang van anderen	29	19
Verleiding/reclame	30	20
Inkomensterugval	25	17
Verslaving	21	14
Agressieve verkoop	5	3
Laag niveau	3	2

Bij een meerderheid van de cliënten wordt 'onwetendheid' en 'psychosociale problematiek' geconstateerd. Bij rond de 40% van de cliënten speelt overbesteding een rol.

'Onverschilligheid' en een periode zonder inkomen zijn bij een derde van de cliënten een schuldachtergrond. Voor de overige achtergronden verwijzen we naar de tabel. Bij de meeste achtergronden zijn er geen grote verschillen te ontdekken als we de cliënten vergelijken over kenmerken als geslacht, leeftijd, gezinsvorm en etniciteit. Wel zien we dat vrouwen duidelijk vaker het slachtoffer zijn van het onder dwang maken van schulden dan mannen.

Psychosociale problemen worden ook vaker bij vrouwen dan bij mannen geregistreerd. Daarentegen blijken mannen vaker niet bestand tegen de verleidingen van reclame, dat geldt met name voor mannen met een Surinaamse achtergrond. Verslaving is voor het grootste deel een mannelijke aangelegenheid en dan met name mannelijke alleenstaanden van Nederlandse herkomst.

Een interessante vraag is in hoeverre de verschillende achtergronden met elkaar samenhangen. In een correlatiematrix is te zien of de verschillende achtergronden al dan niet met elkaar samenhangen, en zo ja, hoe sterk dat verband is. In tabel 2 is deze matrix vereenvoudigd weergegeven. Een zwak positief verband is weergegeven met één plusteken, een sterk positief verband met twee plustekens. Bij een afwezig of negatief verband is de cel leeg gelaten.

Tabel 2: Samenhang tussen verschillende achtergronden.

	Onwetendheid	Psychosociale probl.	Overbesteding	Onverschilligheid	Tijd geen inkomen	Te jong/onervaren	Te hoge aflossing(en)	Onder dwang	Verleiding/reclame	Inkomensterugval	Verslaving	Agressieve verkoop	Laag niveau
Onwetendheid						+							
Psychosociale problemen													
Overbesteding						++			+				
Onverschilligheid											++		
Tijd geen inkomen gehad													
Te jong/onervaren	+		++										
Te hoge aflossing(en)													
Onder dwang van anderen													
Verleiding/reclame			+								+		
Inkomensterugval													
Verslaving				++									
Agressieve verkoop								+					
Laag niveau													

Lezen we de tabel van links naar rechts, dan zien we dat onwetendheid meer dan gemiddeld voorkomt samen met jongheid/ onervarenheid. Overbesteding laat een sterk verband zien tussen jongheid/ onervarenheid, en hangt ook, zij het minder sterk samen met verleiding/ reclame. Onverschilligheid hangt sterk samen met het voorkomen van verslaving bij de jongere. Verleiding/ reclame laat een zwak positief verband zien tussen overbesteding en agressieve verkoop.

Waar de jongeren zelf de oorzaken vinden van hun schulden, wordt samengevat in tabel 3. Dit is hun persoonlijke visie op de oorzaken van de schuldvorming en de periode waarin dit is gebeurd. Hier dient ook te worden vermeld dat één cliënt meerdere oorzaken voor de schulden kan aangeven, zodat het totaal aantal oorzaken niet optelt tot 50. Daar komt nog bij dat van vier cliënten geen informatie over dit onderwerp in hun dossier te vinden was.

Tabel 3: Oorzaken van schulden volgens de jongeren

Genoemde oorzaken	Aantal
Onvoorzichtig omspringen met geld, niet goed met geld om kunnen gaan, onwetendheid financiële zaken, geen financiële begeleiding	17
Te weinig inkomen om aan alle betalingsverplichtingen te kunnen voldoen, onduidelijk of onregelmatig inkomen, verlies vaste baan	10
Schulden van partner overgenomen, allerlei zaken door partner op naam van cliënt aangeschaft	9
Egoïsme, jonge leeftijd in combinatie met onervarenheid, ontbreken verantwoordelijkheidsgevoel, te materialistische instelling	5
Drugsgebruik, gokverslaving	5
Zelfstandig zijn gaan wonen	4
Psychosociale problemen	4
Problemen met terugbetaling geldlening/studiefinanciering	2
Moeilijke jeugd	1
Crediteuren zijn afspraken niet nagekomen	1
Kon studiefinanciering niet stopzetten tijdens detentie	1
Rekeningen niet ontvangen na verhuizing	1

Uit de onderzochte dossiers komt duidelijk naar voren dat de schulden vaak zijn ontstaan in de tijd dat de jongeren voor het eerst zelfstandig zijn gaan wonen en naar eigen zeggen moeilijk met geld om konden gaan en onverantwoordelijk hebben geleefd. In combinatie met een laag of een onregelmatig inkomen geraken de jongeren die zelfstandig gaan wonen dan in een aantal gevallen in de financiële problemen. Sociale problemen worden weliswaar niet door veel jongeren als een verklarende factor voor de schuldvorming gezien (verslavingen, psychosociale problemen en een moeilijke jeugd), maar dat wil echter niet zeggen dat de gebeurtenissen in het verleden geen invloed meer hebben op de financiële problemen. Het niet goed met geld kunnen omgaan en onverantwoordelijk koopgedrag kan immers ook te maken hebben met het ontbreken van hulp en begeleiding vanuit de opvoeding. Bovendien kunnen sociale en budgetteringsproblemen elkaar onderling versterken.

Sociale achtergronden

De oorzaak dat jongeren in de problematische schulden terecht komen kan heel goed aan de achtergrond van de jongere liggen. Daarom is aan de hand van de opgestelde intakeverslagen van JES allereerst nagegaan wat de sociale achtergronden zijn van de jongeren die bij de schuldhelpverlening terechtkomen.

In de tabel 4 staat een overzicht van de sociale problemen die bij de 50 jongeren in de dossiers voorkomen op het moment van intake. Het spreekt voor zich dat één cliënt verschillende problemen kan hebben, waardoor het totaal niet optelt tot 50.

Tabel 4: Incidentie van sociale problemen van de jongeren (op het moment van intake)

Aard van de problemen	Aantal
Verblijf in kindertehuizen, internaten, opvang door familie, adoptie	20
Verblijf in opvangtehuizen en crisisopvang	17
Geweld/mishandeling	14
Diverse problemen in de directe omgeving	14
Problemen met de familie/ruzie (bv. overlijden, detentie, ziekte)	13
Scheiding ouders	13
Instabiele woonsituatie	13
Weggelopen/uthuisplaatsing	11
Verslavingen (alcohol, drugs, gokken)	11
Relatieproblemen	9
Psychische problemen/zwakbegaafdheid	9
Overlijden ouder(s)	8
Zwerven	7
Gezondheidsproblemen	6
Seksueel misbruik/verkrachting	5
Detentie	4
Gepest als kind	3
Immigratie/vluchteling	2

Wat opvalt is dat veel van deze jongeren een problematische jeugd hebben gehad, uit gebroken gezinnen afkomstig zijn en vaak te maken hebben gehad met fysiek geweld en incidenteel met seksueel misbruik. Een belangrijk deel van hen is al op jonge leeftijd van huis weggelopen of uit huis geplaatst en heeft vele jaren in opvanghuizen, internaten, bij familie of zelfs een zwervend bestaan geleid. Verder spelen experimenten met drugs op jonge leeftijd en andere verslavingen bij een deel van deze jongeren een rol. Problemen in de directe omgeving kunnen ook een belangrijke invloed hebben op de psychische gesteldheid van de jongeren. In veel gevallen is er sprake van een opeenstapeling van problemen. Een klein deel van de jongeren kampt met gezondheidsproblemen of is reeds (diverse keren) gedetineerd geweest. Hoewel het overgrote deel van de jongeren een multi-problematische sociale achtergrond kent, is het echter niet zo dat allen een problematisch verleden hebben. Sommigen hebben naar eigen zeggen een gelukkige jeugd gehad en is tot de puberteit alles goed verlopen.

Op het moment van intake had iets meer dan de helft van de cliënten geen enkele vorm van hulpverlening. De overigen hadden vooral contacten met het maatschappelijk werk of kregen begeleiding vanuit Werkstad, Maaszicht of de crisisopvang van het Leger des Heils. Anderen liepen bij een psychiater/ psycholoog, werden ondersteund door de Vrouwenopvang Rijnmond of een Blijf van mijn Lijfhuis of kwamen bij Game Over, het RIAGG of hun huisarts voor hulp. Van de cliënten heeft bijna driekwart in het verleden met hulpverlenende instanties te maken gehad, de overigen zijn er nooit eerder mee in aanraking gekomen. Een belangrijk deel van de jongeren heeft een lang verleden van ervaringen met hulpverlenende instanties en crisisopvang.

Het project JES heeft ook onder hun cliënten gekeken hoe hoog de schulden zijn en wat voor soort schulden ze hebben.

Op één uitzondering na hebben de cliënten diverse schuldeisers in aantal variërend van twee tot tien. Rond driekwart van de cliënten heeft tussen de vier en zeven schuldeisers bij een gemiddeld aantal schulden van 5,3. In de volgende tabel staat een overzicht van de incidentie

van de verschillende schuldsoorten. Ook hier geldt dat twee cliënten deel uit maken van een paar waarvan de partner ook individueel staat geregistreerd, aard van de schulden en schuithoogte zijn gezamenlijk vastgelegd. In de analyse zijn deze maar één keer meegenomen. Daarnaast bleven de crediteuren van vier cliënten onbekend. De gegevens betreffen dus 148 jongeren. Omdat de cliënten diverse schulden hebben, tellen de kolompercentages niet op tot honderd.

Tabel 5: Incidentie van schuldsoorten in aantallen in procenten

Schuldsoort	Aantal	%
Lening/roods tand	115	78
Ziektekosten	99	67
Telefoon	96	65
Woonschulden	84	57
Studiefinanciering	65	44
Postorderbedrijf	60	41
Boetes (OV)	59	40
Boetes (C3IB)	38	26
Dokterskosten	36	24
SZW	31	21
Belastingenschuld(en)	18	12
Privé-schulden	9	6
Diversen	80	54

Ruim driekwart van de cliënten heeft een lening of staat rood bij de bank. Rond de 65% heeft een schuld bij telefoonbedrijf of ziektekostenverzekeraar. Schulden bij deze laatste crediteur hangen vaak samen met het feit dat de jongere niet weet dat hij/ zij zelf verantwoordelijk is voor de premiebetaling. Meer dan de helft van de cliënten heeft een schuld die met wonen samenhangt in de vorm van een achterstand in de betaling van de huur- en/of energierekening. Tussen de 40 en 45% van de jongeren hebben een studieschuld, een schuld bij een postorderbedrijf of hebben een boete van het openbaar vervoer.

Bij SZW heeft 21% van de cliënten een schuld; in de meeste gevallen gaat het om de schuld van een lening voor inrichtingskosten. Onder de relatief grote categorie 'diversen' vallen diverse minder frequent voorkomende schulden die door het project niet specifiek zijn geregistreerd.

Wanneer we kijken naar de verdeling van de schuldsoorten over de kenmerken geslacht, leeftijd, gezinsvorm en etniciteit, dan zien we dat woonschulden meer dan gemiddeld voorkomen onder alleenstaande moeders van Nederlandse en Surinaamse herkomst. Boetes zien we meer dan gemiddeld bij mannen. Vrouwen hebben duidelijk vaker dan mannen een schuld bij een postorderbedrijf of telefoonmaatschappij. Postorderschulden zien we met name veel bij alleenstaande moeders. Hetzelfde geldt voor dokterskosten, het gaat hier dan met name om Antilliaanse en Marokkaanse vrouwen. Bij de overige schuldvormen zien we geen opvallende afwijkingen over de verschillende kenmerken.

De schuldopbouw van mannen en vrouwen loopt weinig uit elkaar. Rond één derde van de cliënten die een intakegesprek hebben gehad heeft op het moment van intake een schuld van minder dan €5000,00. Nog eens één derde staat voor een bedrag van tussen de €5000,00 en €10.000,00 in het krijt. Het overige derde deel heeft een totale schuld van meer dan €10.000,00. Het grootste deel van hen heeft een schuld van tussen de €10.000,00 en €15.000,00 euro.

Het gaat hier over de gegevens van 133 cliënten, van 18 cliënten was het totale schuldenpakket nog niet bekend.

Tabel 6: Schuldhoogte in klassen naar geslacht (%)

Euro	Man	Vrouw	Totaal %	N
<=5.000	37	30	34	45
5.001-10.000	33	35	34	45
10.001-15.000	16	16	16	21
15.001-20.000	5	3	4	5
20.001-25.000	3	10	7	9
>25.000	6	6	6	8

De gemiddelde schuld naar geslacht is weergegeven in onderstaande tabel. Het betreft de schuld zoals die werd geregistreerd bij de intake. Het gemiddelde ligt voor beide geslachten rond de negenduizend euro.

Tabel 7: Gemiddelde schuldhoogte bij intake naar geslacht

	Euro
Man	8849
Vrouw	10647
Totaal (gemiddeld)	9782

Een vergelijking van de gemiddelden naar leeftijd laat zien dat de jongeren vanaf 20 jaar wat hogere schulden hebben dan de 18- en 19-jarigen. De verschillen zijn echter klein. Bij een vergelijking tussen de gezinsvormen zien we dat alleenstaande ouders en ouderparen gemiddeld wat hogere schulden hebben dan alleenstaanden. Tussen de verschillende etniciteiten treffen we geen opvallende verschillen tussen de gemiddelden aan. Hetzelfde geldt voor de verschillende soorten inkomens.

4.3 Onderzoek NIBUD naar schulden onder jongeren.

In samenwerking met het ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft het NIBUD in 2003 een onderzoek verricht naar schulden onder jongeren van 10 t/m 25 jaar. In de leeftijdscategorie 18 t/m 20 jaar hebben 567 jongeren de enquête ingevuld, in de leeftijdscategorie 21 t/m 25 jaar hebben 417 jongeren de enquête ingevuld. Hieronder volgt een samenvatting.

Eén van de eerste vragen van de vragenlijst was of jongeren schulden hadden en hoeveel. Deze vraag is gesteld om een totaalbeeld te krijgen of jongeren meer geld uitgeven dan ze daadwerkelijk hebben.

Jongeren in de leeftijdscategorieën 18 t/m 20 jaar hebben in 29% van de gevallen schulden, de mediaan van de schulden is €800,00. Jongeren van 21 t/m 25 jaar hebben in 44,2% van de gevallen schulden, de mediaan van de schulden is €4000,00. Zelfs 10% van de jongeren van 21 t/m 25 jaar heeft meer dan €10.000,00 schuld. Jongeren die werken en niet meer naar school gaan hebben in 48% van de gevallen schulden.

De schulden zijn vrij snel gestegen als we deze cijfers (uit 2003) vergelijken met een ander onderzoek van het NIBUD uit 2001. Uit dit onderzoek blijkt dat werkende jongeren in de

leeftijd van 21 t/m 24 jaar in 28% van de gevallen een schuld hebben, de schuld is gemiddeld €4603,00 en de mediaan €901,00.

Het woord schulden heeft vaak een negatieve bijklank en daarom is er ook een vergelijking gemaakt tussen het percentage jongeren dat aangeeft schulden te hebben en het percentage dat een financiële achterstand heeft. Jongeren met een financiële achterstand zijn de jongeren die openstaande rekeningen hebben en/ of nog iets moeten afbetalen en/ of rood staan en/ of lenen.

Jongeren in de leeftijdscategorieën 18 t/m 20 jaar hebben in 49,6% van de gevallen een financiële achterstand. Jongeren van 21 t/m 25 jaar hebben in 60,8% van de gevallen een financiële achterstand.

Hieruit blijkt dat deze percentages van de jongeren met een financiële achterstand hoger liggen dan de percentages van de vraag 'heb jij schulden?'. Sommige jongeren geven dus aan dat ze geen schulden hebben, terwijl ze wel een financiële achterstand hebben.

In dit onderzoek is specifiek ingegaan op wat voor soort achterstanden er bij de jongeren zijn. Er is aan de jongeren gevraagd of zij nog rekeningen hebben liggen die al betaald hadden moeten worden en om welke bedragen dat gaat.

Jongeren in de leeftijdscategorieën 18 t/m 20 jaar hebben in 24,7% van de gevallen openstaande rekeningen. Jongeren van 21 t/m 25 jaar hebben in 25,1% van de gevallen openstaande rekeningen.

In dit onderzoek is ervoor gekozen om de mediaan te gebruiken i.p.v. het gemiddelde. Het gemiddelde inkomen geeft geen goed beeld van het inkomen van jongeren, omdat uitschieters er voor kunnen zorgen dat het gemiddelde erg hoog uitkomt.

Het mediane inkomen is het inkomen waarbij de helft van de jongeren met een inkomen onder dat inkomen zitten en de andere helft zit erboven. De mediaan van de openstaande rekeningen van de jongeren in leeftijdscategorie 18 t/m 20 jaar is €100,00. De mediaan voor jongeren van 21 t/m 25 jaar is €200,00. Werkende jongeren en jongeren die een beroeps begeleidende leerweg (BBL) volgen hebben vaker niet betaalde rekeningen, namelijk 31,7% en 31,4%. Het mediane bedrag dat nog openstaat aan rekeningen voor de BBL'ers is €107,50 bij de werkende jongeren is de mediaan €300,00.

Er is ook gevraagd of de jongeren iets gekocht hebben wat ze nu nog moeten afbetalen. Hierin zitten ook de jongeren die bijvoorbeeld hun ouders nog moeten afbetalen.

Jongeren in de leeftijdscategorieën 18 t/m 20 jaar moeten in 14,3% van de gevallen nog iets afbetalen. Het percentage jongeren in de leeftijdscategorie 21 t/m 25 jaar is het hoogst namelijk 20,7%. Het mediane bedrag dat nog afbetaald moet worden voor deze leeftijdscategorie is €1100,00.

Het mediane bedrag dat de werkende jongeren nog moeten afbetalen is € 600,00.

Jongeren in de leeftijdscategorieën 18 t/m 20 jaar staan in 22,2% van de gevallen rood, de mediaan van het bedrag dat ze rood staan is €550. Het percentage jongeren dat rood staat is in de leeftijdscategorieën 21 t/m 25 jarigen 37,8%, het mediane bedrag dat ze rood staan is €650,00. De hoogste percentages jongeren die rood staan zijn te vinden in de categorieën HBO/ WO-studenten en de werkende jongeren namelijk 24,2% en 36,9%.

Jongeren in de leeftijdscategorieën 18 t/m 20 jaar lenen in 23% van de gevallen geld. In de leeftijdscategorie 21 t/m 25 jaar leent 32%. De mediaan voor de leeftijdscategorie 18 t/m 20 jaar is €450,00 en voor categorie 21 t/m 25 jaar geldt een mediaan van €2350,00.

De BBL scholieren en werkende jongeren hebben de vraag of ze nu geld lenen

relatief gezien het vaakst met 'ja' beantwoord namelijk. 30% en 33%. Het mediane bedrag aan leningen voor de werkende jongeren is €1050,00. Het geld wordt vooral geleend bij ouders, vrienden en banken.

Ten slotte krijgen jongeren ook regelmatig extra geld van hun ouders. Jongeren in de leeftijdscategorieën 21 t/m 25 jaar krijgen in 28,4% van de gevallen geld van hun ouders als ze er om vragen, 48,5% geeft aan nooit extra geld te hoeven vragen aan ouders. Van de jongeren in de leeftijd van 18 t/m 20 stonden geen gegevens vermeld. In 2001 kregen jongeren van 21 t/m 24 jaar gemiddeld €87,00 per maand van hun ouders.

4.4 NIBUD onderzoek naar de gevolgen van de invoering van de €uro

Een veel genoemde oorzaak van schulden onder zowel jongeren als volwassenen is de invoering van de euro. Het NIBUD (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) heeft dit onderzocht. Hieronder volgt een samenvatting van dit onderzoek.

Uit onderzoek van het NIBUD in 2002 blijkt dat de invoering van de euro er toe geleid kan hebben dat huishoudens meer zijn gaan uitgeven. Er is vooral meer geld uitgegeven aan dagelijkse boodschappen, kleding en horeca.

De prijzen zijn in 2002 niet meer omhoog gegaan in vergelijking met de inflatie, de koopkracht is zelfs omhoog gegaan. Een van de redenen waarom mensen meer kunnen zijn gaan uitgeven is 'geldillusie'. Als mensen het gevoel kwijt raken wat duur of goedkoop is, kan dat leiden tot vergissingen.

Uit het onderzoek blijkt dat vooral jongeren zich snel aangepast hebben aan de euro. Bij de jongeren onder de 20 jaar denkt 29% in euro's, terwijl van de volwassenen 16% denkt in euro's. Door deze 'geldillusie' betalen mensen snel veel geld voor een product.

Het omrekenen van het geld gaat ook regelmatig gepaard met vergissingen. Mensen kopen artikelen die ze achteraf heel duur blijken te vinden. Vaak genoemde vergissingen betreffen kledingartikelen, schoenen, bloemen, fruit en groente, horeca en fooien. Dit betekent dat huishoudens in 2002 meer zijn gaan uitgeven. Waarschijnlijk zijn niet zozeer de prijzen verhoogd, maar hebben huishoudens duurdere artikelen gekocht, die ze in 2001 niet zouden hebben gekocht, omdat men die te duur vond. Mensen zijn hierdoor in de problemen gekomen.

Het onderzoek maakt onderscheid tussen drie groepen respondenten. De eerste groep zegt problemen te hebben gehad, de oorzaak hebben herkend en zijn beter op hun geld gaan letten. Een tweede groep zegt dat ze na de invoering van de euro aan het eind van de maand minder geld overhouden. Een derde groep zegt na de invoering van de euro er daadwerkelijk financieel op achteruit te zijn gegaan. Dit had vooral tot gevolg dat de roodstand bij de banken meer is geworden. Dit is een aanwijzing dat het gaat om onbewust gemaakte schulden en om vergissingen.

De conclusie is dat door de invoering van de euro de schulden door overbesteding toegenomen zijn.

Hoofdstuk 5 Instellingen

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk willen wij alle instellingen die regionaal en landelijk bezig zijn met schuldhulpverlening bespreken. Het doel van dit hoofdstuk is het analyseren van de huidige situatie. We hebben een onderscheid gemaakt tussen de instellingen die werken op landelijk en regionaal niveau. Hulpverleningsinstellingen in de gemeente Den Haag moeten hun cliënten naar de GKB doorverwijzen voor schuldhulpverlening. Met de instellingen op landelijk niveau hebben jongeren niet direct iets mee te maken, het zijn vooral de regionale instellingen die hier mee te maken hebben.

5.2 Regionale Instellingen

Gemeentelijke KredietBank

Inleiding

Er zijn veertig gemeentelijke kredietbanken (GKB) verenigd in de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK). Daarnaast zijn particuliere instellingen als of sympathiserende lid aangesloten. Kredietbanken worden volgens de bepalingen van de Wet op het consumentenkrediet (Wck) opgericht door een daartoe strekkend besluit van de gemeenteraad. Zij dienen te beschikken over een bankreglement (Wck) en een privacyreglement (Wet bescherming persoonsgegevens).

Doelstelling

De kredietbanken hebben een divers takenpakket. In de eerste plaats houden zij zich bezig met het verstrekken van consumptief krediet aan mensen die de voorkeur geven aan een kredietbank. Het gaat hierbij om reguliere kredietverstrekkende faciliteiten voor de aanschaf van luxegebruiksgoederen, zoals een personenauto, caravan, stereo-installatie etcetera. In de tweede plaats verstrekken de kredietbanken leningen aan mensen met een inkomen op of rond het bijstandsniveau. Het gaat hierbij om kredietverlening voor de aanschaf van noodzakelijke, duurzame gebruiksgoederen. Door het verstrekken van dergelijke kleine kredieten wordt voorkomen dat er een problematische schuldsituatie ontstaat. In de derde plaats houden de kredietbanken zich bezig met het regelen van schulden van mensen in een problematische schuldsituatie. Een schuldregeling, waarbij een onderscheid kan worden gemaakt tussen een schuldsanering en schuldbemiddeling, vindt plaats op basis van de Gedragscode Schuldregeling van de NVVK. Deze gedragscode is een algemeen geaccepteerd instrument voor het regelen van schulden. Een aantal kredietbanken biedt de cliënten ook de mogelijkheid van budgetbeheer, budgetbegeleiding en budgetrekeningen.

Werkwijze schuldbemiddeling

Een eerste mogelijkheid voor een regeling is een bemiddeling. Dit houdt in dat de schuldeisers een berekening opgestuurd krijgen van het door de consulent berekende vrij te laten bedrag per maand en het bedrag wat hiermee maandelijks overblijft voor de schulden (de aflossingscapaciteit). Aan de aanwezige schuldeisers wordt dan voorgesteld om alles boven het vrij te laten bedrag elke maand apart te zetten voor de komende drie jaar (percentage voorstel). Het reserveren begint uiterlijk op de dag dat dit voorstel aan de schuldeisers wordt opgestuurd. Verder wordt aangegeven dat één keer per jaar een

hercontrole met de cliënt plaatsvindt, waarin indien van toepassing het vrij te laten bedrag opnieuw wordt berekend. Verder wordt dan ook, aansluitend aan dit jaarlijkse gesprek, het geld dat tot dan toe is gespaard, naar rato verdeelt over de schuldeisers. Dus niet na drie jaar reserveren dat duurt praktisch te lang. Vervolgens wordt er een voorstelbrief geschreven naar de schuldeisers met de vraag of zij akkoord gaan met het bedrag. Ook wordt er in de voorstelbrief gevraagd om het overgebleven bedrag dat na drie jaar nog open staat kwijt te schelden. Per 1 januari 2004 is er verplicht financieel beheer tijdens een schuldregeling (indien de gedragscode van de NVVK van toepassing is) dit houdt in dat al het inkomen naar de schuldhulpverlenende instantie moet worden overgemaakt. Het vrij te laten bedrag wordt hierna aan de cliënt overgemaakt en al het meerdere wordt gereserveerd voor de schuldeiser. Indien gewenst kan er ook budgetbeheer worden toegepast, van het vrij te laten bedrag worden dan direct de vaste lasten betaald en het restant van het leefgeld gaat naar de cliënt.

Werkwijze schuldsanering

Een tweede mogelijkheid van een regeling is schuldsanering. De kredietbank stelt dan een saneringskrediet ter beschikking ten behoeve van de schuldeisers. De schuldeisers worden eerst op de hoogte gebracht van de situatie en wordt er een percentage voorstel gedaan. Hieraan is wel de voorwaarde aan verbonden dat de schuldeisers beloven dat zij na de eenmalige betaling de rest van de schuld kwijt schelden. Het bedrag dat de kredietbank ter beschikking stelt is de aflossingscapaciteit van de cliënt per maand keer 36 maanden en een deel rente. Overblijft het netto saneringskrediet, waarmee het saneringsvoorstel wordt gedaan. Indien alle schuldeisers akkoord gaan met een eenmalige betaling en de rest van de schuld wordt kwijtgescholden dan zijn deze schulden betaald zodra er wordt overgegaan tot betaling van het netto saneringskrediet. De cliënt heeft dan alleen de kredietbank als schuldeiser. Vervolgens krijgt de kredietbank 36 maanden iedere maand een vast bedrag van de cliënt terug. Er wordt alleen tot schuldsanering overgegaan als het niet te verwachten is dat de komende drie jaar de huidige financiële situatie niet zal veranderen. Dus alleen als het waarschijnlijk is dat de situatie de komende 36 maanden hetzelfde blijft is schuldsanering een optie.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Het GKB is dit jaar van start gegaan met een project die specifiek op jongeren zijn gericht. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de schuldenproblematiek. Eventuele achterliggende problemen worden ook onder de loep genomen, bijvoorbeeld wanneer het moeilijk is om een baan te vinden of om een opleiding te starten of om af te maken.

Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Instelling

De Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is onderdeel van de gemeente en heeft meerdere vestigingen in Den Haag. Iedere vestiging heeft een afgebakend gebied.

Doelstelling

De Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid voert de wet Werk en Bijstand uit. Hierbij gaat het om het garanderen van inkomen voor de inwoners van de stad die tijdelijk of langdurig niet zelf in hun inkomen kunnen voorzien.

Een integrale aanpak is de kracht van de dienst SZW. Om iedereen die dat nodig heeft effectief te helpen worden problemen op het gebied van werk en inkomen tegelijk aangepakt.

Werkwijze

De dienst SZW heeft de ambitie een passend traject op weg naar een betaalde baan aan te bieden aan alle bijstandsklanten met een arbeidsplicht. Ieder traject sluit aan bij de mogelijkheden die mensen hebben en is gericht op een duurzame oplossing om in het eigen levensonderhoud te kunnen voorzien. Waar nodig wordt daarbij gebruik gemaakt van gesubsidieerd werk. Als betaald werk nog niet haalbaar is, kan sociale activering een tussenstap zijn. Zo wordt voor iedereen een individuele begeleiding gerealiseerd. Voor wie een betaalde baan (nog) niet mogelijk is, kent Den Haag veel verschillende vormen van minimavoorzieningen, zoals een ooievaarspas.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Als een cliënt van SZW problematische schulden heeft wordt hij doorverwezen naar de GKB. Als een cliënt hulp wil bij de GKB en een uitkering heeft dan moet de cliënt doorverwezen worden door de SZW. De SZW doet vaak het voorwerk en zoekt uit wat en hoe hoog de schulden zijn.

Jongeren Informatie Punt

Instelling

Het Jongeren Informatie Punt (JIP) is een informatiewinkel waar jongeren (12 tot 25 jaar) met al hun vragen terecht kunnen. Ze kunnen vragen stellen over dingen die ze bezig houden of waar ze geen raad mee weten.

Doelstelling

Het JIP helpt jongeren. Het is een eerste lijn instelling die vooral veel informatie verstrekt aan de jongeren. Het is een laagdrempelige instantie, jongeren kunnen gewoon binnenlopen. Het JIP heeft ook veel projecten en informatiefolders, vaak in samenwerking met Jeugdzorg. Er komen jongeren van verschillende leeftijden.

Werkwijze

De werkwijze is per cliënt anders. Een deel van de jongeren krijgt aan de balie informatie, een ander deel wordt geholpen in een spreekkamer. Soms is een gesprek voldoende, anders volgen er meer gesprekken. De helft van de jongeren wordt na een gesprek door het JIP doorverwezen naar andere instanties.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Als jongeren met schulden bij het JIP komen, bespreken ze kort wat voor soort schulden het zijn, hoe hoog het totale bedrag is, wat de jongere zelf al gedaan heeft om het op te lossen en wat het inkomen is. Dit bepaald namelijk wat ze er als JIP mee kunnen. Soms bellen ze schuldeisende instellingen om een betalingsregeling te treffen, soms om de schuld tijdelijk te bevriezen, zodat de jongere naar een oplossing kan zoeken en de rente intussen niet oploopt. Als de jongere een inkomen heeft via de sociale dienst verwijzen ze hem door naar hun ambtenaar, die kan de jongere daarmee helpen. Als de jongere een inkomen heeft op bijstandsniveau of hoger kunnen ze doorverwijzen worden naar de GKB. Als het inkomen daaronder ligt (dat is vaak het geval als jongeren een studiebeurs krijgen) checken ze het voor de zekerheid bij de GKB.

Verder heeft het JIP een brochure 'Geld Enzo' gemaakt, met veel tips en adviezen over geld beheren, budgetteren, voorkomen en oplossen van schulden.

Algemeen maatschappelijk Werk

Instelling

Het Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) is een algemene en laagdrempelige eerstelijns voorziening voor met name psychosociale problematiek. Er zijn verschillende AMW instellingen in Den Haag, verdeeld over de stadsdelen. Deze AMW instellingen zijn onderdeel van welzijnsinstellingen.

Doelstelling

Het doel van het AMW is hulp bieden aan mensen die zelf geen oplossing zien voor hun problemen.

Werkwijze

Samen met de cliënt wordt gezocht naar een oplossingsrichting die voldoende houvast biedt om weer zelfstandig verder te kunnen. Er wordt waar nodig met andere instellingen samengewerkt en/of doorverwezen naar meer gespecialiseerde instanties. Er wordt ook verschillende voorlichtingen gegeven en er zijn workshops/hulpverlening in groepsverband. De hulpverlening van de afzonderlijke AMW instellingen kan verschillen.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Tot ongeveer 5 jaar geleden hielpen de AMW instellingen vaak cliënten met schulden. Dit is veranderd door regels van de gemeente Den Haag, deze regels zeggen dat de schuldhulpverlening bij de GKB hoort. Of een cliënt geholpen wordt met zijn schulden bij het AMW is vooral afhankelijk van de individuele maatschappelijk werkers. Enkele maatschappelijk werkers helpen cliënten door uit te zoeken wat de schulden zijn en vervolgens contact op te nemen met de schuldeisers om regelingen proberen te treffen. Meestal wordt een cliënt door het AMW doorverwezen naar de GKB.

Stichting Samenwerking Sociale Fondsen

Instelling

De Stichting Samenwerking Sociale Fondsen (SSSF) biedt, waar mogelijk, hulp aan Haagse bewoners, die door omstandigheden in een noodsituatie zijn geraakt en die geen beroep (meer) kunnen doen op wettelijke voorzieningen.

Doelstelling

Het Suppletie Fonds van de SSSF is voor het eenmalig helpen van Haagse bewoners uit de laagste inkomensgroepen, ook jongeren, die door omstandigheden in een problematische schuldensituatie zijn geraakt. Het betreft het helpen met schulden, achterstanden in vaste lasten en dergelijke die zodanig zijn opgelopen dat deze schade aan het huishouden zouden veroorzaken als deze niet opgelost zouden worden. Huisuitzetting, afsluiting van de energielevering, royement uit ziekenfonds en dergelijke kunnen het gevolg zijn als mensen geen hulp krijgen in dit soort noodsituaties. Met als voorwaarde dat als een beroep wordt gedaan op het Suppletie Fonds de betaling van de vaste lasten weer zijn hervat.

Werkwijze

Alleen door een hulpverlener kan een aanvraag voor het Suppletie Fonds worden gedaan vergezeld door een sociaal rapport over de cliënt en de reden van de schulden. Naast het Suppletie Fonds kan er in bijzondere omstandigheden voor andere schulden of noden een beroep worden gedaan op het SSSF.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Een hulpverlener kan een aanvraag indienen bij het SSSF zodat de schulden die een belemmering vormen om aangemeld te worden bij de GKB betaald kunnen worden. Opvallend is dat veel schuldhulpverleners geen gebruik maken van het SSSF terwijl dit in sommige gevallen een oplossing voor de problemen kan zijn.

Consultatiepunt Schuldhulpverlening

Instelling

Het consultatiepunt schuldhulpverlening richt zich op cliënten die ingeschreven zijn bij parnassia, waarbij sprake is van een wisselwerking tussen psychiatrische en/ of verslavingsproblemen.

Doelstelling

Het consultatiepunt schuldhulpverlening heeft als doel door samenwerking een verbetering tot stand te brengen in de hulpverlening aan psychiatrische cliënten met financiële en verslavingsproblemen.

Het consultatiepunt schuldhulpverlening is een voorziening waar:

- Hulpverleners en cliënten ondersteund worden bij het inventariseren en verwijzen naar de juiste hulp binnen de schuldhulpverlening
- Deskundigheidsbevordering plaatsvindt bij de hulpverleners ten aanzien van de methodiek in de schuldhulpverlening via voorlichting en consultatie
- Deskundigheidsbevordering plaatsvindt bij de hulpverleners werkzaam in de reguliere hulpverlening ten aanzien van de omgang met cliënten met psychiatrische problematiek

Er zijn een aantal criteria voor de aanmelding. De cliënt moet een psychiatrisch verslavingsprobleem hebben tezamen met een financieel probleem. Verder is de financiële problematiek gerelateerd aan het psychiatrische verslavingsziektebeeld. De reguliere schuldhulpverlening sluit onvoldoende aan bij de behoefte van de cliënt.

Werkwijze

Het consultatiepunt schuldhulpverlening biedt consultatie en voorlichting aan cliënten en of hulpverleners en ontwikkelt preventieve activiteiten. Dit gebeurt in samenwerking met de Gemeente Den Haag. Er wordt geconsulteerd en verwezen volgens een vastgelegd protocol. De consultatie start met een telefonische aanmelding bij het consultatiepunt schuldhulpverlening. Na een telefonische aanmelding volgt er een intake met de cliënt en of de verwijzer en de consulent van het consultatiepunt schuldhulpverlening. Hierbij volgt een inventarisatie. Bij cliënten die verwezen kunnen worden naar het GKB worden hiernaar toe verwezen door een aanmelding in te dienen bij de GKB. Bij cliënten die niet te verwijzen zijn volgt een advies of een verdere consultatie of behandeling.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?
Er is niet een specifieke hulpverlening voor jongeren opgezet.

Werkkompas

Instelling

Werkkompas is een lokale instelling in Den Haag. Werkkompas werkt uitsluitend met jongeren die geen werk hebben en probeert jongeren voor te bereiden om werk te krijgen.

Doelstelling

Het doel van Werkkompas is arbeidsreïntegratie en sociale activering, specifiek gericht op jongeren tot 25 jaar.

Werkwijze

Vanuit de CWI worden alle jongeren doorverwezen naar Werkkompas. Werkkompas stelt vast in welke fasering de jongeren zit. Door middel van de fasering wordt er gekeken naar hoe ver de jongere van de arbeidsmarkt af staat en wat de belemmeringen zijn voor het vinden van een baan. Werkkompas heeft de mogelijkheid om jongeren verschillende cursussen aan te bieden om zo de afstand kleiner te maken. Jongeren in fase één hebben meestal geen probleem om werk te vinden en kunnen vaak ook zelf werk zoeken en vinden. Jongeren in fasering twee, drie of vier worden na de cursussen overgenomen door Stichting Werkbij waar ze een opstapbaan krijgen.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Jongeren krijgen een hoger inkomen dan ze eerst hadden van hun uitkering. Hierdoor hebben ze een groter aflossingscapaciteit. Ook krijgen jongeren een budgetcursus aangeboden of worden doorverwezen naar de CAV voor een schuldhelpverleningsproject, speciaal gericht op jongeren.

Stichting Werkbij

Instelling

Stichting Werkbij is een lokale instelling in Den Haag. Stichting Werkbij werkt uitsluitend met jongeren die geen werk hebben en probeert samen met de jongere werk te vinden door middel van een opstapbaan.

Doelstelling

Het verminderen van het aantal bijstandsgerechtigden en andere werkzoekende in opdracht van de gemeente door middel van gesubsidieerd werk en het uitvoeren van andere werkgelegenheidsbevorderende maatregelen.

Werkwijze

Door middel van individuele en intensieve begeleiding wordt er een leer/ werk traject opgezet. Op deze manier krijgen jongeren meer werkervaring waardoor hun kansen op de arbeidsmarkt worden vergroot. Ook biedt Werkbij een taalcursus aan als taal een belemmering is in het vinden van een baan.

Jongeren krijgen een opstapbaan, waardoor ze eerst een proefplaatsing krijgen van drie maanden bij een bedrijf en daarna een jaarcontract krijgen. Na dit jaar wordt het jaar geëvalueerd met alle partijen; de jongere zelf, het bedrijf en de stichting Werkbij

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Jongeren krijgen een hoger inkomen dan ze eerst hadden van hun uitkering. Hierdoor hebben ze een groter aflossingscapaciteit. Meestal hebben ze al een budgetcursus gevolgd of zitten in een schuldhulpverleningstraject als er sprake is van problematische schulden

Centraal Administratiekantoor

Instelling

Het Centraal Administratiekantoor (CAV) is een onafhankelijke organisatie zonder winstoogmerk. De CAV regelt de financiële administratie van mensen die door omstandigheden; zoals ziekte, leeftijd of andere bijzondere omstandigheden, hun financiële zaken niet meer zelfstandig kunnen regelen. Stichting CAV zelf houdt zich voornamelijk bezig met budgetbeheer en richt zich niet specifiek op jongeren.

Doelstelling

Het regelen van financiële administratie van mensen die door omstandigheden; zoals ziekte, leeftijd of andere bijzondere omstandigheden, hun financiële zaken niet meer zelfstandig kunnen regelen

Werkwijze

Mensen melden zich aan bij de CAV, dit kan direct gebeuren of via een instelling. Op basis van een (telefoon) gesprek wordt geïnventariseerd in welke mate en wat voor ondersteuning gewenst is. Samen met de cliënt wordt vervolgens bekeken hoe vaak en wanneer een ze bij elkaar komen voor een overzicht, dit kan op kantoor of bij een cliënt thuis.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

In samenwerking met Werkkompas en Stichting Werkbij is de CAV per 1 januari 2004 een speciaal schuldhulpverleningsproject voor jongeren opgestart. In maximaal twaalf maanden tijd willen begeleiden het project de jongere met het oplossen van de schulden. Dit wordt gedaan door persoonlijke gesprekken, een budgetcursus aan te bieden en door schuldbemiddeling tussen de schuldeisers en de jongeren . Er wordt niet alleen aandacht aan de schuldenproblematiek geschonken maar ook aan de persoon zelf. Hier wordt mee bedoeld dat er ook aandacht wordt besteed aan de ervaring van het hebben van een schuld en hoe daar mee omgegaan kan worden.

Centrum voor Werk en Inkomen

Instelling

Het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) is een zelfstandig bestuursorgaan en werkt in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Doelstelling

Het motto van het CWI is 'werk boven inkomen'. Door deelname aan het arbeidsproces actief te bevorderen, wil het CWI er voor zorgen dat zo min mogelijk mensen van een uitkering afhankelijk raken. Het CWI heeft ook een poortwachterstaak. Dit houdt in dat het CWI mensen maximaal ondersteunt in het vinden van een baan, voordat een uitkering ter sprake komt. Ook houdt het CWI in de gaten of personen recht (blijven) hebben op een uitkering. CWI controleert of personen zich aan alle plichten houden die het recht op uitkering met zich meebrengt.

Werkwijze

Werkzoekenden kunnen bij het CWI terecht voor het vinden van werk of het aanvragen van een werkloosheidswet - of bijstandsuitkering. Het CWI koppelt werkgevers aan werkzoekenden, en biedt werkzoekenden middelen om hun weg naar werk te vinden. CWI richt zich hierbij ook op bijzondere groepen werkzoekenden zoals ouderen, herintreders, jongeren, etnische minderheden en arbeidsgehandicapten. Daarnaast geeft het CWI ook informatie en advies over alles wat te maken heeft met arbeid en uitkeringen. Informatie verschaffen doet het CWI onder andere door verschillende cursussen te geven.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Per 1 januari 2002 is er een speciale vestiging in Den Haag voor jongeren tot 23 jaar. Op deze vestiging zit ook Werkkompas, hierdoor is er een intensievere samenwerking tussen de verschillende instellingen. Het CWI zelf doet niet aan schuldhelpverlening, wel hebben veel jongeren met het CWI te maken omdat ze een uitkering hebben.

5.3 Landelijke Instellingen

Bureau Krediet Registratie

Instelling:

Het Bureau Krediet Registratie (BKR) houdt van elke Nederlander met een krediet een dossier bij in het Centraal Krediet Informatiesysteem (CKI). Het gaat om onder anderen leningen, creditcards en debet-standen op betaalrekeningen van ongeveer de helft van de bevolking.

Doelstelling:

De bedoeling van deze administratie is de kredietwaardigheid te kunnen beoordelen van mensen die een lening aanvragen. Daartoe worden gegevens geadministreerd als alle lopende leningen en het aflosgedrag. Het BKR stelt dat het bijdraagt aan het voorkomen van een maatschappelijk probleem, door consumenten te beschermen tegen overkreditering (teveel lenen). Gegevens over een lening worden bewaard tot 5 jaar na afloop van het contract. Hypotheken worden niet geregistreerd, tenzij de lener zijn termijnen niet betaalt.

Werkwijze:

Elke instelling met een bankvergunning is wettelijk verplicht aangesloten te zijn bij de BKR. Het zijn echter niet alleen banken die zijn aangesloten, ook postorderbedrijven en leasemaatschappijen zijn aangesloten. Deze laatste registreren doorgaans echter alleen wanneer er achterstanden ontstaan. De banken vragen van iedereen die een lening aanvraagt gegevens op bij het BKR. Het BKR oordeelt niet zelf, maar stelt slechts de gegevens ter beschikking aan de bank. Het BKR behandelt ongeveer vijftien miljoen aanvragen per jaar. Geregistreerd worden kredieten met een minimale looptijd van drie maanden, die zijn verleend aan een natuurlijke persoon. Zaken als inkomen, huurschuld, belastingschuld of onbetaalde rekeningen bij het energiebedrijf staan niet geregistreerd. Ook studiefinancieringen van de Informatie Beheer Groep worden niet door het BKR geregistreerd.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Het kan voorkomen dat jongeren leningen afsluiten of schulden aangaan die ze eigenlijk niet kunnen betalen. Het voorkomt dus dat mensen dieper in de schulden terecht komen.

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Instelling

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (NIBUD) is een onafhankelijke stichting die streeft naar een zo groot mogelijke objectiviteit. Het NIBUD geeft voorlichting over, en doet onderzoek naar de geldzaken van consumenten.

Doelstelling

Het NIBUD informeert en adviseert consumenten rechtstreeks: via brochures en software, via internet en via de landelijke en regionale pers.

Daarnaast bevordert het NIBUD de deskundigheid van bedrijven en instanties die zich bezighouden met geldzaken van consumenten. Dit zijn bijvoorbeeld het maatschappelijk werk, de juridische sector, het financieel bedrijfsleven en bepaalde sectoren van het onderwijs.

Werkwijze

De informatie en adviezen zijn altijd gebaseerd op feitelijke gegevens, ervaringskennis en wetenschappelijk onderzoek, vaak in eigen beheer uitgevoerd.

Het NIBUD heeft onderzoek gedaan naar de situatie van jongeren met betrekking tot hun schulden.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Het NIBUD beperkt zich tot onderzoek over de doelgroep, voorlichting geven en cursussen geven aan andere instellingen. Jongeren met schulden worden hier niet direct geholpen, bij het NIBUD wordt alleen informatie verschaft. Deze informatie is vooral gericht op preventie. Ze hebben een speciale site voor jongeren.

Het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn

Instelling

Het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW) is een onafhankelijke koepelorganisatie voor de sector zorg en welzijn.

Doelstelling

Het NIZW richt zich op het verbeteren van de sector zorg en welzijn, door innovatie mogelijk te maken en door ondersteuning en informatie te bieden.

Werkwijze:

Het NIZW is er voor de ruime 700.000 beroepskrachten en de vele vrijwilligers die werken in terreinen als kinderopvang, maatschappelijke dienstverlening, sociaal-cultureel werk, jeugdzorg, ouderendienstverlening, thuiszorg en hulpverlening aan mensen met een handicap. De activiteiten van het NIZW resulteren in adviezen, veranderingstrajecten, trainingen, congressen, boeken, websites, cd-rom's, video's en een informatielijn.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Het NIZW helpt niet direct, indirect helpt het de hulpverlening te verbeteren.

De Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet

Instelling

De Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) is een koepelorganisatie voor instellingen die actief zijn op het gebied van financiële hulpverlening in de vorm van schuldhelpverlening, kredieten, budgetbeheer, cetera .

Doelstelling

De NVVK behartigt de belangen van alle aangesloten leden op het terrein van kredietverlening aan particulieren, schuldhelpverlening en budgetbeheer en treedt op als intermediair tussen de gemeentelijke kredietbanken en de overheden en andere private instellingen die op het genoemd werkterrein actief zijn.

Werkwijze

De NVVK heeft richtlijnen opgesteld waar de aangesloten instellingen zich aan moeten houden. Dit houdt in dat de werkwijze vast staat maar ook bijvoorbeeld de tabel om de aflossingscapaciteit van iemand te berekenen. Bij de NVVK kan iemand ook terecht met klachten over een Gemeentelijke Krediet bank.

Op dit moment zijn achtendertig gemeentelijke kredietbanken lid van de vereniging.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

De NVVK biedt zelf geen hulp aan maar is alleen een koepelorganisatie.

Incassobureau Intrum Justitia

Instelling

Intrum Justitia heeft bijna de helft van de Nederlandse incassomarkt in handen.

Doelstelling

Het doel is om mensen hun rekeningen te laten betalen. Ze zijn een incassobureau en kunnen dus bijvoorbeeld geen beslag laten leggen op inkomen, uitkering en goederen van de wanbetaler.

Werkwijze

De werkwijze van Intrum Justitia is vergelijkbaar met andere incassobureau's. De werkwijze van een incassobureau is dat ze in opdracht van een crediteur (schuldeiser) een debiteur (wanbetaler) aanschrijven. De werkwijze is dat ze dreigen met maatregelen, door middel van telefoon gesprekken en schriftelijke waarschuwingen. Hierdoor schrikken mensen waarna ze toch willen betalen. Als de wanbetaler toch niet betaald kunnen ze in overleg met de schuldeiser naar een deurwaarderskantoor stappen. Een deurwaarder kan de zaak voor de rechter laten komen en hierna desnoods met ondersteuning van de politie beslag leggen op geld of goederen. De schuldeiser moet eerst zelf betalen voor het werk van een incassobureau of deurwaarder. Dit geld wordt later verhaald op de wanbetaler. Deze kosten kunnen erg snel oplopen.

Intrum Justitia schrijft de oorzaken van het stijgen van de schulden in de afgelopen jaren toe aan de invoering van de euro. Hierdoor zijn volgens hen veel mensen in de war geraakt.

Wat doet de instelling voor jongeren met schulden?

Intrum Justitia dwingt jongeren hun rekeningen te betalen, hierdoor kunnen ze in sommige gevallen voorkomen dat de schulden oplopen. Als de jongere dit niet kan, zetten ze hem onder druk om alsnog te betalen. Dit gebeurt op een redelijk dreigende manier waardoor veel jongeren stress krijgen.

Hoofdstuk 6 Schuldhulpverleningsprojecten

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk schenken we aandacht aan de schuldhulpverleningsprojecten die speciaal gericht zijn op jongeren en schulden. Dit zijn projecten op landelijk maar ook regionaal niveau.

6.2 Regionale Projecten

Het project van de CAV

Organisatie: Stichting CAV, Centraal Administratiekantoor

Naam: Jeannette van Tilborg

Functie: Projectleidster

De CAV regelt de financiële administratie van mensen die door omstandigheden; zoals ziekte, leeftijd of andere bijzondere omstandigheden, hun financiële zaken niet meer zelfstandig kunnen regelen.

Mevrouw Van Tilborg is projectleidster van het schuldhulpverleningsproject van de afdeling werkgelegenheids- en arbeidsmarkt integratiebeleid.

Door de instellingen Werkkompas en Werkbij is uit de praktijk gebleken dat veel jongeren belemmerd worden in hun arbeidsintegratie vanwege persoonlijke redenen. Schulden is een van de voornaamste belemmeringen. Vanwege deze belemmering heeft de CAV per 1 januari 2004 dit speciale schuldhulpverleningsproject opgezet.

Door behulp van schuldbemiddeling wordt binnen 12 maanden geprobeerd om de schuld onder controle te hebben of zelfs helemaal weg te halen. Er wordt niet alleen aandacht besteed aan de schulden maar ook aan hoe de jongeren het ervaren om schulden te hebben en welke effecten de schulden hebben op de jongere zelf. Door de druk van de schulden weg te nemen of te verminderen is het voor veel jongeren ook makkelijker om een baan te vinden omdat de stress van de schuld (gedeeltelijk) weg is gevallen.

Alle jongeren worden via Werkkompas of Werkbij aangemeld. Ze worden dan binnen 1 of 2 weken uitgenodigd voor een gesprek. Dit wordt expres snel achter elkaar gedaan om zo de jongeren te blijven motiveren en om de jongeren het gevoel te geven dat er echt iets aan gedaan wordt. Deelname aan het project is geheel vrijwillig. Dit houdt in dat de jongere niet verplicht is om te komen op het gesprek. Als ze niet op komen dagen dan krijgen ze nog 1 uitnodiging, reageren ze hier niet op dan is het afgelopen voor de jongere en gebeurt er niks. Bij het eerste gesprek hoeven de jongeren nog niet alle papieren mee te nemen. Het eerste gesprek is er hoofdzakelijk voor om er achter te komen wat zijn/ haar functioneren belemmerd, wat het probleem is, wat de jongere zelf onder schulden verstaat en hoe het is ontstaan. Legitimatie moet wel meegenomen worden.

Het tweede gesprek volgt het eerste gesprek ook weer snel op, het liefst binnen 2 weken, om zo de jongere gemotiveerd te houden. Bij dit gesprek moeten wel alle noodzakelijke papieren aanwezig zijn. In dit gesprek wordt duidelijk gemaakt wat de schulden zijn en welke schulden prioriteiten hebben. Ook schulden bij vrienden en familie tellen mee en het ligt aan de jongere zelf welke schuld prioriteit heeft.

Vanaf dit moment wordt er via het 120-dagen model gewerkt van het Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK). Het project is niet aangesloten bij het NVVK maar werkt toch met hun model, omdat dit model zorgt voor een snel proces. Het hulpverleningsproces mag maximaal maar 120 dagen duren, toch probeert het project het meestal in nog minder dagen te volbrengen. Op deze manier ziet de jongere snel oplossingen en blijft de motivatie het hoogst. Na de eerste twee gesprekken worden alle schuldeisers benaderd. Niet alleen de schuldeisers waarvan de schulden een prioriteit hebben maar ook van alle andere schulden. Hebben schuldeisers na drie weken nog niet gereageerd dan worden ze nog een keer aangeschreven in sommigen gevallen ook gebeld om het proces niet te laten vastlopen.

Samen met de jongere wordt er gekeken naar het aflossingsbedrag. Het aflossingsbedrag wordt bepaald door samen met de jongere uit te rekenen hoeveel hij/ zij elke maand binnenkrijgt en uitgeeft. Dit wordt niet via de methode van het NVVK gedaan omdat dan meestal blijkt dat de jongere geen aflossingscapaciteit heeft terwijl in de praktijk blijkt dat er wel een aflossingscapaciteit is. Dit is ook één van de redenen dat jongeren vaak niet geholpen kunnen worden door de Gemeentelijke Krediet Bank (GKB). Het GKB moet volgens deze methode werken omdat ze NVVK lid zijn en het project van de CAV niet.

Hoeveel geld elke schuldeiser wordt niet bepaald door de jongere zelf maar door de projectleidster Mevrouw Van Tilborg. De jongere heeft dus wel inspraak in de hoogte van het totale aflossingsbedrag maar niet in hoeveel geld welke schuldeiser krijgt. De meeste bedrijven gaan akkoord met het aflossingsvoorstel. Wel zijn er uitzonderingen zoals een huurbaas, die wil het gehele bedrag hebben.

Na een halfjaar moeten de jongeren proberen hun zaken weer zelf te gaan regelen. In het begin van de hulpverlening krijgen ze weekgeld en daarna maandloon.

Na een half jaar heeft de jongere meestal al een stuk meer zelfvertrouwen en meer inkomen. Ze kunnen dan doorverwezen worden naar het GKB of naar het budgetbeheer van de CAV zelf, dit wordt dan voor hun betaald door de gemeente (die financieren dit project). De overdracht naar het GKB is vanwege werkafspraken een warme overdracht. Dit houdt in dat er niet opnieuw door het GKB wordt gekeken naar de situatie maar dat ze het dossier gebruiken van het CAV. Dit heeft als extra voordeel dat de overdracht snel gedaan wordt en de hulpverlening niet vertraagd wordt, zo blijft de jongere gemotiveerd.

Op dit moment heeft het project 70 trajecten. Er worden tussen de 60 en 80 trajecten per jaar ingekocht totdat het geld op is. Het project heeft 2 werknemers.

De selectie wie ervoor in aanmerking komt wordt door de Werkbij en Werkkompas zelf gedaan, dus niet door het CAV zelf. Dit mag volgens de projectleidster een stuk strenger gebeuren, omdat er nog veel jongeren niet op komen dagen op het eerste gesprek of na het tweede gesprek. De uitval is ongeveer een kwart terwijl deze jongeren wel gemotiveerd waren bij de Werkbij en Werkkompas. Uitval is jammer want een andere jongere had wel geholpen kunnen worden.

De helft van trajecten is gereserveerd voor jongeren van Werkkompas. Waarvan de helft bestaat uit jongeren onder de 23 jaar en de andere helft uit jongeren ouder dan 23 jaar. De andere helft van de trajecten zijn gereserveerd voor Stichting de Werkbij.

Het opleidingsniveau is vrij laag van de jongere. De meesten hebben als hoogst afgeronde opleiding een middelbare school diploma. Van het lage niveau schrok Mevrouw Van Tilborg wel toen ze de intakes deed. Hun 'snap' vermogen is vrij laag en ook de Nederlandse taal beheersen ze niet altijd.

Naast de gesprekken is er ook een groepscursus, 16 weken lang een dagdeel. Hier praten de jongere met elkaar over schulden. Hierdoor leren ze van elkaar.

Volgens Mevrouw Van Tilborg zijn veel jongeren met schulden bang en onzeker, onder andere vanwege de deurwaarder. De angst voor de deurwaarder is omdat veel jongere niet hoe een deurwaarder en incassobureau werkt en zijn daarom snel bang dat ze hun huis worden uitgezet, als ze een huis hebben. Daarom wordt er in de eerste twee gesprekken hier uitgebreid aandacht aan besteed.

Mensen met schulden hebben vaak een gevoel van onrust en onduidelijkheid. Ze kunnen in een sociaal isolement terechtkomen doordat ze mensen gaan ontwijken die van hun schulden afweten. Stress is ook een groot gevolg van het hebben van schulden. Dit blijkt ook wel omdat door Stichting Werkbij en Werkkompas is aangegeven dat schulden het vinden van werk belemmeren omdat jongeren niet gemotiveerd zijn. Mensen met schulden hebben ook vaak een schaamtegevoel, dit is in mindere mate aanwezig bij jongeren.

De oorzaken van de schulden komt volgens Mevrouw Vn Tilborg omdat jongeren zelf geen inzicht hebben in de gevolgen van hun uitgave, ze hebben geen rolmodel of voorbeeldfunctie meegekregen van thuis. Het komt ook voor dat jongeren hun baan verliezen maar hun bestedingspatroon niet aanpassen aan hun nieuwe (lagere) inkomen. Jongeren krijgen soms ook schulden als ze zelfstandig gaan wonen en daar hun bestedingspatroon niet aan aanpassen. Het krijgen van veel rekening tegelijkertijd is ook een belangrijke reden van het krijgen van schulden.

Voor de rest hebben jongeren veel schulden door openstaande boetes, telefonie en 'koop nu betaal later kaarten' zoals Primeline en Cmfart Card. Hier krijgen jongere een credit pas van en kunnen op die manier heel makkelijk dingen op afbetaling betalen in winkels. Veel winkels accepteren deze kaarten. De jongeren lezen alleen het contract niet goed en weten vaak niet dat de rente erg hoog is! Met deze passen kunnen jongeren ook pinnen en ook hieraan zitten hoge transactie kosten. Mevrouw Van Tilborg zegt daarom dan ook 'knip deze kaarten door!' De verleiding om te kopen wordt heel groot door deze kaarten.

Jongeren hebben weinig schulden door verslavingen of postorderbedrijven, dit komt meer voor bij volwassenen.

Project GKB Den Haag

Project

De Gemeentelijke Krediet Bank (GKB) is onderdeel van de Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) van de gemeente Den Haag.

Het project heet 'de derde weg, stabilisatie van schulden'. Het project is in december 2004 van start gegaan. Dit project, in de vorm van een pilot, zal drie jaar duren. Er kunnen 50 jongeren worden toegelaten in drie jaar, 25 jongeren mogen door Werkkompas (een onderdeel van de dienst SZW die bijstandsccliënten naar werk begeleidt) worden aangemeld en 25 jongeren mogen door Escamp Perspectief (een organisatie die een bijzonder sociaal activeringstraject voor de dienst SZW uitvoert) worden aangemeld. De dienst SZW heeft de intentie om, bij gebleken succes, de pilot om te zetten in vast beleid.

Het project wordt voor tweederde deel gefinancierd door het ministerie van SZW en voor eenderde deel door de dienst SZW. Er is voor drie jaar subsidie ontvangen van het ministerie. De pilot wordt uitgevoerd door zes consultants schuldhulpverlening en twee medewerkers budgetbeheer aangestuurd door een projectleider.

Doelstelling

Het project is niet gericht op verkrijgen van schone lei maar op het beheersbaar maken en houden van de schulden. Het doel is om jongeren uit te laten stromen uit de WWB naar betaald werk voor tenminste 32 uur per week of een baan waarmee een inkomen boven bijstandsniveau verdiend wordt. Er vindt elk jaar een toets plaats om te kijken of een minnelijke/wettelijke schuldregeling inmiddels tot de mogelijkheden behoort.

Werkwijze

De problematische schulden worden opgelost of beheersbaar gemaakt zodat de schuldenproblematiek geen belemmering meer vormt voor de jongere om op zoek te gaan naar werk. Het is de bedoeling dat de jongere uiteindelijk door kan stromen naar een minnelijke of wettelijke schuldregeling

De voorwaarden om deel te nemen aan dit project zijn dat de jongeren tussen de 17 en 25 jaar moeten zijn, ze een problematische schuldenlast hebben, recht hebben op een WWB uitkering, een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben waarvoor een reïntegratietraject of een sociaal activeringstraject is opgestart en ten slotte dat is gebleken dat een minnelijke of wettelijke schuldregeling niet tot de mogelijkheden behoort.

De motivatie speelt een belangrijke rol in het al dan niet slagen van het traject. De jongeren volgen verplicht een reïntegratietraject of een sociaal activeringstraject (waar het stabilisatietraject een onderdeel van is), als er geen intrinsieke motivatie is, dan kan wellicht extrinsieke motivatie afgedwongen worden (jongeren kunnen een maatregel opgelegd krijgen of in het ergste uiterste geval wordt hun uitkering stop gezet als zij niet meewerken aan het traject). De dienst SZW moet nog een beslissing nemen over het instellen van een fonds waaruit een stimuleringspremie (in de vorm van praktische zaken als sportschoenen of een abonnement op een sportvereniging) kan worden verstrekt.

6.3 Landelijke projecten

Het JES Project

Organisatie: SZW gemeente Rotterdam, Project JES

Naam: Marjan Roodenburg

Functie: Jongeren schuldhulpverlener

Project

Het project Jongeren en Schulden (JES) is onderdeel van de Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de gemeente Rotterdam. Het project wordt gefinancierd uit 'Opgroeien in Rotterdam'. JES is een project voor jongeren met een meervoudige problematiek en daarom is het ondergebracht bij Stedelijke Zorg, een district waaronder speciale cliënt groepen vallen. Het project is in oktober 1999 gestart. Het project moet ieder jaar verlengd worden. Vanaf oktober 1999 tot oktober 2004 hebben ze 331 jongeren in een intake gesproken. Dit zijn gemiddeld 66 personen per jaar. Bij JES werken drie medewerkers.

Doelstelling

Het doel van JES is om jongeren van hun problematische schulden af te helpen waarna ze overgedragen worden aan de GKB. Als de jongeren van hun problematische schulden af zijn kunnen ze makkelijker aan een betaalde baan komen.

Werkwijze

Wat opvalt bij JES is dat er vooral veel rekening is voor de psychosociale problemen. JES maakt eerst de situatie van de jongeren stabiel, daarna wordt er naar de schulden gekeken. Wanneer er een acute situatie ontstaat wordt er meteen gehandeld. Wat ook opvalt is dat de jongeren 'hulpverlening op maat' krijgt omdat er meerdere modules zijn en per individu gekeken wordt welke modules gevolgd kunnen worden. Na een half jaar wordt er geëvalueerd en worden modules geschrapt als het doel behaald is, of toegevoegd als er andere hulpvragen ontstaan zijn.

De modules zijn

Module 1	aanmelding
Module 2	informatiegesprek
Module 3	intake
Module 4	het volgen van de budgetcursus.
Module 5	leren om op een andere manier met geld om te gaan. Bij ieder gesprek worden de bank/giroafschriften meegenomen en besproken.
Module 6	verkrijgen van een passende en stabiele woonsituatie.
Module 7	verkrijgen van een passende daginvulling.
Module 8	behouden en uitbouwen van de daginvulling
Module 9	is de afloscapaciteit hoger is dan de schulden, kan er via het project een schuldregeling met de schuldeisers getroffen worden.
Module 10	zijn de schulden hoger dan de afloscapaciteit, dan kan het dossier op termijn doorgestuurd worden naar de GKB voor een aanvraag sanering of schuldbemiddeling. Dit is afhankelijk van de inzet en motivatie van de jongere (module vijf)
Module 11	inkomensbeheer, er wordt via de GKB een inkomensbeheerrekening geopend. Samen met de schuldhulpverlener wordt er maandelijks een financieel plan gemaakt.
Module 12	Wanneer het minnelijk traject niet lukt, krijgt de jongere ondersteuning bij het aanvragen van een toelating tot de WSNP.

De duur van de hulpverlening kan erg variëren, van een paar maanden tot twee jaar, gemiddeld is een jongere ongeveer een jaar in begeleiding. De eisen om deel te kunnen nemen aan JES zijn erg laag. De jongeren moeten tussen de 18 en 24 jaar zijn en niet alleen schulden hebben maar ook psychosociale problemen. Ten slotte heeft het geen zin om jongeren toe te laten die een erg laag niveau hebben, zijn hebben geen baat bij het hulpverleningstraject. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de jongere van zijn schulden af komt en weet hoe hij met zijn geld om moet gaan zodat er geen terugval is. Als jongeren niet zelf met hun geld kunnen omgaan, worden ze hiermee blijvend ondersteund door de sociale dienst of de GKB.

Wat doen ze voor jongeren met schulden

Het JES lost de problematische schulden op en de eventuele psychosociale problemen die hier mee samen hangen. Als dit achter de rug wordt de cliënt in veel gevallen doorverwezen naar de Gemeentelijke Krediet Bank. Hier kunnen ze dan een traject volgen om na drie jaar schulden vrij te zijn.

Marjan Roodenburg vindt dat er nog veel kan veranderen in de hulpverlening. Ten eerste moeten veel projecten voor jongeren uitgebreid worden. Bij JES is er een wachtlijst van zes maanden, dat is veel te lang. Maar het probleem van veel andere instellingen (o.a. GKB) is dat ze werken volgens strenge eisen van de NVVK. Hierdoor moet er gebruik gemaakt worden

van een model om de aflossingscapaciteit te berekenen. Maar vooral voor jongeren blijkt dan dat er officieel geen aflossingscapaciteit is terwijl er in de praktijk wel een aflossingscapaciteit is. Dit is vooral een groot probleem bij jongeren met studiefinanciering, studiefinanciering wordt namelijk niet berekend als inkomen. Deze regels zouden soepeler gemaakt moeten worden.

De doelgroep bestaat vooral uit jongeren waarvan de ouders makkelijk waren met geld en dus geen goed voorbeeld gegeven hebben. Andere oorzaken van het ontstaan van schulden zijn dat het kopen van goederen te aantrekkelijk is en makkelijk gemaakt wordt, met een zwangerschap er schulden worden gemaakt om goed voor het kind te kunnen zorgen, de jongere ongelukkig is en dit probeert te compenseren door veel te consumeren en dat jongeren slecht over de toekomst denken en het er dan nu maar van nemen. Het opleidingsniveau is gemiddeld ook vrij laag.

De jongere heeft thuis niet geleerd met geld om te gaan. Het grootste gedeelte van de jongeren woont zelfstandig. Opvallend is dat er erg veel alleenstaande moeders deelnemen aan het project. Het grootste gedeelte van de jongeren heeft een uitkering, deze is meestal vrij laag omdat het een jongeren uitkering is. Jongeren met een baan verdienen ook niet veel geld omdat het minimumloon van jongeren niet hoog is. De etnische achtergrond van de jongeren is meestal Nederlands, maar ook vaak Surinaams en Marokkaanse afkomst.

De soort schulden zijn vooral Telefoonkosten, roodstanden, postorder bestellingen en studiefinanciering. De hoogte van de schulden varieert erg maar gemiddeld is er een schuld tussen de €10 en €15.000,00.

De jongeren komen bij het JES terecht door verwijzing van SZW, mond op mond reclame, via het GKB of via andere instellingen.

Project Jongeren & Schulden, KOM Kop Of Munt van Hengelo

Het project

Het Hengelose project Kop of Munt (KOM-project) richt zich op de schuldhulpverlening aan jongeren van 15 tot en met 23 jaar. Het KOM-project fungeert als een voorportaal voor de Stadsbank Oost Nederland (SON). Het KOM-project is ondergebracht bij de afdeling Activering en Projecten van de sector Sociale Zaken van de Gemeente Hengelo.

De Doelstelling

De oorspronkelijke doelstelling luidt: Het snel en 'op maat' aanbieden van een traject schuldhulpverlening aan jongeren, waardoor voortijdig schoolverlaten en afglijden richting criminaliteit voorkomen kan worden, voor Hengelose jongeren van 15 tot 23 jaar.

Het doel van het project is tweezijdig. Enerzijds wordt er gezocht naar een methode die gericht is op jongeren en die de kans van slagen op een succesvolle schuldregeling vergroot. Anderzijds wordt gekeken of middels preventie en voorlichting een bijdrage geleverd kan worden aan het voorkomen van schulden onder jongeren. Het KOM-project beschouwt preventieactiviteiten nadrukkelijk als een onderdeel van het werk.

Het KOM-project spreekt over een geslaagde schuldhulpverlening als het gelukt is met de jongere en de schuldeisers haalbare afspraken te maken omtrent de aflossing en eventuele kwijtschelding van de schulden. Dit kan ook een toelating tot de WSNP inhouden.

Het KOM-project werkt klant- en doelgroepgericht en heeft een proactieve en outreachende houding. Het KOM-project heeft een lage drempel, werkt minder onder tijdsdruk dan andere instellingen en kan ook meer tijd nemen voor jongeren. Vaak zonder formele afspraken. Werkers maken afspraken bij de jongeren thuis of in het centrum. Hierdoor worden jongeren persoonlijker benadert. Dit zorgt voor een hogere motivatie bij de jongeren.

De schuldhulpverlening van het KOM-project is veel arbeidsintensiever dan die van de reguliere schuldhulpverlening. Naar verhouding zijn ook meer uren voor begeleiding beschikbaar. Voorwaarde van het project is dat er voldoende aandacht aan de jongere moet worden besteed. Dit vereist een andere methodische werkstijl dan het algemeen maatschappelijk werk doorgaans biedt.

De lijnen van het KOM-project met de rest van de gemeentelijke organisatie zijn korter dan in de reguliere schuldhulpverlening. Dit geldt ook voor de lijnen met diverse instellingen buiten de gemeentelijke organisatie.

Medewerkster van het KOM hebben meer ervaring met bijstandsuitkeringen en hebben inzage in het registratiesysteem, zodat ze snel op de hoogte zijn van de financiële situatie van jongeren met een bijstandsuitkering.

De Werkwijze

KOM werkt via een zogenaamd ‘twee sporen aanpak’. Naast werken aan een oplossing voor de schulden, wordt begeleiding op maat geboden aan de jongere op basis van een individueel hulplan, het zorgtraject. Door ook de andere leefgebieden van de jongere te betrekken in het geheel, wordt de kans om een schuldentraject goed te doorlopen verhoogt. Afstemming op de leefwereld en capaciteiten van de jongere werkt motiverend.

Een oplossing van de financiële problemen biedt een ander toekomstperspectief waardoor afglijden richting criminaliteit hopelijk voorkomen kan worden. Er wordt naar gestreefd te voorkomen dat een jongere de school verlaat alvorens een startkwalificatie te behalen. Een startkwalificatie houdt in: minimaal een Havo of MBO niveau twee diploma.

Als een jongere aangemeld wordt door zichzelf of door een andere instantie dan wordt er eerst gekeken of de jongere al bekend is binnen het Stedelijk vangnet Rotonde. Het vangnet Rotonde is een overlegorgaan bedoeld om jongeren te bespreken waarbij sprake is van meervoudige en/of complexe problematiek. Indien dit het geval is zal melding gemaakt worden van de aanmelding voor schuldhulp en dan kan de schuldhulp mogelijk aangesloten worden bij het reeds uitgezette traject.

Als eerste krijgt de jongere een centrale intake. In de centrale intake wordt bepaald hoe de jongere enige stabiliteit in zijn bestaan kan krijgen, zodat de kans van slagen van de schuldenregeling groter wordt. Naast de financiële situatie worden ook zaken besproken als huisvesting, relaties, scholing, werk en de behoefte aan psychosociale hulp.

Er is voor gekozen om dit deel van de intake te laten plaatsvinden op de locatie van de Stadsbank. Dit bevordert de samenwerking met de Stadsbank. Tevens wordt de jongere op deze manier vertrouwd gemaakt met de Stadsbank. Bij ingewikkelde aanvragen kan ook direct overleg gepleegd worden met de contactpersoon bij de Stadsbank.

Indien gekozen wordt voor een budgetbeheerrekening kan de jongere alvast kennis maken met de vaste contactpersonen en kunnen de benodigde papieren worden ondertekend.

Er worden twee dossiers aangemaakt. Het originele dossier blijft bij de Stadsbank en de kopie kan mee met de medewerker van KOM. Op het moment van overdracht zijn zo alle gegevens aanwezig en kan de zogenaamde 108- dagen regeling in werking treden

De taken die het KOM project heeft zijn:

- een overzicht maken van de schulden
- schuldeisers verzoeken incassomaatregelen tijdelijk op te schorten
- in acute situaties handelend optreden en eventueel bijzondere bijstand aanvragen
- samen met de jongere zoeken naar mogelijke oorzaken en oplossingen
- aanbieden van intensieve budgetbegeleiding
- aanbieden van een budgetbeheerrekening en eventuele schuldenregeling
- zorgen voor een inkomen met aflossingscapaciteit

Of een jongere een budgetbeheerrekening of intensieve budgetbegeleiding krijgt hangt af van de situatie waarin de jongere zich bevindt. KOM wil jongeren namelijk leren zo zelfstandig mogelijk te functioneren. Per situatie zal daarom bekeken worden of een budgetbeheerrekening ondersteunend zal zijn aan dit proces of niet. Ervaring heeft geleerd dat in veel gevallen een budgetbeheerrekening noodzakelijk is om te zorgen voor genoeg stabiliteit en zekerheid om een schuldbemiddelingsproces tot een goed einde te brengen. Het KOM-project heeft frequent telefonisch contact en e-mailcontact met de medewerker budgetbeheer en de medewerker schuldbemiddeling van de Stadsbank en men treft elkaar regelmatig voor overleg. Zonder toestemming van het KOM-project kunnen jongeren geen extra geld opnemen van hun budgetbeheerrekening bij de Stadsbank. Na de dossieroverdracht is er geen verschil met de reguliere schuldhulpverlening.

Het KOM-project is niet gehouden aan de voorschriften van de NVVK en kan afzonderlijk met schuldeisers overleggen en voorstellen doen. Niet altijd wordt er door KOM de schuldeisers op de hoogte gesteld van deze bemiddeling en te vragen om de hoogte van de schuld en te verzoeken om stopzetting van de rente en het achterwege laten van verdere incassomaatregelen. Ervaring leert dat verschillende schuldeisers, als dit bekend wordt juist extra maatregelen gaan treffen om de ‘buit’ zo veel mogelijk binnen te halen voordat er een regeling of WSNP van kracht wordt

De begeleiding zal naarmate het traject vordert steeds minder frequent nodig zijn. Ook als alles goed gaat is het van belang om minimaal eens per drie maanden contact te hebben met de jongere, en minimaal eens per zes maanden met de stadsbank of de bewindvoerder en de eventuele begeleider voor de immateriële hulp. De medewerkers van het KOM- project dienen namelijk het proces te bewaken en kunnen zo tijdig ingrijpen als blijkt dat een van de partijen ten onrechte afhaakt. Dan kan er een cliënt volgsysteem opgezet worden. Dit kan ook gebruikt worden om ook in de startfase in de gaten te houden of alle gestelde termijnen gehaald worden.

De Enschedese Aanpak

Het project

Enschede behoort tot de vijf gemeente met de hoogste armoede score in Nederland. Dat was voor het gemeentebestuur genoeg reden om een hoge prioriteit toe te kennen aan het armoedebesrijdingsbeleid. Schuldhulpverlening en preventie zijn hierbij de belangrijkste kernbegrippen. Enschede was de eerste gemeente in Nederland die een apart schuldhulpverleningsproject voor jongeren opzette.

Het project richt zich op Enschedese jongeren van 15 tot en met 23 jaar. Het project is een gevolg van een samenwerkingsverband van verschillende instellingen in Enschede. Namelijk Het Coach- project Enschede, dit project richt zich op het bemiddelen van jongeren naar een reguliere baan en Het T(huislozen)- team Twente .

De Doelstelling

De doelstelling van het project is

Het snel en op maat aanbieden van een traject schuldhulpverlening voor jongeren, waardoor jongeren minder snel afglijden richting criminaliteit.

De doelen van het project zijn:

- De jongere heeft passende huisvesting en geen huurschulden.
- De jongere heeft passend werk of volgt een voltijds opleidingstraject.
- De begeleiding van de jongere uit de gezondheidszorg/ GGZ is gerealiseerd en loopt goed (indien noodzakelijk).
- Een regeling voor de aanwezige schulden is getroffen en er zijn het laatste halve jaar geen nieuwe schulden gemaakt.
- Het privé-netwerk van de jongeren verstevigen (familie/ vrienden en burens) zodat hij/ zij daar een beroep op kan doen. Hierdoor wordt de uitvalkans verkleind en de zelfredzaamheid vergroten.
- Alle jongeren in dit intensieve traject kennen alle voorzieningen en de organisaties die deze uitvoeren. Hierdoor worden alle mogelijke voorzieningen gebruikt.

In de Enschedese aanpak van jongeren met schulden is er gekozen voor een integrale aanpak op basis van maatwerk. Vroegtijdige signalering in het netwerk van jongerenorganisaties leidt tot een directe aanpak van alle problemen van de jongeren. Zo wordt afglijden naar bijvoorbeeld de criminaliteit voorkomen. De jongeren leren om bewust keuzes te maken met betrekking tot zijn/ haar eigen budget en zijn/ haar eigen leven. Het project vindt dat als ze deze vorm van 'bemoeizorg' niet zouden bieden, dan zou het opbouwen of herstellen van de maatschappelijke participatie en de zelfredzaamheid van de jongeren op termijn een haast niet te realiseren doelstelling worden

De Werkwijze

Net zoals het project KOM van Hengelo werkt de Enschedese aanpak ook met een tweesporen aanpak. Naast het werken aan een oplossing voor de schulden wordt er altijd een begeleiding op maat geboden aan de jongeren op basis van een plan.

Jongeren worden gedurende het hele gehele traject intensief begeleid, totdat de schulden zijn afgelost. Dit kan 3.5 jaar duren. Het aflossen van de schulden is het uitgangspunt.

Tegelijkertijd maken de jongere en de jongerenwerker samen een plan om ook de andere problemen aan te pakken: Wat wil je? Wat kun je? Wat zijn jouw verantwoordelijkheden? Zo ontstaat er verbetering op alle terreinen: wonen, gezondheid, relaties, vrije tijd en omgang met instanties.

Per kwartaal is er een tussenevaluatie waarin de jongere en de jongerenwerker kijken welke doelen bereikt zijn en welke nieuwe doelen ze kunnen stellen. Als het traject wordt afgesloten

neemt de jongerenwerker eerst na drie maanden en dan nog een keer na zes maanden opnieuw contact op met de jongeren om te kijken hoe het gaat.

Jongeren krijgen budgetadviesgesprekken. Dit wordt niet alleen gegeven aan jongeren die al schulden hebben maar ook aan jongeren die nog geen schulden hebben maar wel zijn aangemeld. De budgetadviesgesprekken bestaan uit een maandformulier en een weekformulier waarin alle voor jongeren belangrijke uitgave- en inkomsten posten zijn opgenomen.

Het project geeft ook informatie over het huren van een huis. Dit wordt gedaan door middel van een huuradviesgesprek. Dit gebeurt in samenwerking met de vijf woningcorporaties in Enschede. Het doel is om voorlichting te geven aan jongeren die zelfstandig willen gaan wonen over wat daar financieel bij komt kijken. Daarna krijgen de jongeren en de woningcorporatie een positief of een negatief huuradvies. In 2002 zijn 158 gesprekken gevoerd waarvan 57% positief uitviel en 41% negatief. De woningcorporatie volgde het advies in 96% van de gevallen op. In het eerste kwartaal van 2003 zijn 43 gesprekken gevoerd waarvan 60% in een positief advies resulteerde en 19% in een negatief advies.

Niet alleen wordt er gewerkt met jongeren die schulden hebben, er wordt ook preventief gewerkt. Er wordt veel aandacht besteed aan deskundigheidsbevordering van begeleiders van jongeren met schulden. De jongerenwerker en consultants van de Schuldhulpverlening geven voorlichting aan instanties over hoe ze jongeren met budgetproblemen moeten begeleiden. Ook pleiten ze ervoor om het omgaan met geld onderdeel te laten worden van de huidige kamertrainingen.

De taken van de jongerenwerker zijn het ordenen van de financiële zaken van en met de jongeren aan huis, ook t.b.v. jongeren die via woningcorporaties worden aangemeld bij het Meldpunt Huurschulden (een preventieproject van de afdeling Schuldhulpverlening en de vijf Enschedese woningcorporaties). De jongerenwerker beschikt hiervoor over materialen zoals ordners, perforators en tabbladen.

Hoofdstuk 7 De Wetgeving

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt er aandacht besteed aan alle wetten en regels die er zijn op het gebied van schulden, geld en verantwoordelijkheid. Er wordt aandacht besteed aan de 3 vormen van schuldhulpverlening, de onderhoudsplicht en aansprakelijkheid van ouders en de wet op het consumentenkrediet wordt uitgelegd.

7.2 De verschillende vormen van Schuldhulpverlening

Als eerste aandacht aan de verschillende vormen van schuldhulpverlening; bemiddeling of via de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP).

Als eerste wordt er altijd geprobeerd om een schuldregeling op te stellen door de schuldhulpverlening instantie. Dan gaat de schuldhulpverlener bemiddelen tussen de schuldeisers en de cliënt. Bij een schuldbemiddeling doet de schuldhulpverlener een voorstel aan de schuldeisers waarin staat welk bedrag er maandelijks afgelost kan worden voor 3 jaar. Via de methode van de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) wordt het maandelijks aflossingsbedrag berekent. Het bedrag waar de cliënt in deze 3 jaar van moet rond komen, komt ongeveer overeen met de bijstandnorm. Extra inkomsten die de cliënt tijdens deze drie jaar ontvangt, moet ook gebruikt worden om de schulden af te lossen. Minstens één keer per jaar moet de cliënt terug komen bij de schuldhulpverlener voor controle. Tijdens dit gesprek moet de cliënt bewijzen laten zien van zijn inkomstsituatie in de afgelopen periode.

Per 1 januari 2004 is het verplicht om het inkomen van de cliënt over te maken naar de schuldhulpverlenende instantie. Het bedrag wat de cliënt nodig heeft om van rond te komen elke maand wordt dan weer teruggestort naar de rekening van de cliënt. Als er extra geld overblijft dan wordt dit ook gebruikt om de schuld af te lossen.

Deze regeling valt onder het minnelijk akkoord. Het minnelijk akkoord houdt in dat de schuldeisers beloven dat zij na de drie jaar de rest van de schuld kwijt schelden.

Als het niet lukt om tot een minnelijk akkoord te komen met de schuldeisers, kan er naar de rechter gestapt worden en op die manier een wettelijke schuldsanering volgens de WSNP te krijgen. Een belangrijk verschil met het minnelijk traject is dat schuldeisers verplicht zijn om mee te werken aan het wettelijk traject. De nog resterende schuld wordt aan het eind van de schuldsanering kwijtgescholden, hierdoor zien schuldeisers in veel gevallen maar een klein deel van hun geld terug.

Of iemand toegang heeft tot de WSNP hangt van een aantal factoren af. De onderstaande factoren gelden als richtlijn, de uiteindelijke beslissing of iemand wordt toegelaten is echter aan de rechter.

- De aanvrager moet problematische schulden hebben.
- Een minnelijk akkoord en schuldhulpverlening zijn onmogelijk gebleken.
- De aanvrager heeft de afgelopen 10 jaar geen beroep gedaan op de WSNP.
- De schulden zijn te goeder trouw ontstaan.
- Er is geen sprake van onverantwoord koopgedrag.
- De aanvrager heeft de afgelopen vijf jaar geen fraude gepleegd.

Al deze punten moeten in een verklaring opgesteld worden door de schuldhulpverlener, vanwege artikel 285 de Faillissement Wet.

Wanneer de rechter de toepassing van de WSNP uitspreekt, zal de rechter tegelijkertijd een bewindvoerder en een rechter-commissaris aanwijzen. De rechter-commissaris houdt namens de rechtbank de voortgang van de zaak in de gaten. Door de bewindvoerder wordt er op toegezien dat alles volgens afspraak verloopt. Hij onderzoekt de situatie, onderhoudt eventuele contacten met de schuldeisers en neemt een deel van de verantwoordelijkheden over. Verder zal de bewindvoerder de post openen om te controleren of alles goed verloopt. Daarnaast kan de bewindvoerder kostbare goederen verkopen die niet per se nodig zijn.

Na uitspraak van de rechter ontvangt de aanvrager een bericht waarin staat welk deel van het inkomen gehouden mag worden om van te leven, dit heet het vrij te laten bedrag. Net als bij het minnelijk akkoord ligt dit bedrag rond het bijstandniveau. De rest van het bedrag moet gebruikt worden om de schuld(en) af te lossen. De WSNP duurt gemiddeld drie jaar en daarna verstrekt de rechtbank de aanvrager een schone lei. Als later blijkt dat de aanvrager informatie heeft achtergehouden dan kan de schone lei weer worden afgenomen.

Het doel van deze wet is het bieden van een regeling waardoor kan worden voorkomen dat een persoon die in een problematische schuldsituatie is terechtgekomen tot in lengte van dagen met zijn schulden kan worden achtervolgd. Daarbij geldt als uitgangspunt dat betaling van schuldeisers geen voorwaarde kan zijn voor het bieden van uitzicht aan personen om als het ware weer met een schone lei verder te kunnen. Dit doel wordt onder andere bereikt door het voorkomen van faillissementen van natuurlijke personen. Bij de WSNP gelden de volgende uitgangspunten:

- De schuldenaar moet te goeder trouw zijn.
- Bovenmatig vermogen van de schuldenaar moet geliquideerd worden.
- Bezittingen en inkomen boven bepaalde grenzen komen ter verdeling voor schuldeiser ter beschikking.
- Buiten de boedel blijft de schuldenaar bevoegd.

7.3 Aansprakelijkheid van jongeren en van ouders

In het volgende overzicht wordt per leeftijd aangegeven wie de verantwoordelijkheid heeft.

0 tot 14 jaar: Voor schade die veroorzaakt is door een kind dat nog geen 14 jaar is, zijn de ouders altijd aansprakelijk.

14 en 15 jaar: Voor schade die veroorzaakt is door kinderen van 14 of 15 jaar zijn in principe de ouders aansprakelijk, tenzij ze het foute gedrag van hun kinderen écht niet konden verhinderen. In dit geval moeten de ouders aantonen dat hen geen verwijt treft.

16 en 17 jaar: Kinderen van 16 of 17 jaar zijn in de eerste plaats zélf aansprakelijk en de ouders pas in de tweede plaats (als ze nalatig zijn geweest). Een geestelijke of lichamelijke tekortkoming is niet voldoende om onder de aansprakelijkheid uit te komen.

18 jaar en ouder - Een kind van 18 jaar of ouder is meerderjarig. Ouders zijn dan niet meer aansprakelijk voor de schade die deze kinderen veroorzaken of de schulden die ze maken.

Het is niet zo dat de aansprakelijkheid van ouders doorloopt tot de kinderen 21 jaar zijn. De leeftijd van 21 jaar heeft betrekking op de verplichting aan ouders om hun kinderen tot die leeftijd financieel te steunen. Het gaat dan om de kosten van levensonderhoud en studiekosten.

Heeft een kind onder de 18 jaar een koopovereenkomst afgesloten en zijn de ouders het hier niet mee eens dat mogen de ouders de koopovereenkomst nietig laten verklaren. Volgens de wet zijn jongeren onder de 18 jaar handelingsonbekwaam. Dit houdt in dat ouders toestemming moeten geven voor het aangaan van een lening of grote aankoop. Als kinderen minderjarig zijn kan hij/ zij zonder de toestemming van zijn/ haar ouders bijvoorbeeld geen scooter op afbetaling kopen.

Als kinderen onder de 18 jaar zijn hebben ouders recht op kinderbijslag en om een tegemoetkoming in de studiekosten te ontvangen. Als kinderen ouder zijn dan 18 jaar dan hebben de ouders geen recht meer op kinderbijslag wel heeft het kind zelf recht op een tegemoetkoming in de studiekosten, of studiefinanciering. Als een jongere niet studeert dan heeft hij/ zij recht op een bijstandsuitkering. Dat bedrag is bijzonder laag voor iemand onder de 21 jaar omdat de bijstand ook uit gaat van de onderhoudsplicht van ouders. Ook al ontvangen ouders geen geld meer ze blijven onderhoudsplichtig totdat hun kind 21 jaar is. In heel uitzonderlijke situaties kan een minderjarige aanspraak maken op een uitkering van het Centrum Werk en Inkomen (CWI). Dit is het geval wanneer er sprake is van een zogenaamde 'crisisituatie' als de jongere het ouderlijk huis heeft verlaten en niet van plan is om terug te keren. Er moet wel contact zijn met een hulpverleningsinstantie. De ouders zijn nog onderhoudsplichtig en daarom zal het CWI het bedrag dat aan de jongere wordt gegeven verhalen op de ouders.

In 1989 lag er een plan van de regering om jongeren tot hun 21ste jaar afhankelijk te laten van hun ouders. Als deze wet goed gekeurd zou worden zou dat betekenen dat ouders langer (financieel) verantwoordelijk zouden blijven voor hun kinderen. Deze wet is nooit goedgekeurd. Door deze wet goed te keuren hebben ouders meer invloed op hun kinderen en op deze manier kan er gezorgd worden dat jongeren minder snel grote aankopen doen die ze niet kunnen betalen en zo in de schulden komen. Ouders kunnen zulke aankopen dan nietig laten verklaren.

7.4 Wet op het Consumentenkrediet

De Wet op het Consumentenkrediet (WcK) beschermt de consument bij het afsluiten van een kredietovereenkomst voor particuliere doeleinden. Dit is bijvoorbeeld een persoonlijke lening of een doorlopend krediet. Het doel van de WcK is de consument te beschermen tegen overkreditering, dat wil zeggen dat voorkomen moet worden dat de consument verplichtingen aangaat waar de consument in de toekomst niet aan kunt voldoen. Kredietverstrekkers mogen alleen krediet verstrekken wanneer zij ervan uit kunnen gaan dat de consument aan de uit de krediettransactie voortvloeiende financiële verplichtingen kan voldoen. Dit doen ze op grond van de gegevens die de consument verstrekt en de gegevens die zij opvragen bij het Bureau Krediet Registratie (BKR).

De consument moet zodanige informatie (kunnen) krijgen dat de consument een weloverwogen beslissing kunt nemen over het al dan niet aangaan van een kredietovereenkomst. Zo verplicht de WcK iedere kredietgever op verzoek aan de kredietnemer een prospectus met informatie over het krediet te overhandigen of op te sturen.

Hoofdstuk 8 De theorieën

8.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we enkele theorieën beschrijven die met jongeren en schulden samenhangen. We gaan eerst de theorieën wat betreft de consumptiemaatschappij beschrijven. Daarna volgt er een psychologisch sociologische theorie en tot slot de psychische klachten die samenhangen met schulden.

8.2 De Consumptiemaatschappij

Consumenten zijn er in vele 'soorten', met elk zijn eigen behoeften, motivaties en gedrag. Zo zal met name voor jongeren gelden dat zij relatief sterk de behoefte hebben om door middel van consumptie te laten zien bij wie ze wel en bij wie ze niet willen horen. Vooral kleding heeft dan een sterke symboolfunctie. Behalve een oneindige verscheidenheid aan jongeren, geldt ook per individu dat hij van moment tot moment een verschillende rol aan kan nemen de floating identity, of tegelijkertijd meerdere rollen vervullen.

Utilitaristische consumptie

In de zoektocht naar de behoeften van consumenten wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen traditionele en (post-)moderne behoeften en consumptie. Bij traditionele consumptie gaat het om het directe, praktische nut die producten de consument bieden: een jas geeft bescherming tegen kou, een kast voorziet in opbergruimte en een auto biedt de mogelijkheid om op een snelle manier van A naar B te komen. Het wordt daarom ook wel utilitaristische consumptie genoemd. Hoewel de term 'traditioneel' wellicht anders doet vermoeden, bestaat ook onze huidige consumptie voor een groot deel uit deze traditionele, utilitaristische consumptie. Veel moderne producten worden onder andere aangeschaft vanwege hun praktisch nut: computers, wasdrogers, afwasmachines, kant-en-klaar maaltijden, enzovoorts. Het gaat hierbij vaak om het 'gemak' en 'comfort' die producten bieden. De producten nemen vervelend werk uit handen, besparen de consument schaarse tijd en bieden de consument comfort. Ook voorzien veel producten in de behoefte van de mens om alles zo veel mogelijk onder controle te hebben. Als we naar de geschiedenis kijken, zien we dat de mens er altijd naar heeft gestreefd om zich zo onafhankelijk mogelijk van de natuur te maken en zich zo min mogelijk door de grenzen van de natuur te laten beperken. Plastische chirurgie, gen- en biotechnologie, reageerbuisbevruchting, milieutechnologie, het zijn allemaal moderne voorbeelden waarbij we ons zo min mogelijk door de natuur proberen te laten begrenzen. Toch gaat het bij een groot gedeelte van de moderne westerse consumptie vaak niet meer alléén om het praktische nut dat producten bieden. We kopen tegenwoordig immers al nieuwe auto's, meubelen, huizen en kleren voordat de oude hun praktische nut hebben verloren. En ook bij aanschaf van producten waarbij het in eerste instantie alleen om het praktische nut of gemak lijkt te gaan blijken bij nader inzicht diepere oorzaken en motivaties ook een rol te spelen.

Sociale wedijver

Een belangrijke stroming binnen de discussie rondom de achterliggende behoeften en motivaties van consumptie, zoekt de oorzaak in de sociale wedijver tussen mensen. Een klassieke theorie binnen deze stroming zegt dat veel menselijk handelen verklaard kan worden uit het feit dat mensen ernaar streven om hun sociaal-economische positie te handhaven of te verbeteren. Consumptie zou hier een belangrijke rol in spelen. Veblen toonden al in 1899 aan dat conspicuous consumption een belangrijke manier is waarop mensen hun welstand tentoonspreiden. Meer recent heeft met name Bourdieu laten zien dat consumptie een zeer groot distinctie-potentieel heeft. Hierdoor kunnen mensen zich door middel van consumptie onderscheiden van anderen, en er status aan ontleen.

Consumptie is dus niet alleen een manier voor jongeren om hun welstand tentoon te spreiden, maar is zelf ook een vorm van sociaal kapitaal waarmee jongeren hun sociaal-economische positie kunnen verbeteren. Door bijvoorbeeld bepaalde kleding of sieraden te dragen, geven mensen uiting van goede smaak, en proberen zo hun kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren. In deze verklaringen gaat men er vanuit dat mensen zichzelf en anderen onderling spiegelen en vergelijken, waarbij de consumptie van de hogere klassen toonaangevend is. Volgens deze verklaring ontstaan mode en trends dus bij de hogere klassen, die langzamerhand worden overgenomen door de lagere klassen. De hogere klasse moet als gevolg hiervan weer op zoek naar nieuwe consumptie-uitingen waarmee ze zich kunnen onderscheiden. Er is sprake van een onophoudelijk proces. In deze theorieën wordt de nadruk sterk gelegd op het streven naar verbetering van de sociaal-economische klasse en status. Deze redenering blijkt echter achterhaald te zijn, omdat deze teveel uitgaat van het idee van de 'klassenstrijd'. Veel mensen zijn echter niet bezig met het verbeteren van hun sociaal-economische positie. Het hoeft weliswaar niet altijd te gaan om het tentoonspreiden of verbeteren van welstand of status in de klassieke betekenis, jongeren zouden er wel degelijk naar streven om net wat beter af te zijn dan, of 'origineel' te zijn ten opzichte van anderen. De angst om voor anderen onder te doen, het gevoel van relatieve deprivatie, zou wel degelijk een belangrijk motief van consumptie zijn (Achterhuis, 1990; Vlek & Gatersleben, 1995). Het gaat hier niet alleen om het tonen van je rijkdom of welstand, maar even zozeer om je eigen stijl en smaak. Hierbij wordt niet in eerste instantie het koopgedrag en de trends van de hogere klassen gevolgd, maar die van de 'eigen groep' waartoe wil behoren. Het woord 'groep' moet hier overigens niet al te letterlijk worden genomen. Met een 'groep' worden hier mensen bedoeld met een op belangrijke aspecten overeenkomstige, duidelijk van anderen te onderscheiden levensstijl. Elke groep kent hierbij zijn eigen smaak, trends, mode, statussymbolen enzovoorts. Behoeften en consumptie worden dus voor een deel bepaald door de eigen sociale omgeving.

Sociale integratie, zelfexpressie en zelfrealisatie

We stuiten zojuist op een merkwaardig fenomeen. Consumptie is enerzijds een middel waarmee mensen zich proberen te onderscheiden en anderzijds proberen mensen via consumptie ergens bij te horen, sociale integratie. Volgens Dittmar (1992) uit onze sociale identiteit zich grotendeels in wat we bezitten, kopen en gebruiken. Veel consumptiegoederen fungeren als symboolgoederen, als images (Featherstone, 1991; Lury, 1996). Consumptie is een vorm van zelfexpressie, waarmee mensen zichzelf in de wereld tot uitdrukking te brengen. Consumptie is tegenwoordig de manier waarop mensen hun levensstijl vormgeven. Mensen kopen producten om zichzelf te laten zijn wie ze willen zijn. Het is met andere woorden een vorm van zelfrealisatie: 'je bent wat je koopt'. Producten hebben niet alleen een

direct nut, maar ook een persoonlijke betekenis voor de consument. Door de aanschaf van de nieuwste telefoon, merkkleding, een mooie pc, een topkwaliteit HIFI-set en exclusieve schoenen kun je zijn wie je wilt zijn. Producten zijn op deze manier een weerspiegeling van iemands identiteit. Bedrijven en reclamemakers spelen hier uiteraard handig op in. In een tijd van massaproductie waarin producten en merken onderling vaak nog maar zeer weinig in kwaliteit verschillen, wordt er een verschil in identiteit en imago gecreëerd.

Postmodernisme

De Postmoderne maatschappij is volgens de cultuursocioloog Rhode een hectische en gestresste samenleving waar iedereen op eigen wijze mee te maken heeft. Waar onder andere een hoge mate van individueel consumptief gedrag om een eigen leefstijl in het dagelijkse leven vorm te geven wordt nageleefd. Modernisering houdt niet alleen het verdwijnen of verminderen van oude verbanden in, maar ook het ontstaan van nieuwe verbanden. Hierbij kan er gedacht worden aan de nieuwe vormen van telecommunicatie zoals mobiele telefonie wat overigens veel kosten met zich meebrengt. Het markeert een overgangssituatie met het gevaar dat dit alles in een snel tempo geschiedt. Jongeren missen het kompas dat hen houvast biedt. Men valt op zichzelf terug, op eigen groep of op de collectiviteit zonder rekening te houden met anderen of de bredere samenleving. Enerzijds gaat consumptie bijna onveranderlijk samen met het losser worden van familie- en verwantrelaties en de daarmee verbonden zorgverhoudingen van. Het is veelal een bevrijding uit de overmacht van de traditionele culturen. Anderzijds geven de vaak overvloedige consumptiemogelijkheden de jongeren een tastbare erkenning van hun bestaanrecht. Zij laten door middel van hun consumptiegedrag zien dat ze erbij horen.

Walkman-ego

Het walkman-ego geeft vorm aan de identiteit door voortdurend keuzes te maken uit een overweldigend aanbod van permanent vernieuwende en zich uitbreidende consumptiemogelijkheden. De individuele consumptie, het persoonlijk genieten en de individuele carrière staan centraal. De identiteit wordt gekoppeld aan de eigen keuzes die gemaakt wordt uit een gigantisch aanbod van consumptieve mogelijkheden. De individu wordt bijvoorbeeld via zijn walkman en internetaansluiting ook rechtstreeks beïnvloed door de consumptiecultuur.

Economiseren van het wereldbeeld

Jongeren hechten een steeds groter belang aan materiele zaken, waardoor meer jongeren in de verleiding komen tot buitensporige aankopen en zich op een makkelijke manier aan geld proberen te komen. Het mee willen doen in de maatschappij, het aanschaffen van dure hebbedingetjes als mobiele telefoons, horloges en scooters die de peergroup of de referentiegroep (de groep waarmee ze zich mee identificeren of wilt identificeren ook heeft) vergroot de druk en de spanning om financieel rond te komen.

Conclusie van de consumptiemaatschappij

We hebben nu een aantal theorieën besproken die de verschillende behoeften van de jongeren behandelen. Naast het voorzien in de primaire levensbehoeften, blijken jongeren vaak te streven naar gemak, comfort en controle over het leven. Behalve deze traditionele, utilitaristische verklaring van consumptie, leggen andere theorieën de nadruk op sociale wedijver als belangrijke motivatie voor moderne consumptie. Hierbij speelt de angst voor 'relatieve deprivatie', de angst om voor anderen onder te doen, een belangrijke rol. Jongeren willen graag net even iets beter af zijn, of origineler zijn dan anderen. Het gaat hierbij dus niet alleen om status of welstand in de klassieke betekenis, maar veeleer om stijl en smaak. Consumptie zou ook de functie van sociale integratie hebben: jongeren willen via consumptie aangeven waar men wel en waar men niet bij wil horen. Via consumptie spreiden jongeren hun levensstijl tentoon, en geeft men uitdrukking aan zichzelf. Consumptie heeft dus ook de functie van zelfexpressie of zelfrealisatie. Volgens andere consumptietheorieën vormen hedonistische motieven tegenwoordig de belangrijkste oorzaak van consumptie. De beperkingen van zintuiglijk genot leiden hierbij tot een onbegrensde consumptie van steeds weer nieuwe producten. Consumptie zou vaak een doel op zichzelf zijn geworden: het kopen om erbij te horen. Dit kan leiden tot schulden wanneer jongeren onverantwoord aankopen doen.

8.3 Sociale psychologie

Overtuiging is één van de vele manieren om iemand te beïnvloeden. Soms beïnvloeden we iemand met opzet, soms zonder het te beseffen en vaak zijn wij die beïnvloed worden. Ons leven wordt meer bepaald door sociale invloeden dan er gedacht wordt. De sociale druk gaat verder dan de expliciete pogingen om ons te overtuigen, of de uitgesproken verzoeken en bevelen om ons iets te laten doen.

Handelingen en beïnvloeding bij jongeren

Vanuit de cognitieve– sociale leertheorieën wordt er benadrukt dat de competentie om moreel te handelen weliswaar afhankelijk is van morele inzichten maar dat het feitelijke gedrag bepaald wordt door motieven en waarderingen die sterk afhankelijk zijn van situationele factoren, bijvoorbeeld de moraal die in schoolklas heerst, of de kans dat normoverschrijdend gedrag ontdekt wordt.

Op verschillende gebieden is de beïnvloeding van jongeren door leeftijdsgroepen aangetoond in empirisch onderzoek. Zo bleek ten aanzien van kleedgedrag dat jongeren zich in hun gedrag richten op hun leeftijdgenoten.

Conformisme

Bij conformisme voegen we ons gedrag naar dat van de groep zonder dat er sprake is van een directe oproep om dit te doen. Elke groep heeft sociale normen, of impliciete regels, die zijn leden volgen. En veel van ons gedrag wordt gedictieerd door de normen van de groep waartoe we behoren. Dit is zelf zo bij adolescenten, die er vaak prat op gaan dat zij tegen de gevestigde waarden rebelleren, maar ondertussen wel de kleren, en hebbedingetjes, de spraak en de waarden van hun leeftijdsgroep kopiëren. Veel experimenten hebben aangetoond dat de opinie van anderen een rol speelt bij ons eigen gedrag.

Bij conformisme denken en gedragen we ons zoals anderen dat doen. In een psychologisch experiment treedt conformisme op wanneer een individu de groep volgt. In het echte leven verwijst conformisme op het feit dat mensen elkaar nadoen met betrekking tot een houding, een stijl of een nieuw gedrag dat 'in' is. Al deze rages vinden ergens een oorsprong bij een 'leider' maar voor de meesten onder ons is het gewoon een sociale mode die wij volgen. Meestal is conformisme onschadelijk, maar soms kan een rage tot een belemmerende situatie leiden. Psychologen en sociologen omschreven sommige rages als 'besmettelijk gedrag', alsof het gedrag de individuen aantast die ermee in aanraking komen. Gedragsbesmetting verwijst dus naar een vlugge verspreiding van gedragingen die anders niet zouden voorkomen. Laten we het voorbeeld van de mobiele telefoon nemen. Of we de nieuwste telefoon hebben of niet hangt voor een deel af van de appreciatie voor de vertoning van een nieuw hebbedingetje. Jongeren zullen sneller een dure, mooie telefoon aanschaffen als rondom hun leeftijdgenootjes deze ook hebben. Waarom jongeren sneller geneigd zijn om mee te gaan met de nieuwste rages is volgens Freedman omdat zij zich onzeker voelen. Dikwijls voelen zij zich onzeker en kijken daarom naar anderen om de twijfel weg te nemen. Het lijkt erop dat jongeren een kleine aanmoediging nodig hebben om iets te doen waarover ze twijfelen. In ieder geval bestaat er volgens (Levy, 1992) geen twijfel meer over dat de voorbeelden die door anderen wordt gegeven een diepgaand effect kunnen hebben op het gedrag van jongeren.

Wat betreft de behoefte om zich te conformeren aan de waarden en gewoonten van de groep leeftijdgenoten bestaan er wel grote verschillen. Het conformisme van adolescenten is afhankelijk van de sekse, de sociale achtergronden en de relatie met de ouders. De wijze waarop de dit conformisme zicht uit, hangt samen met de vaak snel wisselende opeenvolgende modes. Over het algemeen is er echter wel een zeker ontwikkelingspsychologisch patroon te ontdekken: conformisme met betrekking tot de groep leeftijdgenoten ligt vooral hoog in de vroege adolescentie en heeft dan betrekking op vrienden en van dezelfde sekse.

Conclusie van de sociale psychologie

Uit het bovenstaande verhaal kan er geconcludeerd worden dat jongeren door beïnvloeding aankopen doen om erbij te horen. Het is steeds belangrijker om met de trend mee te gaan. Jongeren kunnen om deze reden dingen aanschaffen omdat zij beïnvloed worden door anderen. Hierdoor kunnen de jongeren schulden maken omdat zij zich conformeren aan de peergroup.

8.4 Gezondheidspsychologie

Het aantal jongeren met schulden groeit in Nederland. Steeds meer jongeren hebben een combinatie van psychische en schuldenproblematiek de zogenaamde dubbele problematiek. Wat vaak onderbelicht blijft zijn de relaties en de samenhang tussen de verschillende factoren bij schulden. Dat schulden en stress samenhangen, blijkt onder meer uit de literatuur.

Veel mensen met schulden hebben psychische en of lichamelijke klachten (stressklachten) en komen mede hierdoor terecht in een neerwaartse spiraal. Vaak gaan schulden gepaard met een ingrijpende gebeurtenis in iemands leven. Een dergelijke gebeurtenis kan door de verzwaring van de draaglast bij onvoldoende draagkracht al leiden tot psychische klachten. Daarbij komt dat het leven met schulden psychisch belastend is. Voortdurend het 'ene gat met het andere gat dichten' angstvallig hopen dat er zich geen onverwachte calamiteiten voordoen, aanmaningsbrieven ontvangen en deurwaarders aan de deur krijgen levert onvermijdelijk psychische stress op. Vooral concurrerende schuldeisers sturen veelvuldig aanmaningsbrieven en dreigen snel met deurwaarders. Juist omdat concurrerende schuldeisers de laagste juridische status hebben proberen zij op dergelijke manieren druk uit te oefenen op de cliënt. Feitelijke preferente schulden leveren extra stress. Dit zijn schulden die de eerste levensbehoefte van de mens bedreigen. Zij kunnen namelijk resulteren in het afsluiten van de energietoevoer, het onverzekerd zijn voor ziektekosten en tot uithuiszetting. Zeker voor jongeren zijn de vooruitzichten op dergelijke gevolgen problematisch en leveren dus veel stress op.

Een voorbeeld van een veel voorkomende ineffectieve reactie op deze stress is vermijding/vluchtgedrag. Dit gedrag levert op korte termijn stressreductie op, maar geeft op langere termijn meer stress. Een letterlijke vorm hiervan is het niet meer openen van de post en wegduiken als er aan de deur wordt gebeld. Hierdoor laat men het zodanig uit de hand lopen totdat er niks meer aan te doen is. Een andere vorm is bijvoorbeeld een toevlucht zoeken in alcohol, drugs of medicatie. Dit soort gedrag versterkt en bevestigt het gevoel van onmacht en veroorzaken stressklachten. Dit leidt weer tot een verdere ineffectieve gedachten, gevoelens en gedrag. Zoals Engbergen ook aangeeft in zijn rapport 'Armoede en sociale uitsluiting' zijn schulden en armoede van invloed op de maatschappelijke participatie. Zij leiden vaak tot een sociaal isolement. Meedoen aan het maatschappelijke verkeer heeft een financiële kant. Veel jongeren geven aan dat sociale activiteiten buiten de deur te kostbaar zijn, zoals uitgaan etcetera. Maar ook bijvoorbeeld vrienden thuis uitnodigen kost geld. Vaak komen dit soort activiteiten dan ook op de bezuinigingspost terecht. Ook het niet meer kunnen opbrengen van de kosten van het openbaar vervoer en of telefoon werkt isolerend. Sociale isolatie werkt onder andere depressieve klachten in de hand. Dit bevordert de neergaande spiraal en belemmert een effectieve aanpak van de schulden. Stressklachten en sociaal isolement beïnvloeden en versterken elkaar.

Veel jongeren hebben ook schulden bij familie en vrienden. Dit kan eveneens verstrekkende psychische gevolgen hebben. De schaamte – faal- en minderwaardigheidsgevoelens kunnen hierbij zo groot worden dat een cliënt zich steeds meer van de familie gaat afzonderen. Het isolement wordt nog groter. Soms komt het voor dat de familie de jongere niet meer beschouwd als een 'volwaardig lid'. Dit wordt dan vooral gerapporteerd in het geval van allochtone jongeren. Schulden bij familie of vrienden kunnen ook tot onenigheden leiden en of zelfs tot uitstoting. Veel jongeren komen in een neergaande spiraal terecht door de schulden en de daarmee samenhangende stressklachten. De kans op het ontstaan van een problematische schuldensituatie neemt door de interactie en het circulaire verband toe;

stressklachten hebben een negatieve invloed op het functioneren en probleemoplossend vermogen hetgeen kan weer leiden tot problematische schulden, en dit kan weer leiden op meer stressklachten.

Hulshoff noemt in haar onderzoek de volgende veel voorkomende psychische en lichamelijke klachten:

- Moedeloosheid en machteloosheidsgevoelens
- Grote schaamte – faalgevoelens
- Schuld – en minderwaardigheidsgevoelens
- Angstgevoelens, somberheid en suïcidaliteit
- Eetproblemen
- Gejaagdheid en slapeloosheid
- Geïrriteerdheid, plotselinge woedeuitbarstingen
- Chronische moeheid
- Hyperventilatie, hoge bloeddruk
- Meer alcohol – medicijn of druggebruik
- Hoofdpijnen, buikpijnen en rugklachten
- Toenemen van sociaal isolement
- Relatie/ gezinsproblemen, problemen op het werk

De psychische / psychiatrische problematiek kan schulden veroorzaken maar kan ook aan de oppervlakte komen doordat het copinggedrag, het overlevingsgedrag dat voorheen werkzaam en voldoende was om te functioneren, niet meer toereikend is door de extra stress die er bijkomt door de schuldenproblematiek.

De manier waarop iemand stress ervaart en het onvermogen om er mee om te gaan is namelijk van invloed op de gedragsreacties en probleemoplossend vermogen. In de loop der jaren zijn er veel stressverklaringsmodellen ontwikkeld.

Hosman heeft deze geïntegreerd in een model. Het model bestaat uit drie niveaus; het macroniveau (maatschappelijk situationeel niveau; levensfase, economie, politiek en techniek) het meso - niveau (systeem rationeel niveau; ondersteunende en belemmerende sociale omgeving) en het micro – niveau (individueel; draagkracht en draaglast, biologische aspecten, cognitie, emotie en gedrag, levensfase). Tussen alle niveaus vindt interactie plaats. Zij beïnvloeden elkaar en worden door elkaar beïnvloed. Problemen kunnen zowel oorzaak als gevolg zijn van bepaalde gebeurtenissen. Het model legt nadruk op het persoonlijk functioneren en de eigen mogelijkheden.

Conclusie van de gezondheidspsychologie

Uit literatuuronderzoek is gebleken dat lichamelijke klachten en psychische klachten wel degelijk samenhangen met schulden. De schulden kunnen een neerwaartse invloed hebben op de lichamelijke en psychische gesteldheid van een individu. Het copinggedrag kan door schulden minder werkzaam worden waardoor het probleemoplossende vermogen verminderd wordt. Toch is de adolescentie wel een belangrijke periode als het gaat om het optreden en het verdere verloop van problemen en stoornissen. Er bestaat een samenhang tussen stoornissen en stress. Stress kan het risico van het optreden van stoornissen vergroten.

8.5 Theorie ontwikkelingsopgaven

Wetenschappers en hulpverleners die gebruik maken van de theorie over ontwikkelingsopgaven hanteren drie veronderstellingen (Goudena 1994). In de eerste opgave gaan ze ervan uit dat een bepaalde ontwikkelingsopgave in een bepaalde periode verschijnt. In de tweede opgave wordt er vanuit gegaan dat het cultureel bepalend is. De volgende essentiële veronderstelling is dat vroeger iets met later te maken heeft. Hierbij kan er gedacht worden aan een bepaalde opvoeding dat een kind meekrijgt over het besteden van geld later kan terugkomen in zijn leven. Veel ouders geven in de opvoeding veel mee over het met geld omgaan. Ontwikkelingen van een kind op jonge leeftijd hebben invloed op de ontwikkeling en het gedrag op latere leeftijd. Toegepast op het begrip ontwikkelingsopgave: het niet goed volbrengen van een opgave in of tijdens de opvoeding zal een negatieve invloed hebben op de kans dat een ontwikkelingsopgave in de volgende ontwikkelingsperiode goed wordt volbracht. Dit is een kernthema van de ontwikkelingspsychologie. Het bereiken van een ontwikkelingsopgave gebeurt niet in het luchtledige. Hoewel dit begrip de eigen rol van het kind benadrukt, speelt ook de omgeving waarin het kind verkeert ook een rol. De omgeving kan het volbrengen van een taak vergemakkelijken of vermoeilijken. Het zal duidelijk zijn dat wanneer een kind altijd in armoede opgroeit en met veel schulden kan het kind later moeite hebben met de ontwikkelingsopgave 'met geld omgaan'. Een belangrijk aspect van de invloed van de omgeving is de opvoeding. Daarbij kan er van uitgegaan dat niet alleen de ouders als fungeren als opvoeders. Hierbij kan er ook gedacht worden aan leerkrachten, burens en grootouders. Pedagogen gebruiken de term ontwikkelingstaak om aan te geven wat kinderen op een bepaalde leeftijd moeten leren.

"Met geld leren omgaan is zo'n ontwikkelingstaak". Vanaf drie á vierjarige leeftijd kun je daar als ouder al mee beginnen. Naarmate kinderen ouder worden en meer zelfstandigheid krijgen, wordt het omgaan met geld moeilijker. Als kinderen ontwikkelingstaken die bij een bepaalde leeftijd horen overslaan, zo zegt de pedagogische theorie, is de kans groter dat ze later eerder in de financiële problemen komen.

Je kind leren met geld om te gaan, is een belangrijk deel en tevens een belangrijk doel van de opvoeding. Hij moet keuzes leren maken tussen uitgeven en sparen, waarbij hij bovendien moet leren dat hij zijn geld maar één keer kan besteden.

Hoofdstuk 9 Onderzoeken en Interviews

9.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van de enquête die wij hebben uitgevoerd onder jongeren die geen problematische schulden of helemaal geen schulden hebben. Ook wordt in dit hoofdstuk de resultaten gegeven van de interviews die wij hebben gedaan met jongeren die problematische schulden hebben en daarvoor bij de schuldhulpverlening zitten.

Wij hebben deze enquêtes en interviews uitgevoerd omdat we het erg interessant en van toevoegende waarde voor het afstudeerproject vonden, om erachter te komen hoe jongeren tegen het hebben van schulden aankijken. We vonden deze onderzoeken van toegevoegde waarde om hierdoor de mening te hebben van jongeren met problematische schulden en van jongeren zonder (problematische) schulden.

9.2 Het Onderzoeksontwerp van de enquêtes voor jongeren zonder (problematische) schulden.

Hoofdvraag

Hoe denken jongeren over het hebben van schulden?

Deelvragen

- Wat is de visie onder jongeren over het hebben van schulden?
- Wat wordt er door jongeren onder schulden verstaan?
- hoe hoog zijn hun eventuele schulden?
- Hoe lang hebben ze eventueel al schulden?
- Hoe denken jongeren weer van hun schuld af te komen?

Doelstelling

De doelen van deze enquête waren om erachter te komen wat de visie is van verschillende jongeren over het hebben van schulden en wat er onder schulden wordt verstaan. Ook wilde wij erachter komen hoe hoog de schulden waren, hoe lang ze al schulden hadden en hoe ze dachten er weer van af te kunnen komen.

Onderzoeksplan

Als eerste hebben wij door middel van een brainstorm sessie de hoofdvraag en de deelvragen bedacht. Daarna hebben wij de vragenlijst ontworpen. We hebben de enquête vervolgens voorgelegd aan jongeren uit onze kennissenkring. We vinden dat de jongeren die wij hebben gevraagd voor deze enquête een goede afspiegeling zijn van de huidige samenleving.

De enquêtes hebben wij via de email opgestuurd of persoonlijk gegeven. De respondenten hebben in alle rust deze vragenlijst in kunnen vullen en hebben daarna de vragenlijst weer geretourneerd.

Onderzoeksbenadering

Het onderzoeksparadigma dat wij voornamelijk hebben gehanteerd bij dit onderzoek is: kwantitatief onderzoek. In mindere mate is het onderzoeksparadigma ook kwalitatief vanwege de open vragen die in de vragenlijst zijn verwerkt. Dit hebben zij gedaan omdat wij bij sommige vragen toch een uitgebreider antwoord wilden hebben. Wij hebben voor dit onderzoeksparadigma gekozen omdat wij veel mensen wilden bereiken.

Databronnen

We hebben voor dit onderzoek uitsluitend gebruik gemaakt van jongeren.

Dataverzameltechnieken

De dataverzameltechniek die wij hebben gebruikt is: schriftelijke enquêteren.

Doelgroep

De doelgroep die we hebben onderzocht zijn jongeren van 18 tot 25 jaar. Vooral op deze leeftijd wordt weinig aandacht besteedt aan de problemen terwijl vaak op deze leeftijd de schulden juist beginnen. Deze leeftijdsgroep heeft net de leeftijd bereikt dat ze meerderjarig zijn en zelf keuzes mogen maken die gevolgen kunnen hebben voor hun financiële situatie. Voor dit onderzoek hebben wij aan 24 mensen, in de leeftijdscategorie 18 tot en met 25, de enquête voorgelegd. Deze mensen waren allemaal kennissen van ons. We vinden dat de jongeren die wij hebben gevraagd voor deze enquête een goede afspiegeling zijn van de huidige samenleving.

Onderzoekstype

Wij hebben jongeren uit onze doelgroep geïnterviewd om zo een duidelijk beeld te krijgen van hoe de schulden zijn ontstaan, hoe hoog ze zijn, wat ze ervan vinden en hoe ze er weer vanaf willen komen. Ons afstudeerproject is een inventariserend onderzoek. Het brengt de huidige stand van zaken in beeld van de huidige problematiek omtrent schulden.

9.3 De resultaten van de enquêtes voor jongeren zonder (problematische) schulden.

Hieronder volgen de resultaten van de ingevulde enquêtes. De enquêtes zelf zijn als bijlage bijgevoegd (bijlage 1)

Aan dit onderzoek deden in totaal 13 vrouwen en 11 mannen mee.

Voor dit onderzoek hebben wij de vragenlijst aan jongeren gegeven in de leeftijd van 18 tot en met 25 jaar. De leeftijdsverhoudingen van de respondenten is als volgt:

Tabel 1: Aantallen geënquêteerden

Jaar	Aantal
18	6
19	4
20	4
21	0
22	2
23	3
24	3
25	1
Totaal	23*

*1 persoon had geen antwoord ingevuld

De woonsituatie van de respondenten is als volgt:

Tabel 2: De woonsituatie

Woonsituatie	Aantal
Thuiswonend	12
Op kamers	5
Alleenwonend	4
Samenwonend	3
Totaal	24

Het opleidingsniveau van de respondenten is als volgt:

Tabel 3: Het Opleidingsniveau

Opleidingsniveau	Aantal
Basisschool	0
Middelbare school	8
MBO	7
HBO	6
Universiteit	3
Totaal	24

Uit de reactie van de respondenten is gebleken dat de een ruime meerderheid dezelfde mening heeft over wat schulden precies zijn. Namelijk 20 van de 24 respondenten gaf aan dat geld uitgeven wat iemand zelf niet heeft en daarom van iemand of een instelling leent de definitie is van schulden hebben. Er waren meerdere omschrijvingen die neerkwamen op deze definitie.

Een studieschuld werd door èèn respondent beschreven als de definitie van schuld, één ander vond dat alleen hoge bedragen schulden zijn. Twee respondenten hadden deze vraag niet ingevuld.

Aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden wilden wij een duidelijker beeld krijgen over wat jongeren precies verstaan onder schulden.

Tabel 4: Praktijkvoorbeelden

Praktijkvoorbeeld	Aantal
Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep €10.000,00 betalen.	19
Anna heeft aan haar beste vriendin €100,00 geleend.	15
Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.	9
Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.	11
Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.	19
Eline betaalt veel kleding met haar creditcard.	13

Uit dit overzicht kan worden geconcludeerd dat de respondenten een studieschuld en lenen bij vrienden bijna altijd als een schuld wordt ervaren. Een schuld bij de ouders wordt het minst vaak als schuld ervaren. Kopen op afbetaling wordt door ongeveer helft bestempeld als schuld. Het betalen met een creditcard wordt eerder als een schuld gezien dan kopen op afbetaling.

Twintig respondenten vinden het erg om schulden te hebben of schulden te krijgen, vier respondenten vinden dit niet erg. De voornaamste redenen dat de respondenten het erg vinden om schulden te hebben of schulden te krijgen is het gevoel wat er bij schulden komt kijken. Zo hebben veel respondenten gezegd dat ze er vaak aan denken en dit een vorm van stress met zich meebrengt, dit uit zich bij sommigen in slaapproblemen of hoofdklachten. Ook werd het gevoel dat er een schuld moet worden afbetaald door veel respondenten ervaren als negatief. Hierdoor voelen sommigen zich schuldig als ze toch dingen moeten kopen. Verder werd er een nadeel van schulden gegeven dat er bezuinigd moet worden. Door een aantal respondenten werd ook aangegeven dat een schuld meer kosten met zich meebrengt waardoor de schuld nog groter wordt.

De voornaamste reden dat een schuld niet als negatief ervaren werd is dat ze nog jong zijn en daardoor altijd het bedrag nog kunnen gaan afbetalen. Een andere reden was dat schulden krijgen kan gebeuren in de huidige samenleving.

De meeste respondenten vinden het geen probleem dat jongeren een schuld hebben, sommigen gaven hiervoor als reden dat het soms niet anders kan.

Het beeld dat zeven respondenten hadden van jongeren met schulden is dat het de schuld van de jongere zelf is en een gevolg is van onverantwoordelijk gedrag. Vier respondenten hadden aangegeven dat het aan de oorzaak van de schuld ligt of het onverantwoordelijk gedrag is. Één respondent vond schulden alleen maar positief omdat het de economie stimuleert. Een ander gaf aan dat het beter is om een schuld te hebben dan altijd maar geld te krijgen van de ouders en daarom niet leert om met geld om te gaan.

Op de vraag wat ze zouden doen als ze schulden hebben reageerden ze als volgt:

Tabel 5: Reactie op schulden

Mogelijkheden	Aantal
Zo snel mogelijk afbetalen	10
Extra werken	8
Geld lenen bij ouders	4
Hulp van instelling inschakelen	4
Bezuinigen	6
Overig	1
Totaal	32*

*Dit was een open vraag en daarom zijn meerdere antwoorden per respondent gegeven.

Het meeste voorkomende antwoord op deze vraag is toch wel dat jongeren de schuld zo snel mogelijk willen afbetalen met de middelen die al aanwezig zijn. Andere gaan extra werken en/of bezuinigen om op die manier de schuld af te lossen. Sommigen lenen het bedrag van hun ouders omdat ze hun geen rente hoeven te betalen. Hulpverlening wordt door vier respondenten ingeschakeld bij schulden.

Op de specifiekere vraag of de respondenten een hulpverlenende instantie zouden inschakelde zei een ruime meerderheid, namelijk 16 van de 24 dat dit tot een mogelijkheid zou behoren. In de volgende tabel wordt aangegeven naar welke instelling ze zouden gaan:

Tabel 6: Instellingen

Instelling	Aantal
Huisarts	1
GKB	3
Maatschappelijk werk	3
Sociale dienst	1
Buurthuis	1
Geen idee, zou ik op dat moment uitzoeken	15

De meerderheid van de respondenten heeft geen idee bij welke instantie kan worden aangeklopt voor schuldhulpverlening. Veel zoeken dat uit op het moment dat het nodig is. Wat opvallend was van de vraag ‘wat ze zouden doen als ze schulden zouden hebben’ maar vier personen als antwoord gaven naar een instelling te gaan terwijl in de specifiekere vraag zestien respondenten dit als antwoord gaven.

Acht respondenten hebben nu schulden variërend tussen de €27,50 en €30.000,00. De mediaan is €500,00 euro schuld en het gemiddelde is €4709,00 euro schuld.

Tien respondenten hebben ooit eerder een schuld gehad en zijn er op de volgende manier vanaf gekomen

Tabel 7: Mogelijkheden

Mogelijkheden	Aantal
Extra werken	4
Geld lenen bij ouders/ familie	3
Geld lenen bij vrienden	1
Studiefinanciering gebruikt	1
Nog niet afgelost	2
Totaal	11*

*Dit was een open vraag en daarom zijn meerdere antwoorden per respondent gegeven.

Als we op dit onderzoek terugkijken, wordt duidelijk dat de definitie schuld door de respondenten erg naar eigen interpretatie is ingevuld. Zo is het heel goed mogelijk dat sommigen hun schulden alleen zien als grote bedragen terwijl anderen de studiefinanciering niet als schuld hebben meegerekend. Dit verschil is niet duidelijk naar voren gekomen in de enquête dit ondanks dat veel jongeren dezelfde definitie hebben gegeven aan het begrip schulden in deze enquête.

9.5 Het Onderzoeksontwerp van de interviews met jongeren met problematische schulden

Doelstelling

De interviews met jongeren met schulden hebben wij gehouden om een beter beeld te krijgen van deze doelgroep. De geschiedenis van het ontstaan van de schulden wilden wij graag in beeld brengen, omdat op deze manier duidelijk wordt waarom en hoe jongeren in de schulden raken. Wij vinden dat als je de oorzaak van het probleem weet dat het dan makkelijker is om een oplossing te vinden voor het probleem.

We wilden weten hoe jongeren met schulden dachten over het hebben van schulden en hoe zij hier tegenaan keken. Verder wilden wij weten of jongeren met schulden anders tegen schulden aankeken dan jongeren die geen schulden hebben.

Onderzoeksplan

Als eerste hebben wij door middel van een brainstorm sessie onderwerpen bedacht waar wij het over wilden hebben in de interviews.

De onderwerpen waren:

- Personalia
- Soort schulden en hoogte
- Oorzaken
- Wanneer begonnen de schulden?
- Wat versta je onder schulden?
- Wat heb je gedaan om het probleem op te lossen?
- Beleving van de schulden
- Hoe ben je bij de hulpverlening gekomen?
- Wat is er goed aan de hulpverlening en wat zijn de verbeter punten?

Vervolgens hebben we open interviews gehouden, daarna hebben we de interviews samengevat.

Onderzoeksbenadering

Het onderzoeksparadigma dat wij voornamelijk hebben gehanteerd bij deze interviews is: kwalitatief onderzoek. Wij hebben voor dit onderzoeksparadigma gekozen omdat wij diepgaande informatie wilden vergaren van de jongeren.

We zijn in de interviews diep ingegaan op de problemen die jongeren ervaren rond het hebben van schulden. Niet alleen wilden wij informatie hebben over de persoonlijke situatie hebben maar ook over de hulpverlening die ze op dat moment kregen en eventueel al hadden gehad in het verleden. Als laatste vroegen we of de jongeren nog tips hadden om te voorkomen dat andere jongeren ook in de schulden komen. Door deze vraag werd duidelijker wat zij de oorzaak vonden van de schulden.

Databronnen

We hebben voor dit onderzoek uitsluitend gebruik gemaakt van jongeren in de leeftijdscategorie van 19 t/m 23 jaar.

Dataverzameltechnieken

De dataverzameltechniek die wij hebben gebruikt is: half gestructureerde interviews. We hebben structuur aangebracht in de interviews door onderwerpen die wij wilden bespreken van te voren te bedenken. Tijdens het interview lag de volgorde en de formulering van de vragen niet vast. Op deze manier lieten wij alle ruimte aan de persoonlijke opvattingen en belevingen van de geïnterviewde.

Doelgroep

Voor deze interviews hebben wij 8 jongeren met schulden geïnterviewd in de leeftijdscategorie van 19 tot 23 jaar. We zijn in contact gebracht met deze jongeren via onze opdrachtgever van jongerenwerk in de schilderwijk en via een schuldhulpverlenster van de CAV.

Wij hadden graag meer jongeren willen interviewen. Veel jongeren waren niet bereid om mee te werken aan ons onderzoek, of ze kwamen niet opdagen op de afspraak. Als wij bij het intake gesprek zaten, de jongeren wel bereid waren om mee te werken en onze vragen te beantwoorden.

Onderzoekstype

Dit onderzoek is ook een inventariserend onderzoek. Het brengt de huidige situatie van de jongeren in beeld en het wordt duidelijk wat de oorzaken zijn van deze situatie.

Wij hadden de volgende onderwerpen voor de interviews:

- Personalia

Voor deze interviews hebben wij 8 jongeren met schulden geïnterviewd in de leeftijd van 19 tot 23 jaar. Van deze acht mensen waren er zes allochtoon en twee jongeren waren autochtoon. De autochtonen jongeren waren een stel. Opvallend was dat het merendeel van de jongeren afkomstig was van de Nederlandse Antillen.

In totaal hebben we twee mannen en zes vrouwen geïnterviewd. Het opleidingsniveau van de jongeren is MAVO of lager drie van de 8 hadden geen enkele opleiding afgemaakt.

- Soort schulden en hoogte

Bij één persoon was niet duidelijk hoe hoog de schulden waren, van de andere jongeren was de gemiddelde schuld €4900,00. De hoogste schuld is €8000,00 en de laagste schuld €2000,00.

De soort schuld was per jongere verschillend. Wat opviel was dat vijf van de acht jongeren schulden bij de IB groep had vier van de acht hadden schulden vanwege boetes bij de HTM of NS vier van de acht hadden ook schulden vanwege medische kosten.

Schulden die verder voorkwamen waren: mobiele telefonie, bank, postorder bedrijven, Ziekenfonds, ENECO, Comfort Card, huurachterstand, lening sociale dienst, belasting, schoolboeken en lening bij familieleden.

- Oorzaken

De reden die de jongeren het meest gaven dat ze in de schulden kwamen was dat ze door omstandigheden gedwongen werden om schulden te maken. Redenen waren hiervoor stoppen met de studie, dakloos worden, geen geld hebben om bijvoorbeeld een strippenkaart te kopen dus wel zwart moeten gaan rijden en het verliezen van werk.

Als oorzaak werd ook aangegeven dat sommigen het niet erg vonden om schulden te hebben. Ze waren zich gedeeltelijk bewust van het feit dat als ze iets op afbetaling kochten of geld leenden dat ze het terug moesten betalen en dat eigenlijk niet konden. Ze werden vaak verleid

tot deze aankopen door lage afbetalingsbedragen en reclames. De jongeren dachten niet aan de toekomst maar alleen aan het moment waarin ze toen leefden. Problemen in de toekomst waren niet belangrijk voor ze.

De jongeren uit onze interviews gaven als hoofdreden dat de schulden ontstonden doordat ze gedwongen werden door de omstandigheden. De tweede reden is onverantwoord gedrag waar ze zich op dat moment niet volledig bewust van waren.

Wij zijn van mening dat de oorzaken die jongeren geven vaker het onverantwoordelijk gedrag is dan de omstandigheden. De jongeren zijn snel geneigd om een externe factor de schuld te geven van hun problemen in plaats van het eigen aandeel ook mee te laten tellen. Een voorbeeld hiervan is zwart rijden de jongeren kan ook de fiets pakken.

Als we deze uitslag vergelijken met de cijfers uit hoofdstuk twee Dan blijkt ook dat onwetendheid en psychosociale problemen de hoofdoorzaken van schulden zijn.

- Wanneer begonnen de schulden?

Veel jongeren weten niet precies wanneer de schuld is begonnen, omdat het vaak als een klein bedrag begint wat niet belangrijk gevonden wordt. De administratie wordt vaak ook niet of slecht bij gehouden. De jongeren die wel wisten wanneer hun schuld begon was gaven aan dat hun schuld twee tot vier jaar geleden was ontstaan.

- Wat versta je onder schulden?

Door zes van de acht jongeren wordt onder schulden verstaan alles wat nog moet worden terugbetaald aan anderen of instellingen. Eén van de jongeren vond schulden alleen geld dat nog moet worden terugbetaald aan een instelling, geld lenen bij familie en vrienden ziet hij niet als schuld. Een ander vond een schuld alleen maar als het niet lukt om elke maand het bedrag af te betalen, als dit wel lukt dan is er geen sprake van een schuld.

Het merendeel van de jongeren met schulden heeft dezelfde opvatting over schulden als jongeren zonder schuld. Jongeren zonder schulden zagen schulden namelijk ook als geld uitgeven wat iemand zelf niet heeft en daarom van iemand of een instelling leent.

- Wat heb je gedaan om het probleem op te lossen?

Vijf van de acht jongeren hebben niets gedaan aan hun schuld. Ze hebben er niet naar om gekeken en net zo lang gewacht tot de problemen uit de hand liepen.

Slechts twee van de acht hebben zelf het bedrag geprobeerd af te lossen. Dit aantal vinden wij erg laag. Een ander heeft geprobeerd de schuld minder te laten worden door extra te werken.

- Beleving van de schulden

Vier van de acht zijn bang dat de deurwaarder elk moment voor de deur kan staan. Ook angst voor de gevangenis is bij een iemand aanwezig. Opvallend hierbij is dat veel jongeren zich heel snel zorgen maken als ze de eerste brief ontvangen van de een deurwaarder. Ze zijn bang dat ze meteen hun huis worden uitgezet terwijl dit niet zo heel snel gebeurt. Onwetendheid van de regelgeving is de oorzaak van extra angst.

Zeven van de acht jongeren denken er veel over na, één iemand spreekt zelfs over een depressie. Eén van de jongeren maakt zich er geen zorgen over.

Veel jongeren met schulden, ook degene die zich geen zorgen maakt, vinden het vervelend om zuinig te moeten leven ten gevolge van de vele afbetalingen.

- Hoe ben je bij de hulpverlening gekomen?

Zes van de acht jongeren zijn bij de schuldhulpverlening gekomen via stichting Werbij of Werkompas. Hiervan is schuld is schuldhulpverlening verplicht voor degene die schulden hebben.

De twee overige jongeren zijn via een kennis bij de hulpverlening gekomen.

- Hoe kunnen schulden bij anderen voorkomen worden?

Veel jongeren wisten geen antwoord te geven op deze vraag. Toch kregen we van één iemand als antwoord dat er meer informatie beschikbaar moet zijn om met geld om te gaan.

Hoofdstuk 10 Aanbevelingen

10.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we beschrijven wat ons is opgevallen tijdens ons onderzoek naar schulden onder jongeren.

10.2 De Conclusie

Voor de schuldhulpverlening geldt dat in principe alle jongeren die te maken hebben met schulden gebruik kunnen maken van schuldhulpverlening. Zij zijn de primaire doelgroep en de hulpverlening kan variëren van een eenmalig advies of verwijzing tot aan intensieve begeleiding op meerdere trajecten.

Alleen binnen de groep van jongeren die zich aanmelden voor hulpverlening kan wel onderscheid worden gemaakt in bepaalde risicogroepen, en juist deze risicogroepen vragen om een specifieke hulpverlening

Als eerste is het van belang om bij het vaststellen van de doelgroep een onderscheid te maken tussen de directe doelgroep en de afgeleide doelgroep.

Jongeren die zich aanmelden voor schuldhulpverlening hebben zich vaak al gemeld bij één van de hulpverleningsorganisaties in hun stad en volgt er al een of andere vorm van begeleiding. Met dit in het achterhoofd is het belangrijk dat de verschillende instelling goed samenwerken met elkaar. Er moet sprake zijn van een goede communicatie en dit alles vanuit het perspectief van de jongere.

Met de verschillende instellingen die veel te maken krijgen met de doelgroep zullen afspraken moeten worden gemaakt op welke wijze de jongeren het beste geholpen kunnen worden en met welke diensten van integrale schuldhulpverlening, zoals schuldregeling, budgetbeheer en budgetbegeleiding. Een integraal zoveel mogelijk dekkend aanbod van hulpverlening blijft het uitgangspunt.

Naast instellingen die direct te maken hebben met jongeren met schulden kunnen andere instellingen een meer verwijzings- of signaal functie vervullen. Ook ten aanzien van uitvoering van preventie- activiteiten kunnen deze organisaties een rol gaan vervullen.

Ook voor deze doelgroep is de Gedragscode Schuldregeling bij een problematische schuldsituatie van toepassing. Daarom moet niet worden uitgesloten dat een belangrijk deel van de doelgroep niet voor een schuldregeling in aanmerking komt. Dit houdt verband met de voorwaarden die aan het minnelijke traject van schuldregeling worden verbonden. Veel zal hierbij afhangen van een goede inventarisatie van de schuldenproblematiek. Een veelvoorkomend probleem bij de schuldhulpverlening is dat veel jongeren afhaken. Bij de CAV is de uitval een kwart. Deze jongeren waren vaak wel gemotiveerd bij het Werkbij of werkkompas. Hierdoor kunnen de jongeren niet geholpen worden en blijven zij in dezelfde problematische situatie. Wij zijn van mening dat er meer moet worden gedaan met de uitval. Bij de lopende projecten krijgen de jongeren nog een uitnodiging voor een nieuw gesprek wanneer de jongere alsnog niet komt opdagen wordt het hulpverleningstraject beëindigd. De schuldhulpverlenende instanties kunnen proberen de jongeren meer te motiveren door persoonlijk contact de jongeren weer binnen te halen. Wij zijn van mening dat een brief te formeel is en dat de jongeren dit makkelijk kunnen weigeren. Wanneer er getracht wordt om persoonlijk contact te zoeken met de jongeren moeten de jongeren beargumenteren waarom

zij niet meer willen worden geholpen. De interesse kan weer een motivatie zijn om alsnog de hulpverlening voortzetten.

Uit dit afstudeerverslag kan verder geconcludeerd worden dat jongeren tegenwoordig eerder en hogere schulden hebben in vergelijking tot vroeger. De samenleving is veranderd in een consumptiemaatschappij en jongeren zijn makkelijker te beïnvloeden door producenten. Daarnaast zijn jongeren ook gevoeliger in het meegaan met huidige trends en is het makkelijker voor jongeren om aan geld te komen. De ouders van de huidige generatie hebben ook meer geld te besteden dan hun ouders, hierdoor leren de jongeren minder snel de waarde van geld. Uitgeven wordt eerder gedaan zonder aan de consequenties te denken, jongeren zijn onwetend. Tenslotte speelt het gebrek aan levenservaring van jongeren ook een rol in het sneller aangaan van schulden.

Verder is opgevallen dat de hulpverlening voor jongeren in Den Haag niet altijd even goed geregeld is. Jongeren worden door hulpverleningsinstellingen vaak doorgestuurd naar het GKB. In de praktijk blijkt dat jongeren vaak niet terecht kunnen bij de GKB omdat er strikte voorwaarden zijn waar jongeren niet altijd aan kunnen voldoen. Jongeren hebben vaak boetes bij het Centraal Justitieel Incassobureau en worden dan niet aangenomen bij de GKB. Het GKB heeft ook een strikte voorwaarde als het gaat om het aflossingscapaciteit. Het GKB handelt volgens de regels van het NVVK. Door deze regels toe te passen worden jongeren vaak uitgesloten van hulpverlening omdat ze vaak niet voldoen aan de inkomensnorm die de NVVK stelt. Volgens deze norm hebben jongeren geen aflossingcapaciteit terwijl ze dit meestal in de praktijk wel hebben.

Er zijn wel een aantal projecten. Zoals de CAV, dat loopt al een jaar en heeft zijn vruchten al afgeworpen en het blijkt dat jongeren hier goed geholpen worden. Begin dit jaar is het GKB begonnen met een project dat specifiek gericht is op jongeren. De resultaten van het project zijn nog niet bekend omdat het project net is opgestart. Beide projecten zijn een goed initiatief en hebben een goede doelstelling. Beide projecten zijn kleinschalig, ze helpen in totaal ongeveer 100 jongeren per jaar. Terwijl de schuldenproblematiek onder jongeren een grootschalig probleem is in Den Haag.

Op het gebied van wetgeving zijn er weinig wetten aanwezig die jongeren beschermen. Op het moment dat jongeren 18 jaar worden zijn ze geheel verantwoordelijk voor hun eigen gedrag en aankopen en biedt de wetgeving weinig houvast.

Door het uitvoeren van de interviews kwam naar voren dat jongeren met problematische schulden vaak echt niet nadenken over de gevolgen van hun onverantwoordelijke uitgaven. Dit komt overeen met de bevindingen van de literatuurstudies, hieruit blijkt ook dat jongeren vaak onwetend zijn over de gevolgen.

Uit literatuuronderzoek is gebleken dat lichamelijke klachten en psychische klachten samenhangen met schulden. Schulden kunnen een neerwaartse invloed hebben op de lichamelijke en psychische gesteldheid van jongeren. Terwijl de adolescentie een belangrijke periode is als het gaat om het verdere verloop van problemen en stoornissen.

Hoofdstuk 11 Het advies

11.1 Inleiding

Naar aanleiding van ons onderzoek hebben wij een aantal adviezen opgesteld. Deze zullen we in dit hoofdstuk gaan beschrijven.

11.2 Advies

Jongeren, maar ook volwassenen, moeten zich meer bewust gaan worden van de gevolgen van onverantwoordelijk koopgedrag. Er moet niet alleen gedacht worden aan het hier en nu maar er moet meer nagedacht worden over de gevolgen die een aankoop heeft of wat de gevolgen zijn van een lening aangaan. Daarom moet er meer voorlichting komen over hoe er met geld om gegaan moet worden. Hier moet al op vroege leeftijd mee begonnen worden, op de basisschool of door budgetteringslessen te geven op middelbare scholen. Verder zijn reclamespotjes, internetsites en folders een goed middel om jongeren hierover in te lichten. Vooral internet is een goede manier om jongeren te bereiken omdat jongeren tegenwoordig steeds vaker hun informatie van internet halen.

Mensen moeten zich bewust worden dat koopgedrag al op een jonge leeftijd aangeleerd wordt en daarna moeilijk te veranderen is. Ouders spelen dus ook een belangrijke rol hierin. Ouders moeten als eerste hun kind aanleren wat de waarde van geld is. Kinderen volgen in veel gevallen het gedrag van hun ouders op.

Schuldhelpverleningsprojecten speciaal gericht op jongeren moeten fors worden uitgebreid in Den Haag. Er moeten meer projecten komen en de projecten die al bestaan moeten fors worden uitgebreid. Op dit moment zijn er weinig projecten die zich inzetten voor jongeren met schulden. De projecten die nu al wel bestaan zijn erg kleinschalig en kunnen hierdoor niet de gehele doelgroep de hulp bieden die het nodig heeft. Hierdoor kunnen niet alle jongeren worden geholpen die hulp nodig hebben. Dit heeft als gevolg dat een deel van de jongeren met schulden niet geholpen kan worden en hierdoor wordt het probleem alleen maar groter en problematischer. De schulden worden hoger en kunnen ervoor zorgen dat jongeren nog meer in de problemen raken.

De gemeente Den Haag moet een voorbeeld nemen aan andere gemeenten zoals, Hengelo en Rotterdam waar er veel meer aan dit probleem gedaan wordt, en waar een veel grotere doelgroep bereikt wordt. In deze steden zijn er projecten die al langer bestaan en die ook veel successen geboekt hebben. Door de ervaring te gebruiken die deze steden hebben opgedaan kunnen de Haagse jongeren beter en effectiever geholpen worden.

Door een betere samenwerking en duidelijke communicatie tussen verschillende instellingen zal de hulpverlening alleen maar verbeterd worden. Instellingen moeten niet huiveren om advies te vragen aan anderen instellingen. Door betere samenwerking tussen verschillende instanties kan er ook vaker sprake zijn van een warme overdracht. Dit houdt in dat de jongeren niet opnieuw zijn hele verhaal hoeft te doen en dat de hulpverlening weer bij nul begint maar dat de hulpverlening gewoon verder gaat waar de andere instelling was gestopt. Dit is erg belangrijk voor de jongere zelf maar ook voor het hulpverleningsproces die wordt niet gestagneerd door de doorverwijzing. Hierdoor blijven jongeren ook gemotiveerd en blijven ze het gevoel houden dat ze er niet alleen voor staan en dat ze echt worden geholpen.

De regels bij de GKB zijn erg streng. Dit komt omdat de GKB de landelijke aflossingsregels van de NVVK volgt. Dit kan goed zijn omdat de GKB van mensen mag verwachten dat ze zich volledig inzetten om het schuld hulpverleningstraject tot een goed einde af te ronden, het gebeurt vaak genoeg dat mensen ongemotiveerd zijn en vroegtijdig afhaken. Helaas hebben deze strenge regels tot gevolg dat jongeren eerder van hulp uitgesloten zijn. Het zou een goede zaak zijn als de regels van de NVVK worden versoepeld, vooral ten opzichte van jongeren.

Het nieuwe project van de GKB, "de derde weg, stabilisatie van schulden", is een goede stap in de richting. De regels zijn minder streng en de doelen makkelijker haalbaar. Maar het is een nieuw project en het moet dus nog blijken of het effectief is. Het is ook maar af te wachten of het na de drie jaar vast beleid wordt. Het aantal cliënten dat toegelaten kan worden is laag, er zijn veel meer jongeren met problemen dan het aantal plaatsen dat de GKB biedt. Ten slotte is deze hulp maar voor een select groepje weggelegd, alleen via doorverwijzing door twee instellingen is het mogelijk om geholpen te worden. Het is betreurenswaardig dat dit project opgezet is in samenwerking met twee instellingen die tegen problemen aanliepen, eigenlijk mag verwacht worden dat dit probleem op veel grotere schaal gesignaleerd had moeten worden en dat de oplossing voor een veel grotere groep beschikbaar is. We mogen van de gemeente Den Haag wel verwachten dat ze met een betere en uitgebreidere oplossing komen. We zouden graag zien dat schuldhelpverleningsprojecten speciaal gericht op jongeren fors worden uitgebreid in Den Haag. De gemeente Den Haag moet een voorbeeld nemen aan andere gemeenten, zoals Hengelo en Rotterdam waar er veel meer aan dit probleem gedaan wordt. De projecten die nu lopen in Den Haag zijn te kleinschalig om de gehele doelgroep te bereiken.

Een andere mogelijkheid om te voorkomen dat jongeren sneller in de schulden komen is om de leeftijd waarop jongeren handelsbekwaam worden te verhogen naar 21 jaar, op dit moment is dit 18 jaar. In de wet staat nu dat jongeren zelf over hun aankopen en dergelijke mogen beslissen als ze 18 jaar of ouder zijn. De vraag is alleen of 18-jarige daar wel in staat toe zijn. Hebben 18-jarige wel genoeg inzicht in de aankopen die ze doen? Kunnen ze overzien wat de gevolgen zijn die een lening of een betaling in termijnen heeft? Het ene kind is misschien op zijn/ haar 18de al wel verstandig genoeg om dit alles te kunnen overzien maar zeer zeker niet alle jongeren. En juist die jongeren zijn kwetsbaar om problematische schulden te krijgen. Ze denken te veel aan het heden en het middel dan dat ze denken aan de gevolgen. Ze willen een mobiele telefoon en met een abonnement krijgen ze een telefoon helemaal gratis dus dat is dan een reden om een abonnement te nemen. Alleen denken ze niet eraan of ze ook de juiste financiële middelen hebben om dat abonnement te betalen en het bedrag als ze over hun bel minuten heen gaan. Als jongeren pas op hun 21ste handelsbekwaam zijn houdt dat in dat juist die jongeren veel minder snel in de financiële problemen kunnen komen. De rol van de ouders wordt belangrijk. Zij zijn degene die toestemming moeten geven voor grote inkopen. Ouders hebben meer levenservaring en kunnen beter situaties overzien en de gevolgen inzien van een aankoop. De ouders blijven dus langer de verantwoordelijkheid houden over hun kind. Als jongeren 21 jaar zijn hebben ze meer levenservaring en hierdoor is de kans kleiner dat ze in de financiële problemen terecht komen. Het is ook de taak van de regering om jongeren te beschermen en dat kan beter gedaan worden door de leeftijd van handelsbekwaamheid te verhogen naar 21.

Door deze leeftijd te verhogen raken jongeren ook op een minder jonge leeftijd in de schulden en kunnen ze zich meer ontwikkelen zonder zich zorgen te maken over hun financiële situatie. Een jongere zonder schulden gaat sneller doorstuderen dan een jongeren die problematische schulden heeft omdat deze wel moet werken om zo uit de schulden te komen.

Begrippenkader

Conformisme

Bij conformisme voegen we ons gedrag naar dat van de groep zonder dat er sprake is van een directe oproep om dit te doen. Elke groep heeft sociale normen, of impliciete regels, die zijn leden volgen.

Symboolgoederen

Dit zijn goederen met een symbolische boodschap.

Postmodernisme

Dit is een leefstijl waar sprake is van modernisering waar onder andere individueel consumptief gedrag wordt nageleefd.

Psychosociale problemen

Dit zijn problemen met immateriële achtergronden.

Consumptiemaatschappij

Maatschappijvorm die primair gericht is op het bezit en verbruik van goederen en het verkrijgen van zoveel mogelijk comfort.

Informatiesamenleving

Een samenleving waarin informatie, communicatie, digitale netwerken en globalisering een cruciale rol spelen.

Problematische schulden

Het totaal aan schulden dat een persoon verschuldigd is en de kosten die hier aan verbonden zijn, zijn zo hoog dat deze persoon in deze situatie de huur of de kosten voor gas, water en licht niet meer kunnen betalen.

Exogene oorzaken

Van buitenaf komende oorzaak, een persoon heeft er geen of weinig invloed op.

Endogene oorzaken

Van binnenuit komende oorzaak, een persoon is er voor het grootste deel of helemaal de oorzaak van.

Peergroep

Een groep soortgenoten, mensen met wie men omgaat die voor een groot deel dezelfde interesses delen.

Geldillusie

Het gevoel kwijt raken wat duur of goedkoop is. Het idee hebben dat iets goedkoop is terwijl het duur is of omgekeerd.

Schulden

Geldsom die een persoon of instelling verschuldigd is aan een instellingen en/ of personen.

Financiële achterstand

Geldsom die een persoon of instelling verschuldigd is aan een instellingen en/ of personen waarvan verwacht wordt dat deze snel afgelost kan worden..

Warme overdracht

De instelling waar de cliënt naar toe verwezen wordt gebruikt de informatie van de vorige instelling om de hulpverlening verder te zetten in plaats van zelf alle informatie te vragen en op deze manier de hulpverlening te vertragen.

Lijst met gebruikte afkortingen

AMW

Algemeen Maatschappelijk Werk

BBL

Beroeps Begeleide Leerweg

BKR

Bureau Krediet Registratie

CAV

Centraal Administratie Kantoor

CKI

Centraal Krediet Informatiesysteem

CWI

Centrum voor Werk en Inkomen

GKB

Gemeentelijke Krediet Bank

JIP

Jongeren Informatie Punt

KOM- Project

Kop of Munt Project

NIBUD

Nationaal Instituut voor Budget Voorlichting

NIZW

Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn

NVVK

Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet

SON

Stadsbank Oost Nederland

SSSF

Stichting Samenwerking Sociale Fondsen

SZW

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

WcK

Wet op het Consumenten Krediet

WSNP

Wet Schuldsanering Natuurlijke personen

WWB

Wet Werk en Bijstand

Bronvermelding

Boeken

Bakker, K. (1995). Opgroeien in Nederland

Donkers, G. (1990). Jongeren en hun belangen

Gemeente Enschede. (2001) Jongeren en schulden; de enschedese aanpak

Hoeksema, K. (2004), Sociologie voor de praktijk

Hulshoff, C. (1997), Psychische klachten en schulden

IJlander, G. (1999). Tijdreis in trends; ontwikkelingen in het nieuwe millennium

Jungmann, N., Niemeijer, M. (2001) van schuld naar schone lei. Evaluatie wet schuldsanering natuurlijke personen

Landhuis D., Brijer R. (1997), Schuld, eigen schuld?

Levy, H, Sarnat, M. (1994) Capital investment and financial decisions

Lury, C. (1996) Consumer Culture

NIBUD (2002), Financiële problemen door de invoering van de euro

NIBUD (2001), Financieel gedrag van werkende jongeren

NIBUD (2002), Nationaal scholieren onderzoek

NIBUD (2003), Peiling Jongeren en Schulden

Rigter, J. (2004), Theologie voor de praktijk

Ritzema, R. (1991), Schulden en bezittingen in Nederland

Schreuder, Peters. (2004), Psychologie de hoofdzaak

Serail, T. (2004), Schulden: een (on)dragelijke last?

Silfhout C. Wessels M. (2004), Project Jongeren En Schulden, Onderzoek naar oorzaken van uitval tijdens het hulpverleningstraject

SoZaWe, Sociaal-wetenschappelijke afdeling, Rotterdam (2002), Jongeren en schulden, een evaluatie van het project Jongeren En Schulden

SoZaWe (2003), Jongeren en schulden, Methodiek van het project Jongeren En Schulden
Taal, M. (2004), Interventie bij adolescenten

Veblen. (1994), Conspicuous consumption

Veblen. (1994) De theorie van de nietsdoende klasse

Vermeulen, H. (1992) Financiële problemen

Visser, W. (2000), Verzorgingssociologie

Wit, J de. (jan 2004), Psychologie van de adolescenten

7e jaarcongres Msnp / Wsnp 2 en 3 december 2004

Websites

<http://www.cbs.nl>

<http://www.comfortcard.nl>

<http://www.cwi.nl>

<http://www.denhaag.nl>

<http://www.enschede.nl>

<http://www.haagsecourant.nl>

<http://www.haarlemsdagblad.nl>

<http://www.handreikingjeugdwerkloosheid.nl>

<http://www.hengelo.nl>

<http://www.intrum.nl>

<http://www.jeugd-en-geld.nl>

<http://www.jip.org>

<http://jongerenloket.szw.nl>

<http://www.jeugdinformatie.nl>

<http://www.nibud.nl>

<http://www.nooitmeerlenen.nl>

<http://www.primeline.nl>

www.rondkomen-budgetteren.nl

<http://www.schulden.nl>

<http://www.schuldregelen.nl>

<http://www.smo.nl>

<http://www.sssf.nl>

<http://www.szw.nl>

<http://www.telegraaf.nl>

<http://www.volkskrediet.nl>

<http://www.wsnprvr.org>

Bijlage 1. De enquêtes voor jongeren zonder (problematische) schulden

Vragenlijst Jongeren €n Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☐ Man
☒ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

23.....

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☐ Thuiswonend
☒ Op kamers
☐ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☐ Middelbare school
☐ MBO
☐ HBO
☒ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?

Het hebben lopen van leningen bij mensen/instellingen. Dit geld moet (later) nog terugbetaald worden.

.....
.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- ☒ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
☒ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☒ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☐ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
☒ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☐ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- ☒ Ja
☐ Nee

Waarom?

Het geeft aan dat je niet altijd je geld kan besteden aan de dingen je die graag wilt hebben. Je moet er altijd rekening mee houden dat anderen nog geld van jou krijgen. Dus als je een financiële

meevaller hebt, kan je daar een deel van gebruiken voor het aflossen van je schuld. Liever heb ik geen schuld, maar door een verlengde studie heb ik het toch (bij mijn ouders leen ik mijn college- en boeken geld en zij schieten de huur voor)

.....
.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Dat ligt eraan hoe die schulden zijn ontstaan. Of ze hebben moeite met het omgaan met geld, of ze hebben er een 'goede reden' voor. (door omstandigheden kan het niet anders)

.....
.....
.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Op het moment dat ik in staat ben te beginnen met terugbetalen daar zeker ook mee beginnen. En tijdens het lenen toch voorzichtig en bewust met geld omgaan met in het achterhoofd de gedachte dat wat ik nu niet uitgeef, straks kan gebruiken voor het aflossen van de schuld.

.....
.....
.....

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☒ Ja
☐ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan? als de schuld echt te groot wordt, dat ik het zelf niet meer kan overzien hoe ik het moet afbetalen. Welke instelling? Geen idee.

.....
.....
.....
.....

11) Heb je nu schulden?

☒ Ja
☐ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

14 maanden

.....
.....

13) Hoe hoog zijn je schulden?

Rond de 4400 euro.

.....
.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

☐ Ja
☐ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen?

.....
.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren €n Schulden

1) Wat is je geslacht?

Vrouw

2) wat is je leeftijd?

18

3) Wat is je huidige woonsituatie?

Thuiswonend

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

MBO

5) Wat versta jij onder schulden?

Als je nog iets aan een ander moet betalen.

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.

Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.

Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

Ja

Waarom?

Omdat je dan niet eens een kadootje kan kopen zonder een rotgevoel te hebben. En vooral in deze maand (december) zijn schulden erg vervelend.

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Erg goed! Iemand die nooit schulden heeft en altijd maar geld krijgt van ouders zonder dat het schuld is enz. die kunnen later in de problemen komen omdat ze niet weten met geld om te gaan.

Met veel schuld moeten ze al vroeg nadenken dat ze wat minder spelletjes kunnen kopen omdat er minder geld is of juist meer van "dit" en minder van "dat" kopen.

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Minder uitgaan, minder roken. Niet zovaak meer trakteren of kadootjes kopen. En als het ff kan een uurtje extra werken.

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan?

11) Heb je nu schulden?

Ja

Hoelang heb je al schulden?

Bijna een maand

13) Hoe hoog zijn je schulden?

1 x 7,50 en 1 x 20,00

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

Ja

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen?

Ja altijd, zo snel mogelijk

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren €n Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☐ Man
☒ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

24

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☐ Thuiswonend
☐ Op kamers
☒ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ Iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☐ Middelbare school
☐ MBO
☒ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?

Een kapitalistische marktwerking; bedrag dat men moet betalen wegens het ontvangen van dienst of levering.

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- ☒ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
☒ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☒ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☒ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
☒ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☒ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- ☒ Ja
☐ Nee

Waarom?

1. In sommige gevallen rente over het bedrag betaald moet worden en zo de schuld toeneemt. Kredietwaardigheid aangetast wordt. En zo misschien wel de geloofwaardigheid aangetast wordt.

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Hangt per jongere af. Elke situatie is anders. Probeer het zoveel mogelijk te voorkomen.

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Hangt af bij wie ik de schuld heb staan. In het algemeen proberen zo snel mogelijk af te betalen door bezuinigen door te voeren in mijn dagelijkse secundaire kosten.

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☐ Ja
☒ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan?.....

.....
.....
.....

11) Heb je nu schulden?

☐ Ja
☒ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

.....
.....

13) Hoe hoog zijn je schulden?

.....
.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

☒ Ja
☐ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen? Kleine schulden, later afbetaald.

Vragenlijst Jongeren €n Schulden

1) Wat is je geslacht?

☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

23

3) Wat is je huidige woonsituatie?

☐ Alleenwonend

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

☐ HBO

5) Wat versta jij onder schulden

geld wat je uitgeeft maar wat je niet hebt.

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

☐ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.

☐ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.

☐ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.

☐ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.

☐ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.

☐ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

☐ Ja

Waarom? Ik slaap er slecht van. Het speelt altijd in je achterhoofd dat je mensen iets schuldig bent zeer zeker als het om een groot bedrag gaat.

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Kan gebeuren als het maar binnen de perken blijft.

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Extra werken, hulp aan mijn ouders vragen

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☐ Ja

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan? GKB

11) Heb je nu schulden?

☐ Ja

12) Hoelang heb je al schulden?

5

13) Hoe hoog zijn je schulden?

2000

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

☐ Ja

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen? Ben er nog steeds niet vanaf maar ik werk en bezuinig.

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren en Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☒ Man
☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

18

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☐ Thuiswonend
☐ Op kamers
☒ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☐ Middelbare school
☒ MBO
☐ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?..Geld dat je hebt geleend en nog niet hebt kunnen aflossen.....

.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- ☒ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
☒ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☐ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☒ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
☒ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☒ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- ☒ Ja
☐ Nee

Waarom?.....omdat ik niet hou van schulden omdat ik daar slaapproblemen van krijg.

.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Ik vind dat jongeren zelf ook hun eigen verantwoordelijkheden moeten nemen. Dus zelf goed moeten letten op hun bestedingpatroon zodat ze niet in de problemen komen.

.....

.....

.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

.....Ik zou hulp gaan zoeken zodat ik het snel kan aflossen.....

.....

.....

.....

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☐* Ja
☐ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan?Ik zou naar een jongerenwerker toe stappen.....

.....

.....

.....

11) Heb je nu schulden?

☐ Ja
x☐ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

.....

.....

13) Hoe hoog zijn je schulden?

.....1.....

.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

*☐ Ja
☐ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen?ik heb toen een bijbaantje genomen om het af te lossen

.....

.....

.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren en Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☐ Man
* ☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

...20.....

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- * ☐ Thuiswonend
☐ Op kamers
☐ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☐ Middelbare school
☐ MBO
* ☐ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?...Schulden zijn kosten die je hebt gemaakt waarvan je het geld niet zelf had en daarvoor elders moest

lenen.....

.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- * ☐ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
* ☐ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
* ☐ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
* ☐ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
* ☐ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
* ☐ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- * ☐ Ja
☐ Nee

Waarom?.Ik vind dat schulden veel met zich meebrengt. Ten eerste brengt het meestal meer kosten met zich mee. Je kan hierbij denken aan rente dat je moet betalen over het geleende bedrag. Ten tweede krijg ik persoonlijk hier hoofdklachten van omdat ik zo snel mogelijk het geld wil terug geven.....

.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Ik vind het jammer genoeg wel bij deze tijd passen het is moeilijk om rond te kunnen komen van studie bv het is dan helaas wel noodzakelijk om het geld op een andere manier te vergaren.....

.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Ik zou zo snel mogelijk het geld proberen af te lossen. Als ik het zelf niet kan zou ik hulp gaan zoeken bij instellingen.....

.....

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

* ☐ Ja

☐ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan? Het maatschappelijk werk.....

.....

11) Heb je nu schulden?

☐ Ja

* ☐ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

.....

13) Hoe hoog zijn je schulden?

.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

☐ Ja

* ☐ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen?

.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren en Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☒ Man
☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

.....18.....

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☒ Thuiswonend
☐ Op kamers
☐ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☒ Middelbare school
☐ MBO
☐ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?.Dat is geld dat je hebt geleend van

iemand.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- ☒ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
☐ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☐ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☐ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
☐ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☒ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- ☐ Ja
☒ Nee

Waarom?.Iedereen heeft nu bijna schulden het kan toch
gebeuren.....

.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Moet kunnen het is nu een moeilijke tijd vooral met de
euro.....

.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Ik zou gaan werken of geld vragen aan mijn ouders zodat ik het kan
afbetalen.....

.....

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☐ Ja

☒ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan?.....

.....

11) Heb je nu schulden?

☒ Ja

☐ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

.....2 maanden

.....

13) Hoe hoog zijn je schulden?

...50 euro

.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

☒ Ja

☐ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen? ...Geld van mijn moeder
gehad.....

.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren en Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☒ Man
☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

.....21.....

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☐ Thuiswonend
☐ Op kamers
☐ Alleenwonend
☒ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☐ Middelbare school
☒ MBO
☐ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?..Dat is geld dat geleend bij vrienden, familie of een financiële instelling zoals een bank.....

.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- ☒ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
☒ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☒ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☒ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
☒ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☒ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- ☐ Ja
☒ Nee

Waarom?.Omdat ik denk dat het geld altijd wel afgelost kan worden ik bedoel ik ben nog jong heb nog genoeg geld om te sparen.....

.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Ik vind het persoonlijk niet erg omdat je als jongeren wel bepaalde kosten moet maken waar j eniet
genoeg geld voor kan hebben als je geen vaste baan
hebt.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Ik zou wachten met aflossen totdat ik vaste baan zou hebben dus een betalingsregeling
treffen.....

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

- ☐ Ja
☒ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan?.....

11) Heb je nu schulden?

- ☐ Ja
☒ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

13) Hoe hoog zijn je schulden?

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

- ☒ Ja
☐ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen? Ik heb weleens geld geleend van vrienden ik heb het
toen betaald nadat ik een baan had
gevonden.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren en Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☒ Man
☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

.....19.....

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☒ Thuiswonend
☐ Op kamers
☐ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☒ Middelbare school
☐ MBO
☐ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden? geleend geld..van een bank of boetes

.....
.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- ☒ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
☐ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☐ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☐ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
☐ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☒ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- ☐ Ja
☒ Nee

Waarom? Omdat het voor een korte duur

is.....
.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Ik vind het wel kunnen omdat je nog jong bent en daar horen wel schulden bij omdat je geen vaste baan hebt.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?
Proberen te betalen als er geld voor is.....

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☒ Ja
☐ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan? Weet ik niet naar de sociale dienst ofzo.....

11) Heb je nu schulden?

☒ Ja
☐ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

...3

weken.....

13) Hoe hoog zijn je schulden?

196.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

☒ Ja
☐ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen? Ik heb het toen betaald van mijn studiefinanciering.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren en Schulden

1) Wat is je geslacht?

☐ Man

☒ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

.....18.....

3) Wat is je huidige woonsituatie?

☒ Thuiswonend

☐ Op kamers

☐ Alleenwonend

☐ Samenwonend

☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

☐ Basisschool

☒ Middelbare school

☐ MBO

☐ HBO

☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?..geld dat geleend is omdat je daar op dat moment niet over beschikte

.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

☒ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.

☒ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.

☒ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.

☐ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.

☒ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.

☒ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

☒ Ja

☐ Nee

Waarom?..natuurlijk het is toch vervelend om geld te lenen van iemand

.....
.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Ik vind dat wel jammer maar wel door beugel kunnen jongeren hebben ook veel kosten

.....

.....

.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

geld vragen aan mijn

moeder.....

.....

.....

.....

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☒ Ja

☐ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan? Als het nodig is zal ik naar het jongerenwerk in ons
buurthuis gaan.....

.....

.....

.....

11) Heb je nu schulden?

☐ Ja

☒ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

.....

.....

13) Hoe hoog zijn je schulden?

.....

.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

☐ Ja

☒ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen?

.....

.....

.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren en Schulden

1) Wat is je geslacht?

- *☐ Man
☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

19

.....

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- *☐ Thuiswonend
☐ Op kamers
☐ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
*☐ Middelbare school
☐ MBO
☐ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?..Een schuld is iets dat je hebt geleend maar nog niet terug hebt betaald

.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- *☐ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
*☐ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☐ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☐ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
*☐ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☐ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- *☐ Ja
☐ Nee

Waarom?.....Ik kan meestal niet slapen omdat ik bang ben dat ik dat geld niet bij elkaar krijg.....

.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

...ik vind dat wel kunnen omdat jongeren vaak geen genoeg geld hebben om uit te geven.....

.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

.....ik zou het proberen af te lossen.....

...

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☐* Ja

☐ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan? dat weet ik nu niet ik zou daar eerst navraag over moeten doen.....

.....

11) Heb je nu schulden?

*☐ Ja

☐ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

.....1 jaar

13) Hoe hoog zijn je schulden?

.....1200.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

*☐ Ja

☐ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen?Mijn broer heeft het toen betaald

.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren en Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☐ Man
☒ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

.....

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☐ Thuiswonend
☒ Op kamers
☐ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☐ Middelbare school
☒ MBO
☐ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?..Dat is geld dat je hebt geleend van iemand of een of of bank ect

.....
.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- ☒ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
☒ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☐ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☒ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
☒ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☒ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- ☒ Ja
☐ Nee

Waarom?..Ik vind het persoonlijk erg omdat ik hier een slechte nachtrust van krijg.....

.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Ik vind dat jongeren moeten leren om beter met hun geld moeten omgaan het is tegenwoordig een veel voorkomend probleem en dat is heel jammer.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Ik zuiniger gaan leven of een bijbaantje zoeken zodat ik het geld kan aflossen.....

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☒ Ja

☐ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan?Ik zou naar het Maatschappelijk werk gaan zij

11) Heb je nu schulden?

☐ Ja

☒ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

13) Hoe hoog zijn je schulden?

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

☐ Ja

☒ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen?

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren en Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☒ Man
☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

.....20.....

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☐ Thuiswonend
☐ Op kamers
☒ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☐ Middelbare school
☒ MBO
☐ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?.Geld dat geleend

is.....
.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- ☒ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
☒ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☐ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☒ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
☒ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☒ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- ☒ Ja
☐ Nee

Waarom? Het is toch onvermogen om geld te lenen en daar voel ik me niet lekker bij

.....
.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Ik vind het wel jammer maar het lijkt tegenwoordig wel een trend om geld te lenen om erbij te horen

.....

.....

.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Ik hulp gaan zoeken bij een professionele instelling

.....

.....

.....

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☒ Ja

☐ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan? Naar de gemeentelijke kredietbank ik geloof dat ze daar hulp bieden.....

.....

.....

.....

11) Heb je nu schulden?

☐ Ja

☒ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

.....

.....

13) Hoe hoog zijn je schulden?

.....

.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

☐ Ja

☒ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen?

.....

.....

.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren en Schulden

1) Wat is je geslacht?

- * ☐ Man
☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

...18.....

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☐ Thuiswonend
* ☐ Op kamers
☐ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
* ☐ Middelbare school
☐ MBO
☐ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?...Een bedrag dat nog betaald moet worden maar zelf niet beschikt over dat geld.....

.....
.....
.....

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- * ☐ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
* ☐ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☐ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
* ☐ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
* ☐ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
* ☐ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- * ☐ Ja
☐ Nee

Waarom? Ja ik krijg er slaap problemen

van.....
.....
.....
.....

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Ik vind dat niet erg omdat ik zelf weet hoe moeilijk het is om rond te komen

.....

.....

.....

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Ik zou geld lenen van mijn ouders zodat ik het later aan hun kan terug betalen zonder dat er kosten
bijkomen.....

.....

.....

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

* ☐ Ja

☐ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan? dat weet ik niet ik zou op het internet kijken naar de
huidige hulpverlening.....

.....

.....

.....

11) Heb je nu schulden?

☐ Ja

* ☐ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

.....

.....

13) Hoe hoog zijn je schulden?

.....

.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

* ☐ Ja

☐ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen? Mijn ouders hebben toen de boetes betaald omdat ik
toen geen baan

had.....

.....

.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren €n Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☒ Man
☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

24.

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☒ Thuiswonend
☐ Op kamers
☐ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☒ Middelbare school
☐ MBO
☐ HBO
☐ Universiteit
☒ Propedeuse HBO I&I

5) Wat versta jij onder schulden?

Onder schulden versta ik het in het rood staan (schuldig zijn van een bedrag in een monetaire eenheid aan iemand anders)

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- ☒ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
☒ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☒ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☒ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
☒ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☒ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- ☐ Ja
☒ Nee

Waarom

Op schulden staat onze gehele westese samenleving. Zonder schulden, zij het bij een bank of anders, kan er geen economie zijn. In de vorm die we nu hebben. Onze meer en meer kapitalistische samenleving vind zijn fundering op leningen e.d. Michael Moore beschrijft in zijn boek "dude where's my country" hier zeer levendige voorbeelden van.

Het is zo dat het geld dat mensen lenen van of aan de bank(lees hier geld storten) wordt gebruikt om meer geld te verdienen of een bepaalde levensstandaard te bereiken/handhaven. Er is een goede reden waarom allerhande banken en instellingen iedereen aan het lenen proberen te krijgen. En dat is omdat het meer geld oplevert als je het goed doet. Maar ik dwaal af, de reden dat ik het niet erg vind om schulden te hebben, tot een bepaalde hoogte, is omdat het anders onmogelijk is om een bepaalde levensstandaard te bereiken die ik nastreef. Ik kan niet contant een huis kopen, auto of die trip naar de maan die ik oh zo graag ambieer. Tevens vind ik het niet erg als de bank bij mij schuld staat, want ik vang er weer een beetje rente op. Vrienden mogen altijd van me lenen als de situatie het toestaat, maar dat is een reden die gebaseerd is op sociale redenen en niet capitalistische redenen.

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Beperk het zo veel mogelijk, want het zal je achtervolgen. Black list in Veenendaal of weet ik veel waar(BKR).

Nee schulden hebben is nooit fijn, want het betekent dat je vloeibaar vermogen lager is dan het lijkt.

Tevens is er die vervelende trots kwestie. De Illusie van het helemaal zelf kunnen doen allemaal.

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?

Aflossen, als de situatie het toestaat, over een bepaalde periode.

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

☒ Ja

☐ Nee

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan?

Een goede!

11) Heb je nu schulden?

☒ Ja

☐ Nee (ga verder bij vraag 14)

12) Hoelang heb je al schulden?

6 jaar

13) Hoe hoog zijn je schulden?

Varieerend tussen de 0-1000 euro

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

☒ Ja

☐ Nee

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen?

Niet, geen intentie om ooit van schulden af te komen. Is toch een illusie. Zodra ik een auto of huis koop zit ik er weer in.

De lagere/midden klassen zullen toch worden uitgebuit. Niets aan te doen helaas. Lang leve Democratie en kapitalisme.

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Vragenlijst Jongeren €n Schulden

1) Wat is je geslacht?

- ☐ Man
☐ Vrouw

2) wat is je leeftijd?

18

3) Wat is je huidige woonsituatie?

- ☐ Thuiswonend
☐ Op kamers
☐ Alleenwonend
☐ Samenwonend
☐ iets anders.....

4) Wat is je hoogste behaalde opleidingsniveau, of op welk niveau studeer je nu?

- ☐ Basisschool
☐ Middelbare school
☐ MBO
☐ HBO
☐ Universiteit

5) Wat versta jij onder schulden?.....

Als je geld moet lenen van anderen omdat je zelf niet genoeg hebt, dan heb je schulden bij diegenen. Of als je rood staat bij de bank.

6) Hieronder staan een paar stellingen, wanneer vind jij dat er sprake is van een schuld? Kruis deze aan.

- ☐ Jasper is klaar met studeren en moet de IB groep € 10.000,00 betalen.
☐ Anna heeft aan haar beste vriendin € 100,00 geleend.
☐ Dirk kan zijn telefoonrekening niet betalen en zijn moeder schiet het voor.
☐ Nadia koopt een tv en hoeft pas over 2 jaar het bedrag te betalen.
☐ Niels leent vaak geld van vrienden en nu krijgen 6 vrienden nog €200,00 van hem.
☐ Eline betaald veel kleding met haar creditcard.

7) Vind je het erg vinden om schulden te hebben of te krijgen?

- ☐ Ja
☐ Nee

Waarom?.....

Het is niet fijn om schulden te hebben, je moet er alleen zeker van zijn dat je het zo snel mogelijk kan terug betalen. Als je weet dat het moeilijk wordt om de schuld af te betalen zou ik met een schuldgevoel rondlopen en nergens anders meer aan kunnen denken van 'ik moet zo geld zien te krijgen'.

8) Wat vind je van jongeren die schulden hebben?

Aan de ene kant wel dom, als je weet dat je er geen geld voor hebt dan moet je geen dure spullen kopen. Aan de andere kant, kunnen ze er misschien niets aan doen, dan vind ik het wel zielig.

9) Wat zou je eraan doen als je schulden hebt?
Baantje zoeken dat goed verdient.

10) Zou je ooit hulpverlening zoeken om van je schulden af te komen?

- ☐ Ja
☐ **Nee**

Zo ja naar welke instellingen zou je gaan?.....

.....
.....
.....

11) Heb je nu schulden?

- ☐ Ja
☐ **Nee (ga verder bij vraag 14)**

12) Hoelang heb je al schulden?

.....
.....

13) Hoe hoog zijn je schulden?

.....
.....

14) Heb je ooit (eerder) schulden gehad?

- ☐ Ja
☐ **Nee**

Zo ja hoe ben je er toen weer vanaf gekomen?

.....
.....
.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!!

Bijlage 2. De Interviews met jongeren met problematische schulden

De jongere (A) was 20 jaar oud, een vrouw, is 3 jaar geleden uit Suriname naar Nederland gekomen. Ze heeft geen enkele afgeronde opleiding.

Er was een schuld van 7500 euro bij de IB groep. A heeft een MBO opleiding gevolgd en hiervoor een extra lening moeten afsluiten. Nu ze gestopt is met de opleiding moet ze het geld terugbetalen. De IB groep heeft een deurwaarder ingeschakeld. Maar A kan de schuld niet betalen omdat ze geen inkomen heeft en op dit moment zelfs geen vaste verblijfplaats. De schuld is ontstaan toen ze begon met de opleiding, toen ze dit jaar stopte met de opleiding kreeg ze problemen omdat er terug betaald moest worden.

A verstaat onder schulden alles wat je nog terug moet betalen aan anderen. Ze wist wel waar ze aan begon toen ze de studie ging volgen en een lening aanvraag. Het was een hele bewuste keuze om deze lening aan te gaan. Maar ze zegt nu wel dat ze het naderhand geen goede keuze heeft gevonden. De volgende keer zou ze geen lening afsluiten en veel gaan werken. Desnoods rijst met zout eten en verder niets kopen, maar geen lening meer afsluiten.

Ze heeft zelf niet geprobeerd de schuld op te lossen omdat ze geen geld heeft. Ze krijgt nog steeds geen geld van de sociale dienst en kan dus ook niets afbetalen. Ze is bij de hulpverlening terecht gekomen via een kennis. Als ze geen kennis had gehad die contact heeft met de hulpverlening had ze de gemeente gebeld om te vragen waar ze hulp kan krijgen. Op dit moment wordt er niets gedaan aan de schulden, er kan niets gedaan worden omdat ze geen geld heeft. Ze wordt geholpen door de hulpverlening door een verblijfplaats te vinden en later een uitkering. Daarna wil ze snel beginnen met het aflossen van de schuld.

A piekert er dagelijks over dat ze schulden heeft. Ze vraagt zich af hoe ze de schuld ooit af moet lossen. Hierdoor heeft ze regelmatig hoofdpijn. Het negatieve gevoel met betrekking tot de schulden kan ze niet helemaal omschrijven. Het is vooral een slecht gevoel dat ze het nog terug moet betalen waardoor ze het later moeilijk kan krijgen. Een probleem is ook dat ze niet verzekerd is en eigenlijk wel hulp van een dokter nodig heeft.

De jongere (B) was 20 jaar oud, een vrouw, is 10 jaar geleden uit Angola naar Nederland gekomen. Ze heeft geen enkele opleiding afgemaakt.

Ze heeft een schuld van 4000 euro bij de IB groep, ABN bang, tandarts, comfort card en trein en tram boetes. B is dakloos geweest en heeft toen vaak bij vriendinnen geslapen. De ouders van deze vriendinnen wilde wel dat ze zou betalen, hierdoor kwam ze rood te staan bij de bank. Dit is begonnen in 2001, 4 jaar geleden. Doordat ze geen vaste verblijfplaats had ontving ze geen post en ging ze vaak niet naar school. Toen is de studiefinanciering gestopt, ook heeft ze haar OV niet op tijd ingeleverd en heeft ze onterecht studiefinanciering ontvangen. Ze had ook een extra lening bij de IB groep. Toen moest ze een uitkering aanvragen maar dit ging allemaal moeizaam en dus heeft ze 3 maanden zonder geld gezeten. In deze periode zijn er ook veel boetes ontstaan omdat ze geen geld had om de trein en tram te betalen. Ook werd het ziekenfonds niet betaald en heeft ze rekeningen van de tandarts ontvangen. Ten slotte heeft ze weer een huis gevonden en heeft ze inboedel (bed en bank) op rekening gekocht.

B verstaat onder schulden alles wat ze nog aan instanties moet betalen. Leningen van familie of vrienden zijn niet echt schulden. Ze vond het niet erg om een lening af te sluiten bij de IB groep, maar had de gevolgen toch niet overzien. Ze was door de situatie gedwongen om meer schulden te maken, maar ze vond het niet erg. Bij de laatste schulden voor de inboedel dacht ze dat ze toch al genoeg schulden heeft en dat die paar extra ook niet meer uit maakt. Ze heeft er geen spijt van want ze geniet van haar (dure) bank en bed. Ze weet niet hoe ze kan voorkomen dat ze in deze situatie terecht komt. Ze vind wel dat het erg makkelijk is om schulden te maken, eigenlijk is 18 jaar veel te jong om al zo veel verantwoordelijkheid te hebben.

B heeft zelf geprobeerd de schulden af te lossen, maar dat lukte niet omdat ze een hele tijd zonder inkomen heeft gezeten. Het begin van de hulpverlening was het T-team (daklozen hulp). Deze zeiden dat ze haar zouden helpen met de schulden maar dat hebben ze nooit gedaan. Ze heeft ook hulpverlening gekregen van stichting MEE, deze hebben haar erg goed geholpen met het uitzoeken en overzichtelijk maken van de schulden. Nu heeft ze schuldhulpverlening via werkkompas, de schuldhulpverlening is van het CAV, als de problematische schulden afgelost zijn gaat ze waarschijnlijk naar de GKB. Ze zal nog 4 jaar met de schulden zitten.

Haar beleving is dat ze erg bang is dat de deurwaarder haar huis leeg komt halen of dat ze in de gevangenis moet vanwege de hoge boetes. Ze heeft ook veel angst dat ze nooit van de schulden af komt. Als ze van de schulden af komt zou ze zich een ander mens voelen, ze zou weer gaan leven zegt ze zelf.

De jongere (D) was 19 jaar oud, een man, is 3 jaar geleden uit Curaçao naar Nederland gekomen. Hij heeft een LBO opleiding gevolgd.

B heeft een schuld van 4000 euro aan boetes bij de HTM, 2000 euro bij familie, 400 euro bij de tandarts en 100 euro bij de belastingdienst. De schuld is ontstaan door zwart te rijden in de tram, dit deed hij zonder er eigenlijk goed over na te denken. De schuld bij de tandarts is ontstaan omdat hij niet wist dat hij deze kosten bij de ziektekostenverzekering

kon declareren. Dit terwijl hij heel erg goed verzekerd was, hij had de maximale aanvullende verzekering.

B verstaat onder schulden kosten maken zonder deze direct te betalen. Op dat moment had hij het geld niet en hij voelde zich genoodzaakt om geld te lenen. Het was een bewuste keuze om geld te lenen, hij moest wel. Maar hij heeft al 2 jaar schulden en deze zijn begonnen omdat hij een verkeerd bestedingspatroon had. Toen dacht hij dat hij het later pas hoefde te betalen, op de lange termijn schuiven.

B heeft zelf geprobeerd om betalingsregelingen te treffen met schuldeisers. Meneer heeft een uitkering bij de sociale dienst en had niet veel geld over om af te lossen. Hij is bij de hulpverlening terecht gekomen via Werkbij, daar is hij weer via de sociale dienst terecht gekomen. Hij is afgewezen bij de GKB. Hij is erg teleurgesteld in alle instellingen. Hoe lang hij nog hulp moet krijgen van de hulpverlening weet hij niet. Meneer krijgt een sociale vaardigheid cursus en is aangemeld voor een budget cursus.

B maakt zich zorgen over de schulden, hij hoopt dat het goed komt, maar piekert er veel over. Hij zegt gemotiveerd te zijn om zijn schulden af te lossen.

De jongere (C) was 20 jaar oud, een vrouw, is geboren in Bonaire maar vrij snel na haar geboorte naar Nederland gekomen. Ze heeft haar MAVO afgerond en is nu bezig met een MBO opleiding.

Er was een schuld van 6000 euro. Deze bestond vooral uit medische kosten en de IB groep. Verder was er een huurachterstand, een lening bij de sociale dienst, niet betaalde schoolboeken en niet betaalde goederen bij Neckerman. De schulden zijn ontstaan doordat ze dakloos werd doordat ze ruzie heeft gehad met een huisgenoot. Hierdoor moest stoppen met school. Ze is haar OV kwijtgeraakt en heeft nooit aangifte gedaan dus nu moet ze veel geld betalen omdat ze onterecht een OV in bezig heeft gehad. Ze heeft ook een hoge lening bij de IB groep.

C verstaat onder schulden alles wat ze nog terug moet betalen aan anderen. Ze wist waar ze aan begon toen ze de lening bij de IB groep aanging, ze kon niet anders. Omdat ze haar woning kwijt raakte kwamen de andere schulden vanzelf. Ze zegt dat dit niet te voorkomen was.

Ze heeft zelf geprobeerd de schulden af te lossen door te gaan werken, maar toen was ze 18 jaar oud en verdiende minimumloon, dit was te weinig om alles af te betalen en van te leven. De schuldeisers bleven aandringen en ze kon geen betalingsafspraken meer maken. Nu ze een MBO opleiding volgt krijgt ze weer studiefinanciering. Dit is echter officieel geen inkomen en dus mogen schuldeisers geen beslag leggen. Door de hulpverlening bij het CAV weten de schuldeisers dat ze geen geld heeft en er niets bij haar te halen valt, ze laten haar voor een groot deel met rust. Als ze klaar is met de opleiding zal ze de schulden af moeten gaan lossen, ze verwacht dan genoeg geld te verdienen om dat te kunnen doen. Andere instanties konden haar niet helpen, ze zeiden dat ze wilde helpen maar konden het niet. Ze heeft een beetje hulp gehad van de sociale dienst.

C schaamt zich dat ze schulden heeft. Ze is bang dat haar huis leeg wordt gehaald. Ze is op dit moment vooral bang dat als de hulpverlening over 5 maanden afgesloten wordt ze er alleen voor staat en alle schuldeisers niet van zich af kan houden.

De jongeren (D en E) waren beiden 21 jaar oud, geboren in Nederland, geen afgeronde opleiding, hebben al 4 jaar een relatie.

Ze hebben een schuld van 2000 euro, de schuld bestaat uit huurachterstand, achterstand bij het ziekenfonds, tandartskosten, Eneco en boetes. De schulden zijn ontstaan doordat ze hun werk verloren, daardoor konden ze hun vaste lasten niet meer betalen. Ook werd de huursubsidie opeens gestopt. De schuld bij de tandarts is ontstaan omdat hij niet was verzekerd. De boetes zijn ontstaan omdat ze zonder brommerrijbewijs op de scooter reden. Ze zijn beide al een aantal keren voor hun brommer examen gezakt. Ook hebben ze schulden bij de vader van de vrouw maar hij vindt het belangrijker dat eerst de andere schulden worden weggewerkt. Hij steunt ze. Nu hebben ze een uitkering.

Ze verstaan onder schulden alles wat ze hebben uitgegeven wat niet van hun is. Ze hebben niet bewust schulden gemaakt, ze zeggen gedwongen te worden doordat ze geen werk hadden, ze zagen het allemaal ook niet aankomen. Het probleem is ook vooral dat ze veel zaken niet precies begrijpen. Ze hebben allemaal mapjes waar alle brieven etc. in zitten maar ze begrijpen gewoon niet wat er in staat.

Ze hebben niet zelf geprobeerd om de schulden op te lossen, ze weten niet hoe. Ze zijn al bij veel instanties geweest voor hun schulden, maar ze werden telkens van het kastje naar de muur gestuurd.

Ze wisten gewoon niet hoe ze van de schulden af moesten komen. De schulden zijn niet zo heel hoog, maar het hoort gewoon niet dat je schulden hebt dus willen ze er van af.

De jongere (F) was 23 jaar oud, een vrouw, kwam oorspronkelijk uit Curaçao. Ze heeft een VBO opleiding afgerond.

Er is een totale schuld van 8000 euro. Er is een schuld van 1500 euro bij de IB groep, een schuld van 2800 euro bij de postbank en een schuld van 3700 euro bij verschillende telefoon maatschappijen. Ze moet de IB groep betalen omdat ze is gestopt met haar opleiding, ze heeft ook een tijd onterecht haar OV gehad. Bij de postbank moest ze een lening afsluiten om haar schoolgeld en schoolspullen te betalen.

A verstaat onder schulden alles wat je nog terug moet betalen aan anderen. De lening bij de studie moest, anders kon ze de opleiding niet volgen. Maar het begon eigenlijk allemaal met de schulden voor de telefoon. Ze wilde mee gaan met anderen en telkens het nieuwste model telefoon hebben, dit is gewoon haar eigen schuld. Een andere oorzaak is dat ze haar administratie niet bijhield. Ze hield helemaal niet bij hoeveel geld ze had of uitgaf. Doordat ze geen werk kon vinden kreeg ze een uitkering en hiermee kon ze alle schuldeisers niet meer afbetalen.

Ze heeft vrij snel hulp gezocht. Nu is de sociale dienst bezig om haar aan te melden bij de GKB. Ze is bij de hulpverlening terecht gekomen doordat een kennis haar er over vertelde. Ze hoopt bij de GKB terecht te komen en dan na 3 jaar van haar schulden af te zijn.

Het hebben van schulden is niet prettig omdat al je geld er naar toe gaat. Je houdt niets over om te besteden. Ook was ze hier in het begin depressief door. In het begin was ze bang voor de deurwaarders, maar nu ze door de hulpverlening geholpen wordt maakt ze zich minder zorgen. Om dit probleem bij anderen te voorkomen moeten mensen beter leren met geld om te gaan. Er moet meer informatie gegeven worden aan jongeren.

De jongeren (G&H) waren een jong stel, beide 21 jaar, zijn al 4 jaar bij elkaar

Hebben sinds een halfjaar schulden. De schulden zijn bij 5 instanties: huurachterstand, ziekenfonds, tandarts, boetes en bij eneco. In totaal hebben ze ongeveer een schuld van 2000,00 euro.

Deze schulden zijn ontstaan omdat ze hun werk verloren, en daardoor konden ze hun vaste lasten niet meer betalen. De schuld bij de tandarts is ontstaan omdat hij niet was verzekerd. De boetes zijn ontstaan omdat ze zonder brommerrijbewijs op de scooter reden. Ze zijn beide al een aantal keren voor hun examen gezakt. Ook hebben ze schulden bij de vader van het meisje maar hij vindt het belangrijker dat eerst de andere schulden worden weggewerkt. Hij steunt ze. Ze hebben hun administratie goed op orde alleen ze snappen er niks van.

Ze hebben een huis en een halfjaar geleden kregen ze opeens geen huursubsidie meer en daardoor konden ze hun vaste lasten niet meer betalen en raakten ze in de problemen.

Hiervoor hadden ze geen andere problemen met het oplossen van hun vaste lasten.

Ze willen graag van hun schulden af alleen ze zijn moe van hun verhaal vertellen, ze worden steeds van het kastje naar de muur gestuurd vinden ze.

De jongere (I) was een Marokkaans meisje van 19 jaar. Ze heeft ongeveer al 5/ 6 jaar schulden

Ze heeft schulden bij de NS, HTM en het Azivo. De boetes vormen het merendeel van haar schulden. Hoeveel schulden ze heeft weet ze niet omdat ze niet alle papieren heeft. Haar post wordt bij haar moeder bezorgd en daar heeft ze een slechte band mee. Ze krijgt een uitkering. Ze is net op kamers gaan wonen.

Ze heeft een jaar MBO gedaan maar daar is ze mee gestopt, ze vond de studie niet leuk en er waren privé problemen. Ze moet ook een jaar studiefinanciering terugbetalen. Ze is daarna gaan werken maar verloor steeds haar baan.

Ze is erg gemotiveerd om mee te werken.